

TÜRKİYE “GENÇLİK HALLERİ” ARAŞTIRMASI

Yaşama Dair Vakıf

2008

TÜRKİYE “GENÇLİK HALLERİ” ARAŞTIRMASI

(2008)

Bu araştırma, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı tarafından Türkiye için hazırlanan **Ulusal İnsani Gelişim Raporu 2007** kapsamında Yaşama Dair Vakıf (YADA) tarafından gerçekleştirilmiştir.

Araştırma Ekibi:

YAŞAMA DAİR VAKIF Araştırma Grubu

Ferhat Gündoğdu, Deniz Serdar, Murat Gündoğdu, İzgi Süngü

Danışma Kurulu:

Mesut Yeğen, Mustafa Şen, Feza Sefa Arslan

İÇİNDEKİLER

<i>TABLOLAR VE ŞEKİLLER</i>	4
<i>1. GİRİŞ</i>	6
1.1 GENEL ÇERÇEVE	6
1.2 YÖNTEM	8
1.3 ÖRNEKLEM	8
<i>2. GENÇLİĞİN HALLERİ</i>	10
2.1 AİLE	10
2.2 EĞİTİM	17
2.3 SOSYAL YAŞAMA KATILIM	21
2.4 KARIYER HALLERİ	41
<i>3. SONUÇ</i>	62

Tablolar ve Şekiller

TABLO 1 OKUYACAK KADAR BİLİLEN YABANCI DİLLER	17
TABLO 2 DERSHANEYE GİTME.....	20
TABLO 3 YAŞ GRUBU, EĞİTİM GRUBU VE CİNSİYETE GÖRE ÇALIŞANLAR	42
TABLO 4 KARIYER HALLERİ VE SES.....	48
TABLO 5 KARIYER HALLERİ VE EĞİTİM DURUMU	50
TABLO 6 KARIYER HALLERİNE GÖRE YAŞADIĞI ORTAM	52
TABLO 7 KARDEŞ SAYISI ORTALAMASI.....	55
ŞEKİL 1 CİNSİYETE GÖRE BİR ARADA VAKİT GEÇİRME SIKLIĞI.....	10
ŞEKİL 2 CİNSİYETE GÖRE ÖZEL HAYATA İLİŞKİN MESELELERİ KONUŞMA SIKLIĞI (“SİK SİK” DİYENLER).....	11
ŞEKİL 3 CİNSİYETE GÖRE KARARLARA ETKİ.....	12
ŞEKİL 4 MADDİ SIKINTILARINDA NE ÖLÇÜDE DESTEK ALDIĞI	12
ŞEKİL 5 CİNSİYETE GÖRE BAŞKA YERDE KALMAYA İZİN VERİLMESİ	13
ŞEKİL 6 EĞİTİM DURUMUNA GÖRE KADINLAR VE BAŞKA YERDE KALMAYA İZİN VERİLMESİ.....	13
ŞEKİL 7 CİNSİYETE GÖRE NEREDE OLDUĞUNUN BİLİNMESİ.....	13
ŞEKİL 8 CİNSİYETE GÖRE EVE GİRİP ÇIKMA ZAMANININ BİLİNMESİ	14
ŞEKİL 9 EVLİ OLANLARIN EVLENDİĞİ YAŞ.....	15
ŞEKİL 10 CİNSİYETE GÖRE EVLENMEYİ DÜŞÜNDÜĞÜ YAŞ.....	15
ŞEKİL 11 CİNSİYETE GÖRE ÇOCUK SAHİBİ OLMAYI DÜŞÜNME	16
ŞEKİL 12 YAYIN OKUYACAK KADAR YABANCI DİL BİLME.....	17
ŞEKİL 13 SES’E GÖRE YABANCI DİL BİLME.....	18
ŞEKİL 14 ÖĞRENİM HAYATINA DEVAM ETMEME NEDENLERİ	19
ŞEKİL 15 CİNSİYETE GÖRE ÖĞRENİM HAYATINA DEVAM ETMEME NEDENLERİ (İLKOKUL-ORTAOKUL MEZUNU VEYA ORTAOKUL-LİSE DEN TERKLER).....	19
ŞEKİL 16 ÖĞRENİM HAYATINA DEVAM ETME MOTİVASYONLARI (ÖĞRENCİLER VEYA ÜNİVERSİTE SINAVINA HAZIRLANANLAR)	20
ŞEKİL 17 EĞİTİM GRUPLARINA GÖRE DERSHANEYE GİTME	21
ŞEKİL 18 SES’E GÖRE DERSHANEYE GİTME	21
ŞEKİL 19 ÇEŞİTLİ KURSLARA KATILANLAR.....	22
ŞEKİL 20 ÇEŞİTLİ SPOR DALLARINDA AKTİF OLDUĞUNU SÖYLEYENLER.....	23
ŞEKİL 21 CİNSİYETE GÖRE GECE DIŞARI ÇIKMA (“HAFTADA BİR VEYA DAHA FAZLA”).....	23
ŞEKİL 22 ÇEŞİTLİ SOSYAL-SANATSAL ETKİNLİKLERE HİÇ KATILMAMIŞ OLANLAR	24
ŞEKİL 23 SİNEMAYA GİTME SIKLIĞI	25
ŞEKİL 24 ÖĞRENCİ OLMAYA GÖRE SİNEMAYA GİTME SIKLIĞI	25
ŞEKİL 25 MAÇA GİTME SIKLIĞI	25
ŞEKİL 26 ÜNİVERSİTE SINAVINA HAZIRLANANLAR VE SOSYAL-SANATSAL FAALİYETLERE KATILIM.....	26
ŞEKİL 27 CİNSİYETE GÖRE ÇEŞİTLİ EĞLENCE YERLERİNE GİTME	27
ŞEKİL 28 SES’E GÖRE BARA GİTME.....	27
ŞEKİL 29 ALKOLLÜ İÇKİ İÇME	28
ŞEKİL 30 CİNSİYETE GÖRE ALKOLLÜ İÇKİ İÇME.....	28
ŞEKİL 31 GAZETE OKUMA SIKLIĞI	29
ŞEKİL 32 CİNSİYETE GÖRE DÜZENLİ KİTAP OKUMA	29
ŞEKİL 33 ÖĞRENCİ OLMAYA GÖRE DÜZENLİ KİTAP OKUMA	29
ŞEKİL 34 CİNSİYETE GÖRE GÜNDE ORTALAMA TV İZLEME SÜRESİ (SAAT).....	30
ŞEKİL 35 CİNSİYETE GÖRE İNTERNET KULLANIMI.....	31
ŞEKİL 36 SES’E GÖRE İNTERNET KULLANIMI	31
ŞEKİL 37 YAŞ GRUBUNA GÖRE İNTERNET KULLANIMI.....	31
ŞEKİL 38 EĞİTİM DURUMUNA GÖRE İNTERNET KULLANIMI.....	32
ŞEKİL 39 CİNSİYETE GÖRE İNTERNET KULLANIM AMAÇLARI	32
ŞEKİL 40 İNTERNETİN EN ÇOK KULLANILDIĞI YERLER.....	33
ŞEKİL 41 HİÇ SEVGİLİSİ OLUP OLMADIĞI	33
ŞEKİL 42 EĞİTİM DURUMUNA GÖRE SEVGİLİSİ OLMA.....	34
ŞEKİL 43 CİNSEL İLİŞKİSİ OLMA	34
ŞEKİL 44 EĞİTİM DURUMUNA GÖRE CİNSELLİK	35
ŞEKİL 45 İLK CİNSEL İLİŞKİSİNİ KİMİNLE YAŞADIĞI.....	35
ŞEKİL 46 CİNSİYETE GÖRE İLK CİNSEL İLİŞKİNİ KİMİNLE YAŞADIĞI.....	35
ŞEKİL 47 SOSYAL ÇEVRE, ŞİDDET VE SUÇ İLE İLGİLİ İFADELER	36
ŞEKİL 48 CİNSİYETE GÖRE SON BİR YIL İÇİNDE SİLAH VEYA KESİCİ ALET KULLANAN ARKADAŞI OLANLAR	37

ŞEKİL 49 YAŞ GRUPLARINA GÖRE SON BİR YIL İÇİNDE SİLAH VEYA KESİCİ ALET KULLANAN ARKADAŞI OLANLAR	37
ŞEKİL 50 CİNSİYETE GÖRE SON BİR YIL İÇİNDE OKULDAN ATILAN VEYA UZAKLAŞTIRILAN ARKADAŞI OLANLAR	37
ŞEKİL 51 CİNSİYETE GÖRE SON BİR YIL İÇİNDE UYUŞTURUCU KULLANAN ARKADAŞI OLANLAR	38
ŞEKİL 52 YAŞ GRUPLARINA GÖRE SON BİR YIL İÇİNDE UYUŞTURUCU KULLANAN ARKADAŞI OLANLAR.....	38
ŞEKİL 53 CİNSİYETE GÖRE SOSYAL ÇEVRESİNDE VEYA OKULUNDA ÇETE VB. OLUŞUMLAR OLANLAR.....	39
ŞEKİL 54 YAŞ GRUPLARINA GÖRE SOSYAL ÇEVRESİNDE VEYA OKULUNDA ÇETE VB. OLUŞUMLAR OLANLAR....	39
ŞEKİL 55 CİNSİYETE GÖRE SON BİR AYDA SOSYAL ÇEVRESİNDE VEYA OKULUNDA BİR KAVGA VEYA ŞİDDET OLAYINA KARIŞMIŞ OLANLAR.....	39
ŞEKİL 56 YAŞ GRUPLARINA GÖRE SON BİR AYDA SOSYAL ÇEVRESİNDE VEYA OKULUNDA BİR KAVGA VEYA ŞİDDET OLAYINA KARIŞMIŞ OLANLAR	40
ŞEKİL 57 CİNSİYETE GÖRE OKULDA ŞİDDETE MARUZ KALMA	40
ŞEKİL 58 ÖĞRENCİ OLMAYANLARIN DÜZENLİ BİR İŞTE 6 AYDAN UZUN ÇALIŞIP ÇALIŞMADIĞI.....	42
ŞEKİL 59 CİNSİYETE GÖRE İLK KEZ DÜZENLİ BİR İŞTE ÇALIŞMAYA BAŞLADIĞI YAŞ.....	42
ŞEKİL 60 ÜNİVERSİTE MEZUNU OLANLARIN CİNSİYETE GÖRE ÇALIŞMA DURUMU	43
ŞEKİL 61 İŞ (YA DA YENİ BİR İŞ) BULAMIYOR OLMASININ EN ÖNEMLİ NEDENLERİ.....	43
ŞEKİL 62 ŞU AN ÇALIŞTIĞI İŞE NASIL GİRDİĞİ	44
ŞEKİL 63 SOSYAL GÜVENCE DURUMU.....	45
ŞEKİL 64 CİNSİYETE GÖRE SOSYAL GÜVENCE DURUMU	46
ŞEKİL 65 EĞİTİM DURUMUNA GÖRE SOSYAL GÜVENCE DURUMU	46
ŞEKİL 66 ÇALIŞMA YAŞAMINDA KARŞILAŞILAN AYRIMCILIK NEDENLERİ.....	47
ŞEKİL 67 KARİYER HALLERİ.....	48
ŞEKİL 68 KARİYER HALLERİ'NE GÖRE SES.....	49
ŞEKİL 69 KARİYER HALLERİNE GÖRE SES	50
ŞEKİL 70 KARİYER HALLERİNE GÖRE EĞİTİM DURUMU.....	51
ŞEKİL 71 KENDİSİ DAHİL KARDEŞ SAYISI	53
ŞEKİL 72 KARDEŞ SAYISINA GÖRE SES	53
ŞEKİL 73 KARDEŞ SAYISINA GÖRE EĞİTİM DURUMU	54
ŞEKİL 74 KARDEŞ SAYISI ORTALAMALARINA GÖRE KARİYER HALLERİ – VARYANS ANALİZİ	55
ŞEKİL 75 AYLIK ELİNE GEÇEN TOPLAM PARA ORTALAMALARINA GÖRE KARİYER HALLERİ – VARYANS ANALİZİ	56
ŞEKİL 76 GÜNLÜK ORTALAMA TV İZLEME SÜRESİNE GÖRE KARİYER HALLERİ – VARYANS ANALİZİ.....	57
ŞEKİL 77 KARİYER HALLERİNE GÖRE İNTERNET KULLANANLAR.....	58
ŞEKİL 78 KARİYER HALLERİNE GÖRE SOSYAL ÇEVRESİNDE VEYA OKULUNDA ÇETE VB. OLUŞUMLAR OLANLAR	58
ŞEKİL 79 KARİYER HALLERİNE GÖRE SEVGİLİSİ OLANLAR.....	59
ŞEKİL 80 KARİYER HALLERİ VE CİNSEL İLİŞKİ DENEYİMİ OLANLAR	60

1. Giriş

Bu araştırma, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı tarafından hazırlanan “Türkiye’de Gençlik” konulu Ulusal İnsani Gelişim Raporu 2007 kapsamında Yaşama Dair Vakıf (YADA) tarafından gerçekleştirildi.

Türkiye gençliğinin sosyo-demografik ve sosyo-ekonomik durumunu; gençlerin eğitim, sosyal çevre, çalışma hayatlarında karşılaştıkları fırsatları, engelleri; sahip oldukları olanakları ve sosyalleşme tecrübelerini incelediğimiz bu araştırmanın tasarımında bizi yönlendiren temel yaklaşım şu oldu: “Gençlik” özdeş bir kategori değildir. Birçok farklı değişkenin yaşamında etki sahibi olduğu farklı insanların, farklı biçimlerde deneyimlediği bir süreçtir. Üstelik gençlik ‘geçer’ ve bu geçişte edinilen birçok farklı özellik insan hayatının şekillenmesinde önemli etkilere sahip olur. Kişilerin iş yaşamlarındaki konumları, eğitim halleri, sosyal çevreleriyle olan ilişkileri, aileye bakışları büyük ölçüde bu geçişte şekillenir.

Araştırmamız gençliğin homojen nitelikler arz eden bir kategori olmadığı yaklaşımına dayanmakla birlikte, aynı zamanda gençlerin işgal ettikleri sosyal, ekonomik, kültürel konumlar üzerinden benzeşen veya farklılaşan niteliklere sahip olduklarını varsayıyor. İşte gençlerin iş, okul, aile ve sosyal yaşamlarında deneyimledikleri süreçler ve buldukları haller ve bu bağlamda sahip oldukları fırsat ve engeller araştırmamızın temel inceleme analını oluşturuyor. Bir başka deyişle bu araştırmada farklı sosyo-demografik, sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel özellikler etrafında Türkiye’deki Gençlik Halleri’ni kümelenirmek suretiyle aile, eğitim, iş ve toplumsal yaşama katılım düzeylerinde gençlerin gelecek beklentilerini, karşılaştıkları fırsatları ve engelleri ortaya çıkarmayı amaçladık.

Bu amaçla yürütmüş olduğumuz araştırmamızın sonuçları gençlerin sosyo-demografik ve sosyo-ekonomik özelliklerinin yanı sıra; aileye, sosyal yaşama, eğitime, çalışma yaşamına ilişkin sorulara verdikleri cevapların analiz edilmesiyle ortaya çıktı. Aile, sosyal yaşam, eğitim, iş hayatı, değerler ve tutum araştırmamızın temel konularını oluştururken her konu başlığı altında, gençlerin karşılaştıkları engelleri, fırsatları ve beklentilerini ele almaya çalıştık.

Genel Çerçeve

Araştırma raporunun bu giriş bölümünde örneklemimizin demografik özelliklerini tanıttıktan sonra, **ikinci bölümde** aile, eğitim yaşamı, sosyal katılım gibi değişkenler üzerinden genç insanlar arasındaki yakınlaşma ve uzaklaşma noktaları hakkında genel bir tabloya yer vereceğiz. Burada özellikle aile kurumunun gençlerin yaşamlarındaki ağırlığı üzerinde durulacak. Gençlerin eğitim yaşamındaki hallerine göre nasıl konumlandıkları bu bölümünün ele aldığı bir diğer konu olacak ve bunu sosyal yaşama katılım izleyecek. Aile, eğitim durumu ve sosyal yaşam konularında genel bir çerçevenin çizileceği bu bölümde ele alacağımız konu başlıklarının içeriklerini şu şekilde özetleyebiliriz:

- **AİLE:** Ailenin gencin yaşamındaki konumunu 4 başlık altında inceliyoruz. İlk olarak genç insanların aileleri ile sosyalleşme biçimleri üzerinde duracağız. Aileyle birlikte vakit geçirme sıklıklarını ve özel hayata dair meseleleri onlarla paylaşma hallerini mercek altına alacağız. İkinci alt başlıkta ailenin gençler üzerindeki maddi ve manevi etkisini; bir başka deyişle ailelerin gençlerin kararlarında ne ölçüde etkili olduğunu ve maddi sıkıntılarda gençlerin ailelerinden ne ölçüde destek aldığını ortaya koymaya çalışacağız. Üçüncü olarak ailenin gençler üzerindeki baskısını konu

edeceğiz ve aile dışı yaşantılarında gençlerin aileleri tarafından ne derece kontrol altında tutulduklarını anlamaya çalışacağız. Son alt başlık ise gençlerin kendi aile vizyonlarına ilişkin olacak.

- **EĞİTİM:** Eğitim başlığı altında ele alacağımız ilk konu gençlerin eğitime ilişkin çeşitli basamakları tırmanma durumu olacak. Hangi olanaklara sahip gençlerin daha üst düzey eğitim gruplarına girdiklerine bakacağız. Eğitimlerini yarıda kesmiş, bir başka ifadeyle lise ya da üniversite düzeyinde eğitim almamış olan gençlerin eğitim hayatlarına devam etmeme nedenlerini ortaya koyduktan sonra, çalışma yaşamındaki yerlerine ve toplumsal hayata ve kültürel etkinliklere katılım düzeylerine bakacağız. Sonrasında ise eğitim hayatlarına lise veya üniversite düzeyinde devam etmiş/etmekte olan gençlerden eğitimden beklentilerini öğreneceğiz. Ardından gençlerin yabancı dil bilme hallerini ve bu konuda gençler arası farklılaşmaların sosyo-ekonomik statü farklılıklarına göre nasıl bir görünüm arz ettiğini ortaya koymaya çalışacağız. Bu bölüm ayrıca dersane faktörü üzerinde duracak. Dershaneye giden ve gitmeyen gençleri farklı boyutlarıyla ele alacak. Eğitim bölümünde ortaya konacak bir diğer önemli konu da eğitime ilişkin burs, kredi, fon, gençlik kampları, değişim programları gibi farklı olanaklardan hangi gençlerin ne ölçüde yararlandıkları olacak.
- **KATILIM:** Bu başlık altında üç ana katılım biçimine göre gençlerin konumlarını ortaya koyuyoruz: ailede kararlara katılım, sosyal yaşama katılım ve siyasete ve sivil topluma katılım. İlk olarak aileye ilişkin önemli kararlarda gençlerin fikirlerinin ne ölçüde alındığına, bir başka değerle kararlara ortak olmadaki konumlarına bakacağız. Ele alacağımız ikinci önemli konu gençlerin ev, okul ve iş dışı yaşamlarını nasıl doldurdukları olacak. Bu bağlamda dahil oldukları kurslara, katıldıkları sosyal ve sanatsal faaliyetlere, cinsel yaşamlarına, eğlenme biçimlerine, internet kullanma, televizyon izleme, kitap/gazete okuma vb. alışkanlıklarına bakacağız. Bu alt başlık altında mercek altına alacağımız son konu gençlerin siyasete ve sivil toplum faaliyetlerine nasıl baktıkları, gelecekte bu iki unsuru hayatlarının neresinde gördükleri olacak.

Üçüncü bölümde araştırma raporunu üzerine inşa ettiğimiz temel unsurlardan biri olan ‘gençlerin **çalışma ve öğrencilik halleri**’na ilişkin incelikli bir analizle karşılaşacağız. Burada dikkatle üzerinde duracağımız nokta gençlerin çalışma ve öğrencilik halleri ve bunların beraberinde getirdiği benzerlik ve farklılıklar olacak. Bu haller oldukça dinamik ve birbirleri arasında geçişlilikler içeriyor.

Araştırmada bu dinamizmi ve geçişkenliği göz önünde tutarak çalışma ve eğitim talep etme veya etmeme üzerinden çeşitli hal farklılıkları ortaya çıktığını gözlemledik. Raporun üçüncü bölümünde *çalışanlar, işsizler, öğrenciler, üniversiteye hazırlananlar, ev kadınları/kızları ve atullar* isimlerini verdiğimiz bu 6 hal hakkında karşılaştırmalı bir tartışmaya yer veriyoruz. Bir başka deyişle bu 6 halin gençlerin değerlerini, tutumlarını, algılarını, işgal ettikleri toplumsal konumları nasıl farklı veya benzeşen şekillerde etkilediğine bakıyoruz.

Dördüncü ve son bölümde ise tüm tartışmalardan çıkardığımız bazı sonuçlara yer veriyoruz.

“Gençlik” kategorisini, görece kalıcı ve geçici özellikleriyle bir *geçiş dönemi* olarak ele aldığımızda, demokratik bir toplumda bu dönemin insanlarda ne gibi *ideal* dönüşümler yaratacağı hakkında bazı temel varsayımlar yapılabilir. Öncelikle, çalışma hayatına katılımın, aile dışında yaşamanın, eğitim seviyesindeki yükselmenin genç insanların bağımlılıktan

özerkliğe geçişini kolaylaştıracağı beklenebilir. Ayrıca bu geçişlerin insanların toplumsal statülerini yükseltmesi bağlamında sahip olunan değerler, toplumsal katılım alışkanlıkları açısından da pasif yurttaşlıktan aktif yurttaşlığa geçişi sağlayacağı da ideal bir durum olarak varsayılabilir.

Bu araştırmada bu beklentilerin ne kadar gerçekçi olduğunu sınarken, farklı sosyal, kültürel, demografik özelliklere sahip genç insanların önlerine ne türden engeller çıktığını, hangi gençler için sözü edilen geçişlerin daha zor ya da daha kolay olduğunu tartışarak ilerleyeceğiz.

Yöntem

Türkiye 2000 Nüfus Sayımı'na göre 67.803.927 nüfuslu bir ülkedir. 2007 yılı nüfusu ise yaklaşık 70 milyon olarak açıklandı. Avrupa'nın en kalabalık ülkelerinden biri olan Türkiye, aynı zamanda genç bir nüfusa sahip olması özelliği ile de dikkat çekiyor. Devlet İstatistik Enstitüsü verilerine göre Türkiye nüfusunun %50,32'si 24 yaşın altında. 40 yaş altı nüfus ise toplamda %73,36'lık bir dilimi kapsıyor. Türkiye'de gençliğin çeşitli hallerini, ihtiyaç, fırsat ve olanaklarını ortaya çıkarmayı ve öneriler geliştirmeyi amaç edinen araştırmamız bu nüfus gruplarından 16–24 yaş arasını kapsayacak şekilde tasarlandı.

Araştırmanın örneklemini Türkiye'de yaşayan 16–24 yaş arası gençlerin yaşadıkları iller, cinsiyet yüzdeleri, yaş grupları ve eğitim grupları ışığında belirlenmiştir. Anketlerin uygulanacağı iller Türkiye genelini temsil edecek bir biçimde 'İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması' (NUTS) verilerine göre belirlenmiş ve nüfus, cinsiyet ve yaş gruplarına ilişkin kotaların belirlenmesinde Devlet İstatistik Enstitüsü 2000 Nüfus Sayımı verilerinden yararlanılmıştır.

YADA olarak hazırladığımız anket 10 Mayıs – 10 Temmuz 2007 tarihleri arasında İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa, Tekirdağ, Adana, Samsun, Diyarbakır, Kayseri, Trabzon, Malatya ve Erzurum'da Türkiye'yi temsil eden, 16–24 yaş arasındaki 3322 gençten oluşan bir örnekleme uygulanmıştır.

İlk adımda, bir dizi atölye çalışmasının sonucunda araştırma kapsamında uygulanan anketin soru içeriği şekillendirildi. Daha sonra hazırlanan taslak anketin geçerliliğinin ve uygulanabilirliğinin kontrol edilmesi amacıyla dört evreli bir pilot çalışması yapıldı. Ankete son halini verdikten sonra belirtilen tarih aralığında çalışma tamamlandı. Analizlerde kullandığımız temel değişkenler ve bu değişkenlerle ilişkilendirilecek diğer değişkenler İnsani Gelişim Raporu 2007 yazar ekibi ile YADA ekibi tarafından birlikte belirlendi.

Örnekleme

Araştırmanın örneklemini, NUTS nin belirlenmesinde kriterleri yaş grubu, cinsiyet, eğitim durumu ve sosyo-ekonomik statü (SES) oluşturmuştur. Bu temel değişkenler üzerinden 3322 kişilik örneklem aşağıdaki gibi betimlenebilir:

Cinsiyet dağılımı Türkiye geneli gözetilerek yarı yarıya kotalandırılmıştır. İkinci olarak örneklemin yaş gruplarındaki dağılımı 3 grupta (1983-1985 doğumlular, 1986-1988 doğumlular, 1989-1991 doğumlular), Türkiye nüfusunda genel dağılıma paralel olarak belirlenmiştir, sırasıyla: birinci grup %33,4, ikinci grup %33,6, üçüncü grup %33,0.

Örnekleminiz ayrıca çeşitli araştırmalarda ortaya çıkarıldığı şekliyle Sosyo-Ekonomik Statü (SES) grupları temelinde şu şekilde kotalandırılmıştır: A grubu %4,2, B grubu %12,9, C1 Grubu %34,4, C2 grubu %28,3, DE grubu %20,2.

Örneklemin kotalandırılmasındaki son kriter olan, 16-24 yaş arasındaki gençlerin eğitim durumuna göre dağılımları ise şu şekilde belirlenmiştir: İlkokul mezunları %20,3; ortaokul mezunları %23,2; lise mezunları %30,1; üniversite mezunları %6,3; lise öğrencileri %8,4; üniversite öğrencileri %11,8.

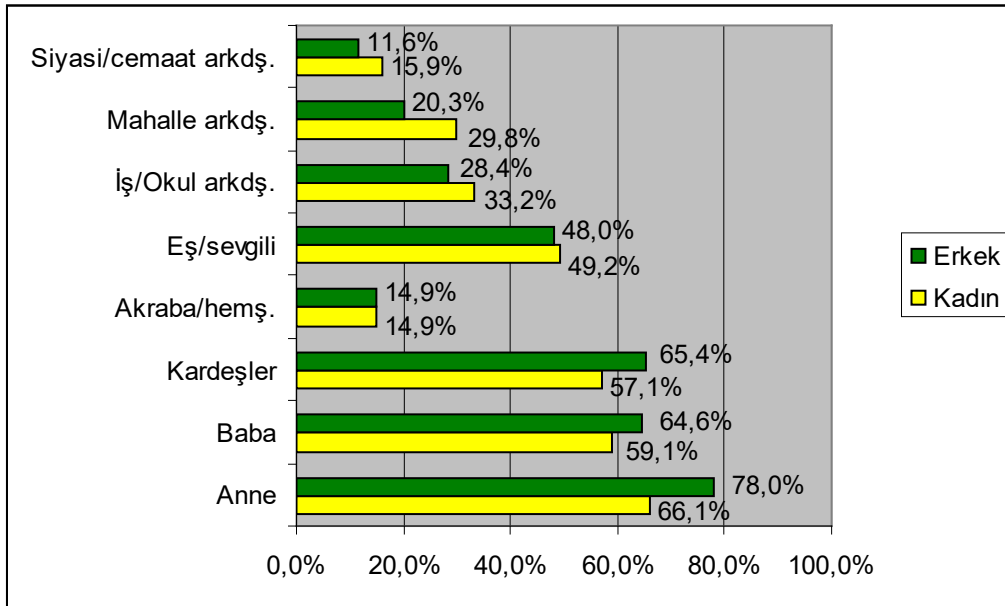
2. Gençliğin Halleri

2. bölümde aile, eğitim ve sosyal katılıma ilişkin değişkenler üzerinden genç insanlar arasındaki yakınlaşma ve uzaklaşma noktaları hakkında genel bir tartışma yer alıyor.

Aile

- **Türkiye’de gençler en çok vakti ebeveyn ile birlikte geçiriyor.** Öyle ki gençlerin sevgililerine ayırdıkları zaman, annelerine babalarına ve kardeşlerine ayırdıkları zamandan çok daha az. Diğer arkadaşlarıyla geçirdikleri zaman ise oldukça sınırlı görünüyor. Gençlerin % 72,3’ü annesiyle “sık sık” vakit geçirdiğini söylerken, sevgilileriyle “sık sık” vakit geçirdiğini söyleyenler % 48,6’da kalıyor.
- **Genç erkeklerle kıyaslayınca genç kadınların yerinin daha da fazla anne ve babalarının yanı olduğu görülüyor.** Genç kadınların özellikle anne ile erkeklerden çok daha fazla “sık sık” vakit geçirdiklerini dile getirdiklerini görüyoruz. Yine de ebeveynle “sık sık” vakit geçirme oranının genç erkekler için de yüksek olduğu söylenebilir. Ebeveynle vakit geçirmeyi kardeşler izliyor.
- **Arkadaşlarla geçirilen sınırlı vakitleri karşılaştıracak olursak genç erkeklerin kadınlara göre arkadaşları daha fazla ile sosyalleştiklerini görüyoruz.** Bu veriler kadınların daha fazla ev içinde zaman geçirdiklerine ve ailenin daha fazla etkisinde olduğuna işaret ediyor.

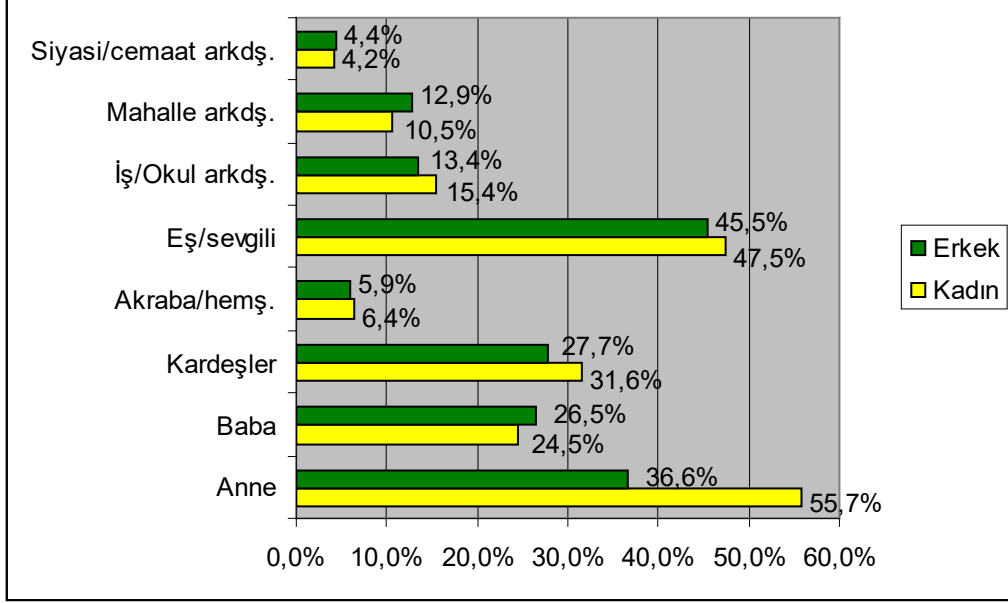
Şekil 1 Cinsiyete Göre Bir arada vakit geçirme sıklığı

- **Gençler özel meselelerini ebeveynleriyle arkadaşlarından daha fazla paylaşıyorlar.** Şekil 2’de de görüldüğü gibi genç kadınlar özel meselelerini en çok anneleriyle konuşuyorlar. Genç erkekler ise en çok sevgilileri ile daha sonra anneleriyle özel meselelerini paylaşıyorlar. Burada yine karşımıza farklı cinsiyet sosyalleşmesi süreçlerinin farklı sonuçları çıkıyor.

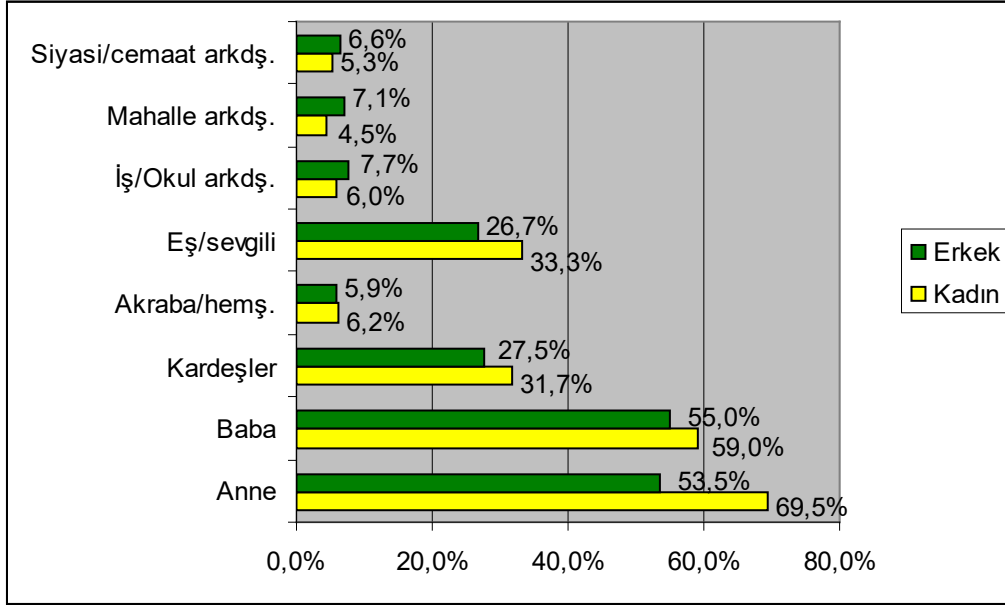
- **Gençler özel konularda dert ortağı olarak babayı daha az tercih ediyorlar.** Türkiye toplumunda genellikle otoritenin temsili ve sahibi olan babalar ise bu meselede gençlerin konuşmak için arkadaşlardan daha fazla tercih ettikleri fertler arasında yer alsa da anneye, kardeşlere ve sevgililere göre oldukça az tercih ediliyorlar. Arkadaşlar ise diğer konularda olduğu gibi fazla tercih edilen bir grubu oluşturmuyor.

Şekil 2 Cinsiyete göre özel hayata ilişkin meseleleri konuşma sıklığı (“sık sık” diyenler)

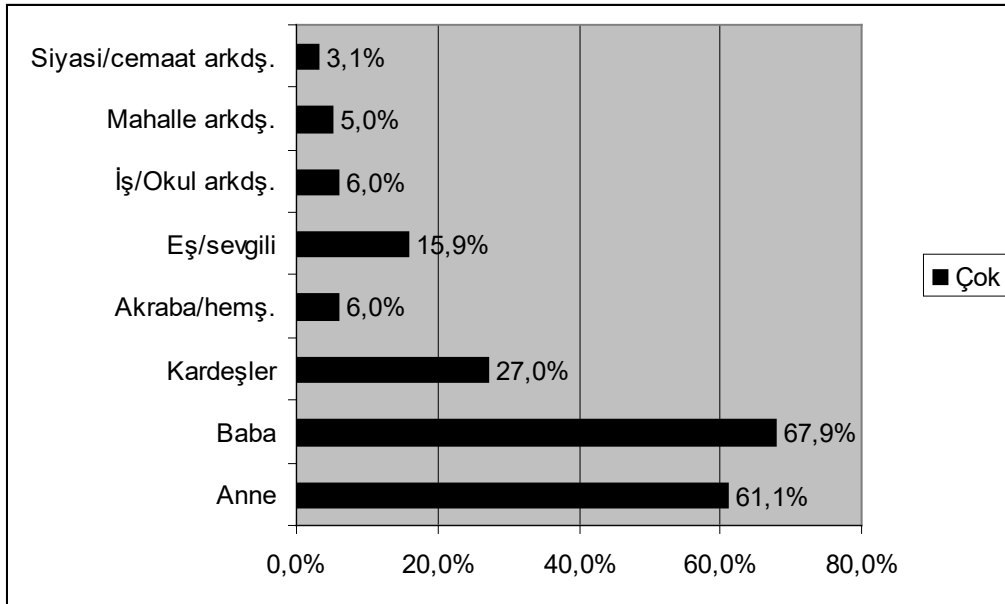
- **Gençlerin kararlarını en fazla anne-baba etkiliyor.** Gençler aile ile bu kadar yüksek oranlarda “birlikte” olunca kendi kararlarını en fazla etkileyenler de yine aile fertleri oluyor. Soruya verilen “çok etkili” cevaplarına baktığımızda yine anne (%61) ve babanın (%57) başta geldiğini görüyoruz. Hatta gençler kararları üzerinde sevgililerini kardeşlerinden dahi etkisiz görüyorlar. Arkadaş çevresinin kararlar üzerindeki etkisi ise en alt düzeyde seyrediyor.
- **Genç erkeklerin kararlarında babaların annelerden, genç kadınların kararlarında ise annelerin babalardan daha etkili olduğu görülüyor.** Genç erkeklerin kararlarında kardeşler sevgililerden, genç kadınların kararlarında ise sevgililerin kardeşlerden daha etkili olması kadınlarla erkekler arasındaki diğer bir fark.

Şekil 3 Cinsiyete Göre Kararlara Etki

- **Gençler maddi sıkıntılarında en çok anne ve babalarından yardım alıyorlar.** Anne ve babayı kardeşler takip ediyor. Arkadaşlar ise oldukça az başvurulan bir grubu oluşturuyor. Vakit geçirme, kararlara etki, özel meseleleri konuşma gibi konularda anne, baba ve kardeşler ile arkadaşlar arasında bir yerde seyreden sevgililer ise maddi konularda arkadaşlar grubuna daha yakın bir konumda yer alıyor.
- **Özel hayat söz konusu olduğunda pek rağbet edilmeyen babanın maddi destek gerektiğinde tüm yakınların önüne geçmesi de ilginç.** Bu bir taraftan gençlerin ekonomik bağımlılığının güçlülüğünü gösterirken diğer taraftan baba ile anneden daha sınırlı bir sosyalleşmenin mevcut olduğunun da işareti.

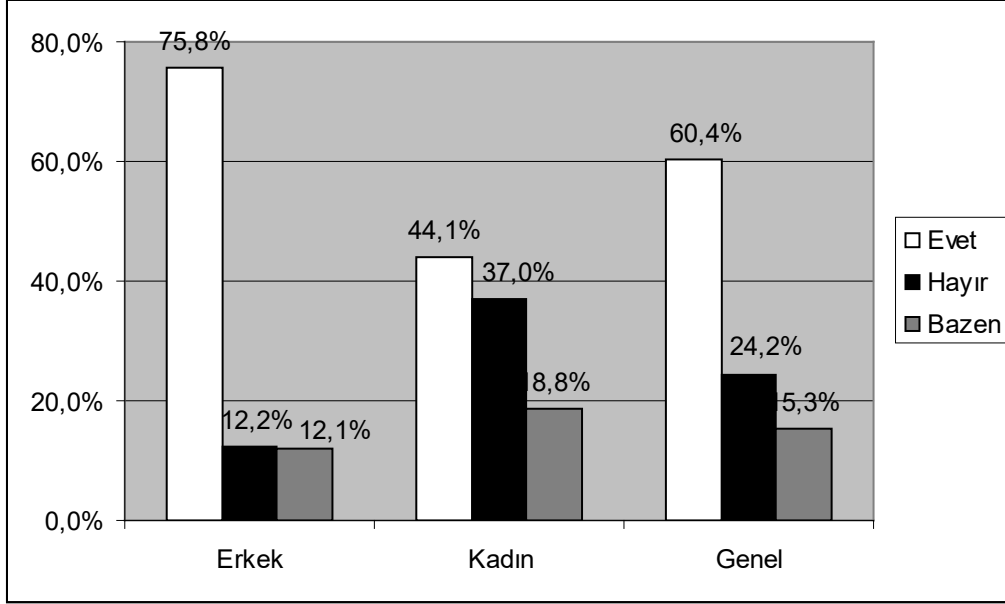
Şekil 4 Maddi Sıkıntılarında Ne Ölçüde Destek Aldığı

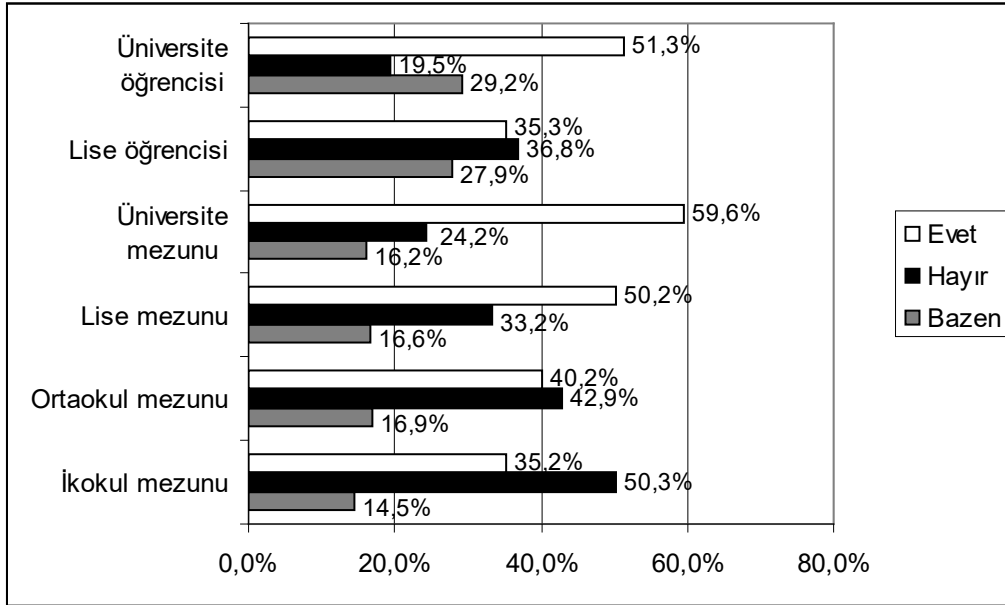
- **Ailenin gençlerin aile-dışı yaşamı üzerindeki belirleyiciliği, özellikle genç kadınlar söz konusu olduğunda göze çarpıcı.** Genç erkeklerin % 75,8'i ailesinin bir arkadaşında kalmasına izin verdiğini ifade ederken, genç kadınların yalnızca % 44,1'i

ailesinin arkadaşında kalmasına izin vereceğini belirtiyor. Şekil 5'te de gösterildiği gibi bu oran eğitim düzeyi düştükçe daha da düşüyor (örneğin üniversite mezunu genç kadınlarda oran yaklaşık %60 iken, ilkokul mezunları için % 35,2).

Şekil 5 Cinsiyete Göre Başka Yerde Kalmaya İzin Verilmesi

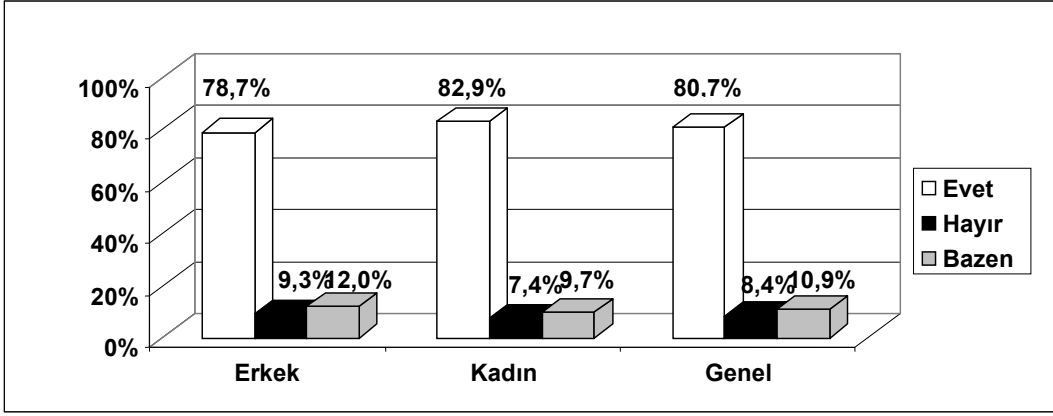

Şekil 6 Eğitim Durumuma Göre Kadınlar ve Başka Yerde Kalmaya İzin Verilmesi

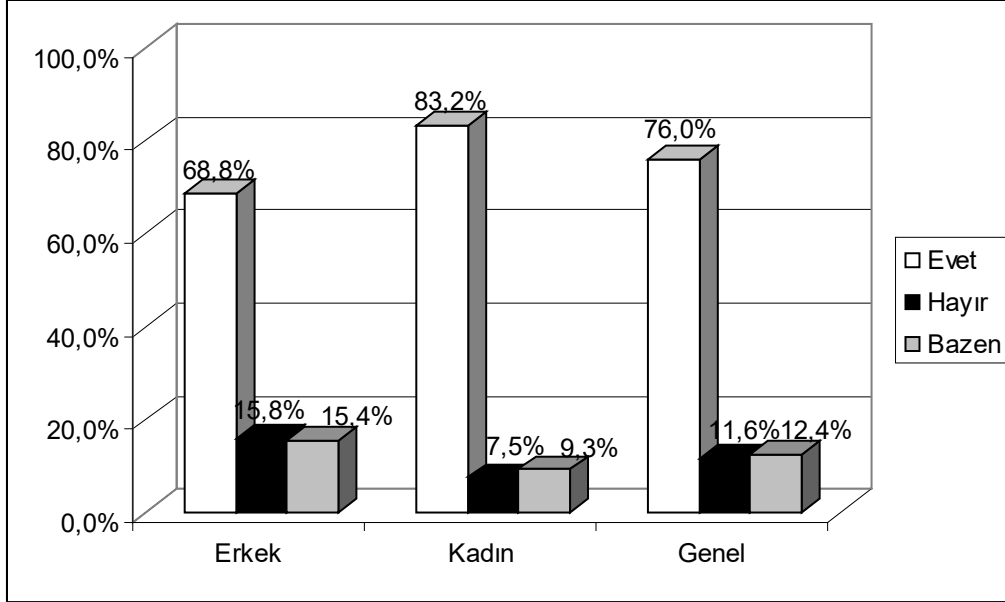
- **Gençler başka bir yerde ailelerinden habersiz kalmıyorlar.** Ailelerine bildirmeden bir başka yerde kalabilen erkeklerin oranı % 12 iken, bu oran kadınlarda % 9,7. Bu durum genç kadınların, erkeklere oranla daha sıkı bir aile gözetimine maruz kaldığını göstermekte.

Şekil 7 Cinsiyete Göre Nerede Olduğunun Bilinmesi

- **Gençlerin nerede kaldığını bilen aileler, eve geliş gidiş saatlerine de hakimler.** Genç erkeklerin % 68,8'i, genç kadınların ise % 83,2'si ailelerinin eve ne zaman girip çıktığını bildiklerini ifade ediyor. Bu veri, genç kadınların daha fazla kontrol altında olduğu tespitini destekliyor.

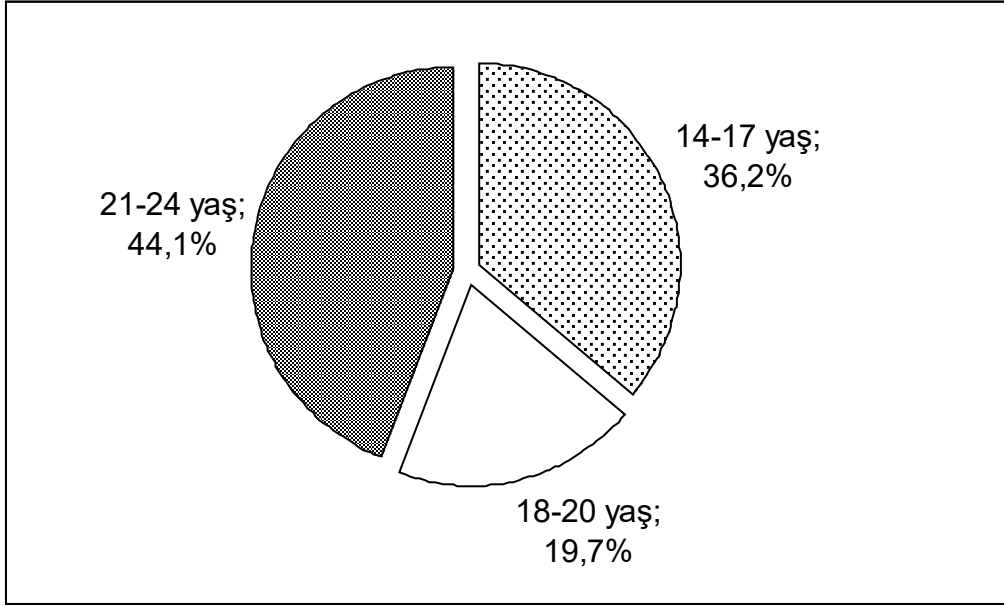
Şekil 8 Cinsiyete Göre Eve Girip Çıkma Zamanının Bilinmesi

Evlilik ve çocuk sahipliği

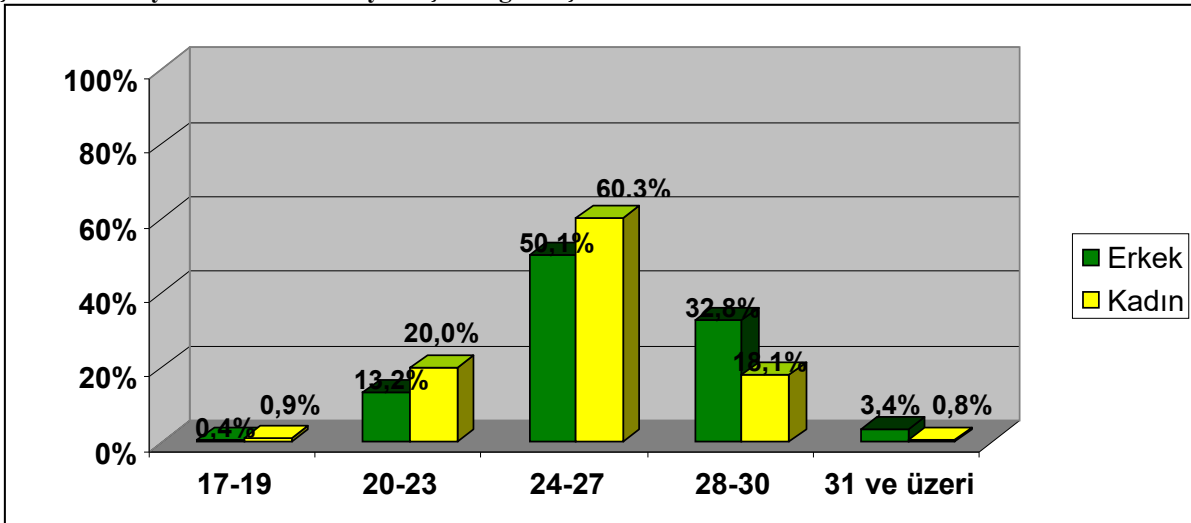
- Birinci bölümde aktardığımız gibi, araştırmamızda gençlerin %92'si bekar olduklarını söylediler. 16-24 yaş arası gençlerin ancak %5'i evli, %3'ü sözlü veya nişanlı. Evli olan az sayıda gencin evlenme yaşı **Şekil 9**'daki gibi:

Şekil 9 Evli Olanların Evlendiği Yaş

- **Araştırmanın katılımcılarını oluşturan 16-24 yaş arası gençler arasında evli kadınlar %7,6'lık bir dilimi oluşturuyorken, aynı oran genç erkekler için %3.2.** Bu durum erkeklerin evliliği ileri yaşlara, okul bitirme/iş bulma sonrasına ertelediğini, öte yandan kadınların ise çeşitli nedenlerle erken yaşlarda evlenmeyi tercih ettiği ya da mecbur kaldığı varsayımını kuvvetlendiriyor.
- **Evli olmayan çoğunluk ise evlenmeyi düşündüğü yaş olarak 24-27 yaş aralığını tercih ediyor** (bkz. Şekil 10). Ankete cevap veren genç kadınların %60'ı, genç erkeklerin de %50'si bu yaş aralığında evlenmeyi düşünüyor. Kadınlara göre daha düşük oranda erkeğin daha erken, 20-23 yaş arası evlenmeyi düşündüğü, ancak daha yüksek oranda erkeğin daha geç, 28-30 yaş arası evlenmeyi düşündüğü görülüyor.

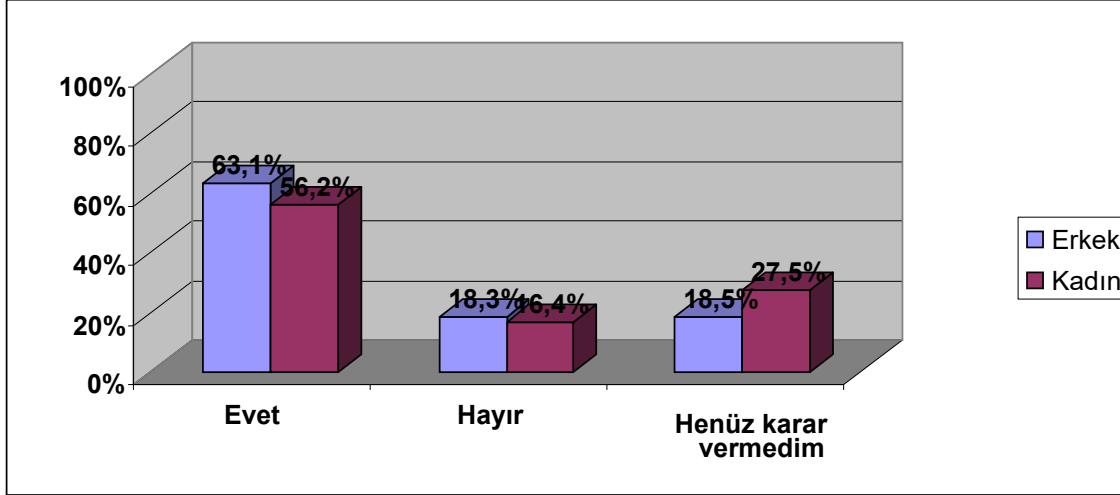
Şekil 10 Cinsiyete Göre Evlenmeyi Düşündüğü Yaş

- **Erkeklerin %63'ü, kadınların %56'sı ileride çocuk sahibi olmayı istiyor, ancak cinsiyetler arasında çocuk sahibi olmaya henüz karar vermeme konusunda bir farklılık var.** Daha yüksek oranda kadın çocuk sahibi olmaya henüz karar vermemiş gözüküyor (bak. Şekil 11). Ortaya çıkan bu durumu, çocuk doğurma ve bakma

konusunda yükü daha ağır taraf olan kadınlar açısından geleceğe yönelik kararsızlığın daha fazla olduğu şeklinde yorumlayabiliriz. Bu durumu, çocuk konusunda yükü daha ağır olan taraf olan kadınlar için gelecekle ilgili belirsizliğin daha fazla olduğu şeklinde yorumlayabiliriz.

Şekil 11 Cinsiyete Göre Çocuk Sahibi Olmayı Düşünme

Ailenin Ağırlığı

- Araştırma sonuçlarımızın aileyle ilgili gösterdiği en çarpıcı nokta, bu kurumun Türkiye gençleri üzerindeki **ağırlığının oldukça yüksek** olmaya devam etmesi. Büyük çoğunluğu geniş veya çekirdek aile içinde yaşayan gençlerin, içinde buldukları kariyer hallerinden, kimlik algılarından ve dinle kurdukları ilişkiden bağımsız olarak, yaşadıkları ortamın bazı önemli yaptırımları ve belirlenimleri ile karşı karşıya kaldıkları ve bağımsızlıklarının sınırlandığı söylenebilir.
- **Gençler evlilik öncesi kendi yaşamlarını kuramıyorlar.** Kuşkusuz bunun en önemli kısıtlayıcısı maddi imkan eksikliği, fakat araştırma bulguları aile bağlarının kuvvetli olmasının da aileden ayrı bir yaşam kurulmasının gecikmesinde azımsanmayacak bir rolü olduğunu gösterdi bize. Ailenin gençlerin üzerindeki etkisine, onların özel yaşamlarıyla ilgili meselelerdeki rolüne ve maddi destek durumuna bakarak bunu söyleyebiliyoruz. Aile gençler için zorunlu bir sığınma yeri ve gençler bu durumla birlikte gelen bağımlılıkları bir şekilde idare etmek durumundalar.
- **Aileler gençleri aile-dışı yaşamlarında da denetim altında tutma eğilimindedir.** Birçok gence ailesi tarafından bir arkadaşında/başka bir yerde kalması için izin verilmiyor. Üstelik bu konuda kadınlar ile erkekler arasında önemli bir bağımlılık mesafesi olduğunu da gözlemledik. Başka bir yerde kalmasına izin verilmeyen genç kadınlar arasında en büyük dilimi kaplayanlar ise eğitim düzeyi düşük (ilkokul veya ortaokul mezunu) olanlar. (Bu kategoriyi daha ayrıntılı olarak “Kariyer Halleri” bölümünde inceleyeceğiz.) Öte yandan gençlerin büyük bir çoğunluğu ailelerinin haberi olmaksızın başka bir yerde kalamakta ve eve ne zaman girip çıktıkları ailelerce kontrol altında tutulmakta.
- **Ailenin belirleyici ve kısıtlayıcı rolüne rağmen gençler kendi ailelerini kurmak, evlenmek, çocuk sahibi olmak istiyorlar.** Bu durum bize kısmen gençlerin bir kurum olarak aileye ağırlıklı olarak olumlu bir değer atfettiklerini anlatıyor. Ama diğer

tarafından da çoğu genç için aileden görece bağımsızlığın önemli bir adımı olarak da görülüyor evlenmek, aile kurmak.

Eğitim

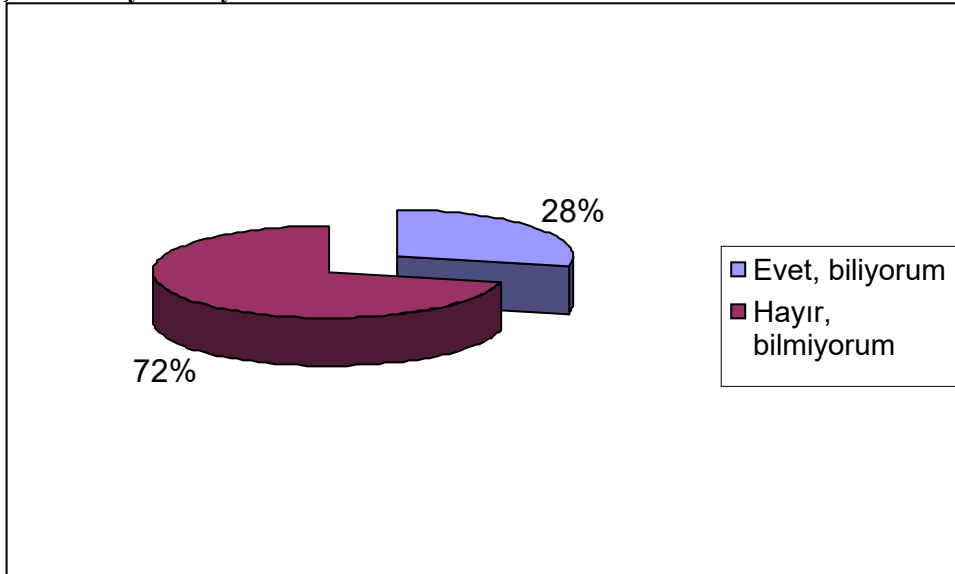
Birinci bölümde özetlediğimiz gibi Türkiye'nin 16-24 yaş arası nüfusu eğitim seviyesi açısından ağırlıklı olarak lise (%31), ortaokul (23%) ve ilkokul (%20) mezunlarından oluşuyor. Üniversite öğrencilerinin (%12), lise öğrencilerinin (%8) ve üniversite mezunlarının (%6) bu yaş aralığı içindeki yüzdeleri daha az.

Örnekleminiz sadece öğrencilerden oluşmuyor. Gençlik tartışmalarında baskın bir tema olan "öğrencilik hali"nin gençlerin yaşam tecrübelerini nasıl dönüştürdüğünü, bu halden başka hallerde geçişlerin çeşitli etkilerini daha ayrıntılı olarak 3. bölümde inceleyeceğiz. Bu kısımda ise gençlerin eğitim hallerine ilişkin bazı temel unsurları ortaya koymaya çalışacağız.

Yabancı Dil

Gençlerin üçte birine yakını (bak. Şekil 16) herhangi bir yayını okuyacak kadar yabancı dil bildiklerini ifade ediyor. Yabancı dil bildiğini ifade edenlerin çoğunluğunu ise İngilizce bildiğini söyleyenler oluşturuyor.

Şekil 12 Yayın Okuyacak Kadar Yabancı Dil Bilme

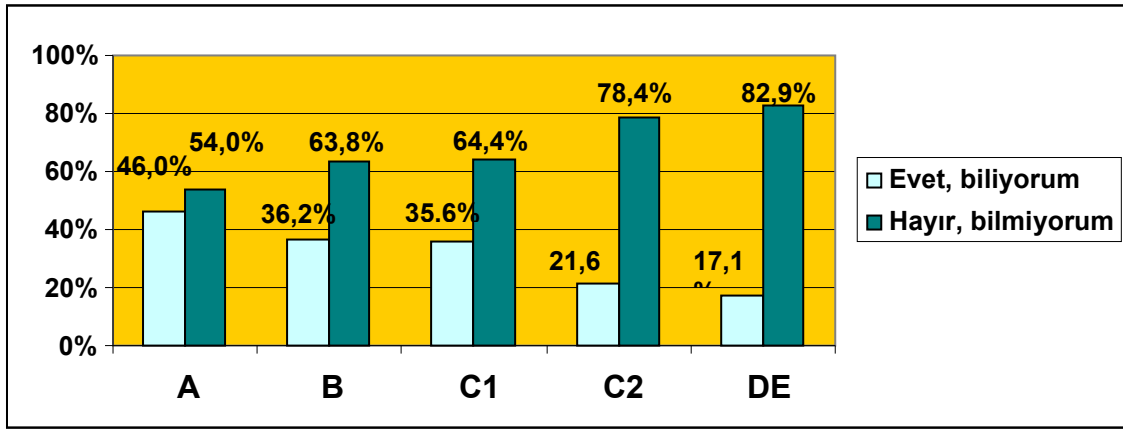
- Ayrı ayrı sorulduğunda İngilizce'den sonra en çok bilindiği söylenen yabancı dillerin oranlarının çok düşük olduğu görülüyor:

Tablo 1 Okuyacak Kadar Bilinen Yabancı Diller

	Sayı	Yüzde
İngilizce	838	25,2
Almanca	48	1,4
Arapça	34	1,0
Kürtçe	33	1,0
Fransızca	24	0,7

- Türkiye genelinde 16-24 yaş arası gençlerde yabancı dil bilme oranı üzerine ayrıntılı bir araştırma bulunmuyor.¹ İngilizce eğitim veren liselerin ve ilköğretim okullarının yaygınlığı düşünülürse araştırmamızda karşımıza çıkan %28'lik oran şaşırtıcı değil, ancak bilinen dilin “yayın okuyacak kadar iyi” bilinip bilinmediği konusu daha ayrıntılı bir soruşturma gerektiriyor. Dahası, bu oranın AB üyesi ülkelerdeki öğrenci nüfusunda yabancı dil bilme oranlarından oldukça düşük olduğu da hatırlatılmalı.
- Yayın okuyacak kadar yabancı dil bilme oranı, sosyoekonomik statü seviyesi azaldıkça düşüyor (bak. **Şekil 17**). Genç insanların işgal ettiği sosyoekonomik konumun eğitim ve entelektüel donanım olanaklarına eşitsiz erişimi belirlediği söylenebilir. En üst SES tabakasındaki gençlerin neredeyse yarıya yakını iyi derecede yabancı dil bildiklerini beyan ediyorlar. Bu oran en alt SES tabakasında %17'ye kadar düşüyor.

Şekil 13 SES'e Göre Yabancı Dil Bilme

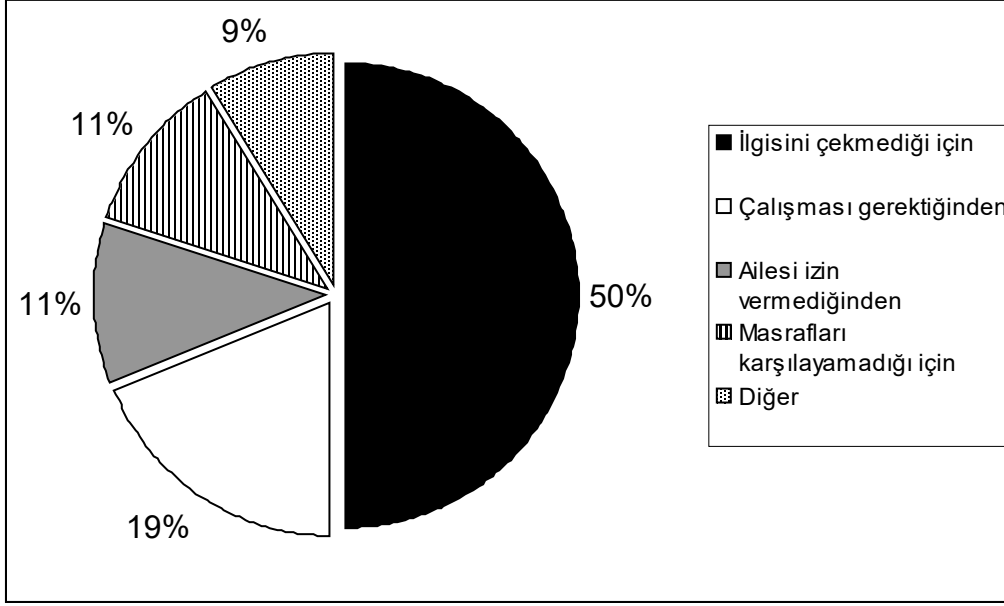

Öğrenim Hayatına Devam Etme ve Etmeme Nedenleri

- *Araştırma kapsamında lise veya üniversite düzeyinde eğitim almış/alıyor olmayanlara eğitim hayatlarına devam etmeme nedenleri sorulduğunda alınan yanıtların yarısı ‘ilgimi çekmediğinden/istemediğimden’ oldu.* Gençlerin %19'u çalışmak zorunda olduğu için eğitim hayatına devam etmezken, %11'inin devam etmeme nedeni eğitim masrafları. Bir başka deyişle %30'luk dilim eğitim hayatına devam etmede ekonomik sınırlara takılıyor. Öte yandan aile bu konuda engeller yaratan önemli bir faktör. Eğitim basamaklarını tırmanamayan gençlerin %11'i aileleri istemediği için okumaya devam etmiyor.

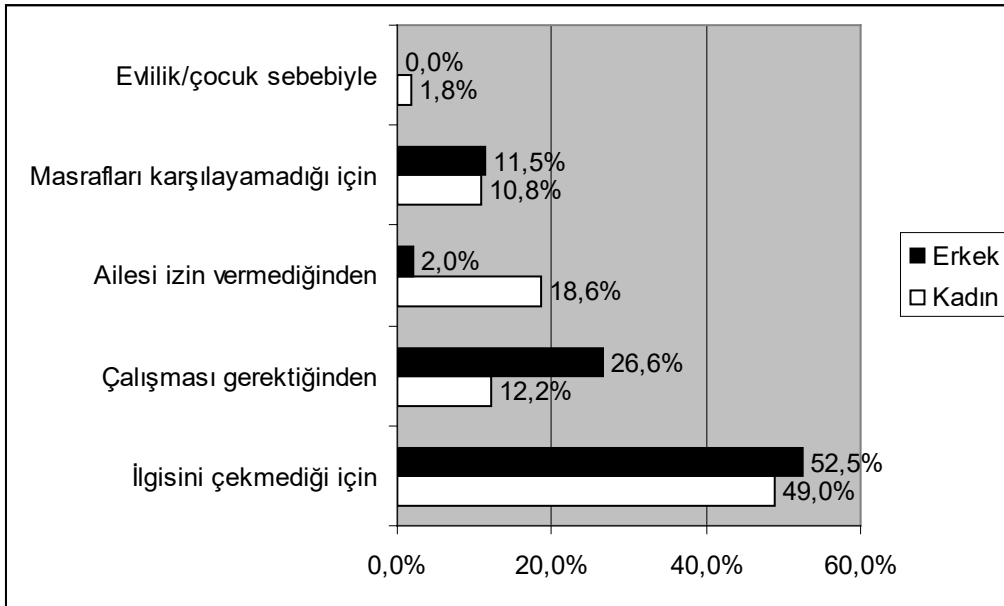
¹ Fatih Özbay, “Türkiye’de Yabancı Dil Öğretiminin Tarihi Geçmişi ve Türkiye’nin Günümüzdeki Yabancı Dil Politikası”, <http://www.libertasmedia.nl/alan/projeler/yabancidil.htm>

Şekil 14 Öğrenim Hayatına Devam Etmeme Nedenleri

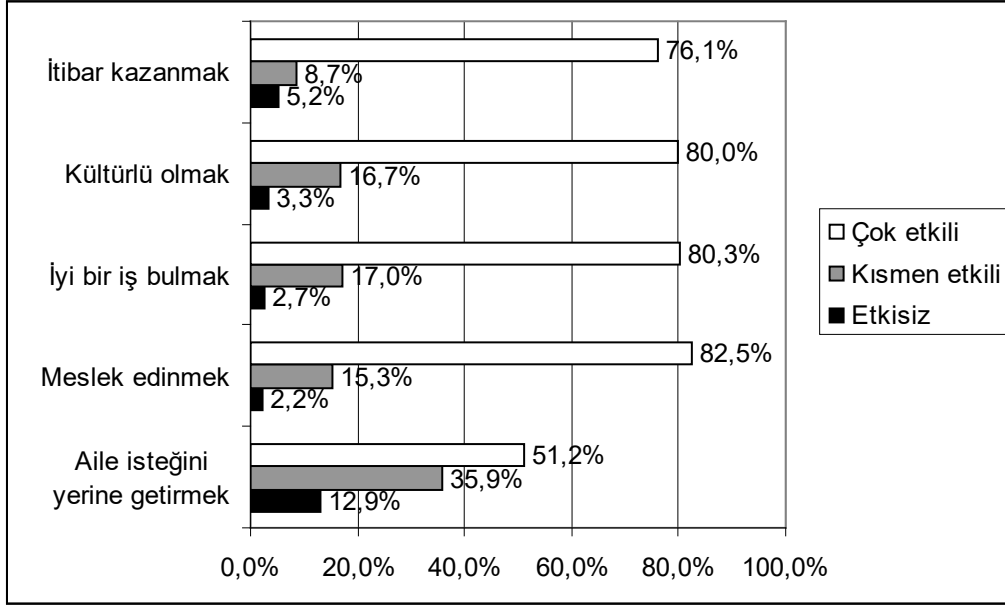
- **Okul hayatına devam etmeme nedenleri cinsiyete göre önemli farklılıklar içermekte.** Toplumsal cinsiyet rolleri erkekleri çalışmaya, kadınları ise büyük oranda eve itiyor. Çalışmak zorunda olduğu için okula devam etmeyen erkekler kadınların iki katından fazlasını oluştururken, ailesi istemediği için okumayı bırakan genç kadınlar erkeklerin yaklaşık 9 katı kadar.

Şekil 15 Cinsiyete Göre Öğrenim Hayatına Devam Etmeme Nedenleri (İlkokul-Ortaokul mezunu veya Ortaokul-Liseden terkler)

- Öğrenci olan veya üniversite sınavına hazırlanan gençler, “öğrenim hayatına devam etmenizden sayılacak nedenler ne kadar etkilidir?” sorusuna Şekil 16’daki dağılımda yanıt vermişlerdir:

Şekil 16 Öğrenim Hayatına Devam Etme Motivasyonları (öğrenciler veya üniversite sınavına hazırlananlar)

- **Öğrenciler/üniversiteye hazırlananlar arasında eğitime meslek edinmek, iyi bir iş bulmak, kültürlü olmak, itibar kazanmak gibi motivasyonlarla devam edildiği konusunda net bir uzlaşma olduğu görülüyor.** Ancak bu faktörlere verilen %80 civarındaki “çok etkili” cevabı, eğitime ailenin isteğini yerine getirmek amacıyla devam edilip edilmediği konusunda %50’ye düşüyor. Yine de, diğer kategorilerle karşılaştırıldığında karşımıza çıkan görece azalma, aile kurumunun genç insanların eğitime devam etmelerindeki belirleyici etkisinin üzerini örtmez: Gençlerin sadece %13’ü ailenin isteklerinin eğitime devam kararlarında “etkisiz” olduğunu bildirmişler.

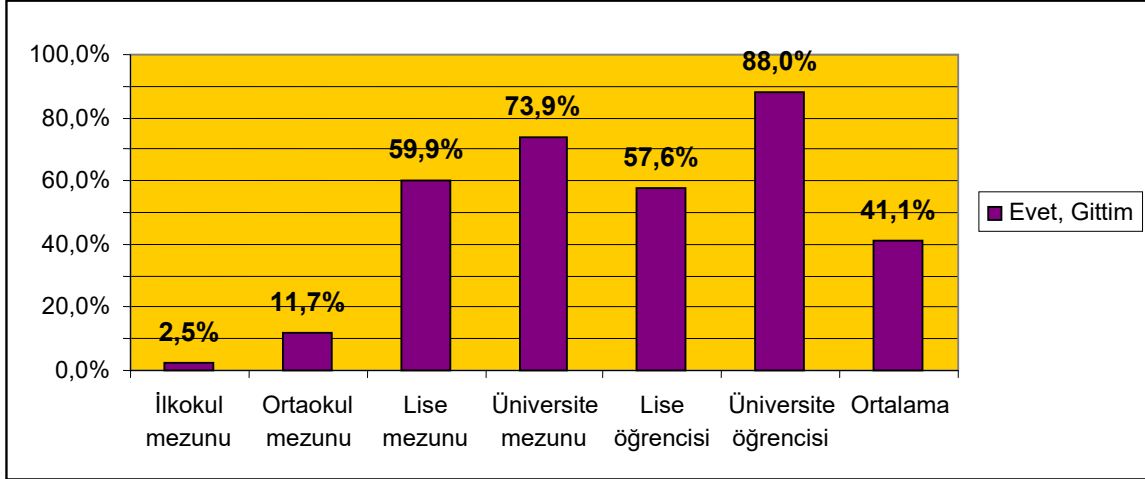
Üniversiteye Hazırlanma

- **Araştırmamızda üniversiteye hazırlanma sürecinde dershanelerin artan ağırlığı karşımıza çıktı.** Halen öğrenci olsun olmasın, gençlerin %41’i öğrenim hayatı içinde dershaneye gittiğini bildirdi (bkz. **Tablo 2**). Eğitim grubuna göre dağılıma baktığımızda ise (bkz. **Şekil 17**) bu oranın üniversiteye girmiş gençlerde (mezunlar ve öğrenciler) %70’in üzerine çıktığını, lise mezunu ve öğrencilerinde ise %60’a dayandığını görüyoruz. Görüldüğü gibi dershane sistemi üniversiteye hazırlık sürecinin ayrılmaz bir parçası haline gelmiş durumda.
- **Ancak genç insanların sosyoekonomik konumlarının bu eğitim fırsatına erişim açısından (yabancı dil bilmede olduğu gibi) eşitsiz bir durum yarattığını da gözlemledik** (bkz. **Şekil 18**). Buna göre en üstteki iki SES tabakasında dershane kullanma oranı sırasıyla %73 ve %62’ye kadar çıkıyor. En alt tabakada ise %17’ye kadar düşüyor.

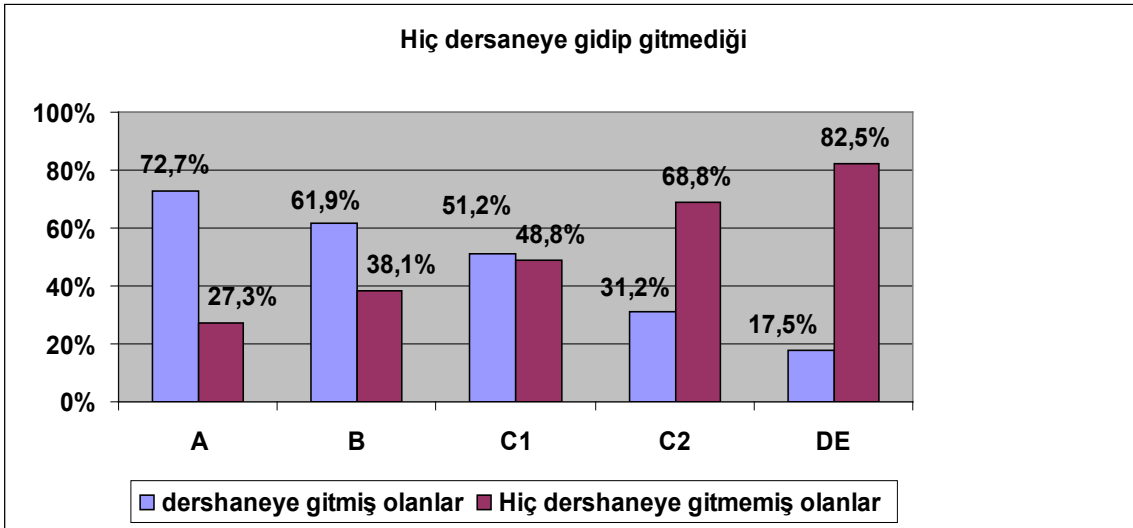
Tablo 2 Dershaneye Gitme

	Sayı	Yüzde
Evet, gittim	1.361	41,1
Hiç gitmedim	1.950	58,9
Toplam	3.311	100,0

Şekil 17 Eğitim Gruplarına Göre Dershaneye Gitme

Şekil 18 SES'e Göre Dershaneye Gitme

Sosyal Yaşama Katılım

Bu kısımda gençlerin okul, iş ve aile dışında nasıl zaman geçirdikleri üzerinde duracağız. Araştırmamızda gençlerin bir hobi edinmek ya da sosyal açıdan kendilerini geliştirmek için dahil oldukları kurslara, katıldıkları sosyal ve sanatsal faaliyetlere, eğlenme biçimlerine, internet kullanma, televizyon izleme, kitap/gazete okuma vb. alışkanlıklarına ışık tuttuk.

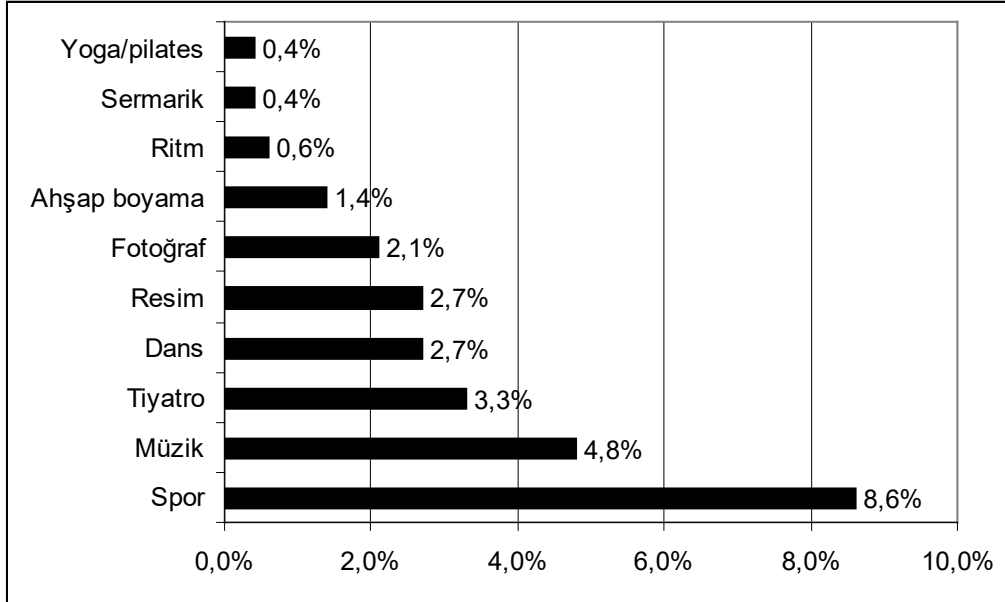
- Gençlerin sosyal ve kültürel yaşamlarını incelerken, ilk baktığımız yer, bir hobi edinmek veya kendilerini sosyal açıdan geliştirmek için dahil oldukları kurslar oldu. Gençler hangi oranlarda hangi kurslara katılıyorlar? Bununla ilgili olarak, “gençlik” kavramının sık sık “spor yapmak, zinde olmak” ile bağdaştırıldığını da düşünürsek, gençlerin hangi spor dallarına ne oranda rağbet ettiklerini de inceledik.
- Bunu takiben, gençlerin çeşitli sosyal ve sanatsal etkinliklere katılımını değerlendireceğiz. Bu açıdan gençler arasında farklılaşmalar olup olmadığını tartışacağız. Baktığımız başka bir durum, gençlerin diğer eğlenme alışkanlıkları. Kimler eğlenmek için dışarı çıkıyor? Kahveye, kafeye, bara, alışveriş merkezlerine vb. gidenler kimler? Gençler ne sıklıkla alkollü içki tüketiyor?

- Sosyal katılım konusundaki gözlemlerimizi tamamlayıcı olarak gazete ve kitap okuma sıklıkları ile televizyon izleme alışkanlıklarına bakacağız. Sonrasında ise gençlerin internet kullanım alışkanlıklarını inceliyoruz.
- Bir sonraki başlıkta gençlerin sevgili olma hallerini ve cinsellik deneyimlerini ele alıyoruz.
- Bu bölümde son olarak gençlerin sosyalleşme süreçlerinde şiddet, suç, uyuşturucu, çete oluşumları vb. unsurlarla ilişkilerine bakıyoruz.

Kurslar, Hobiler, Spor

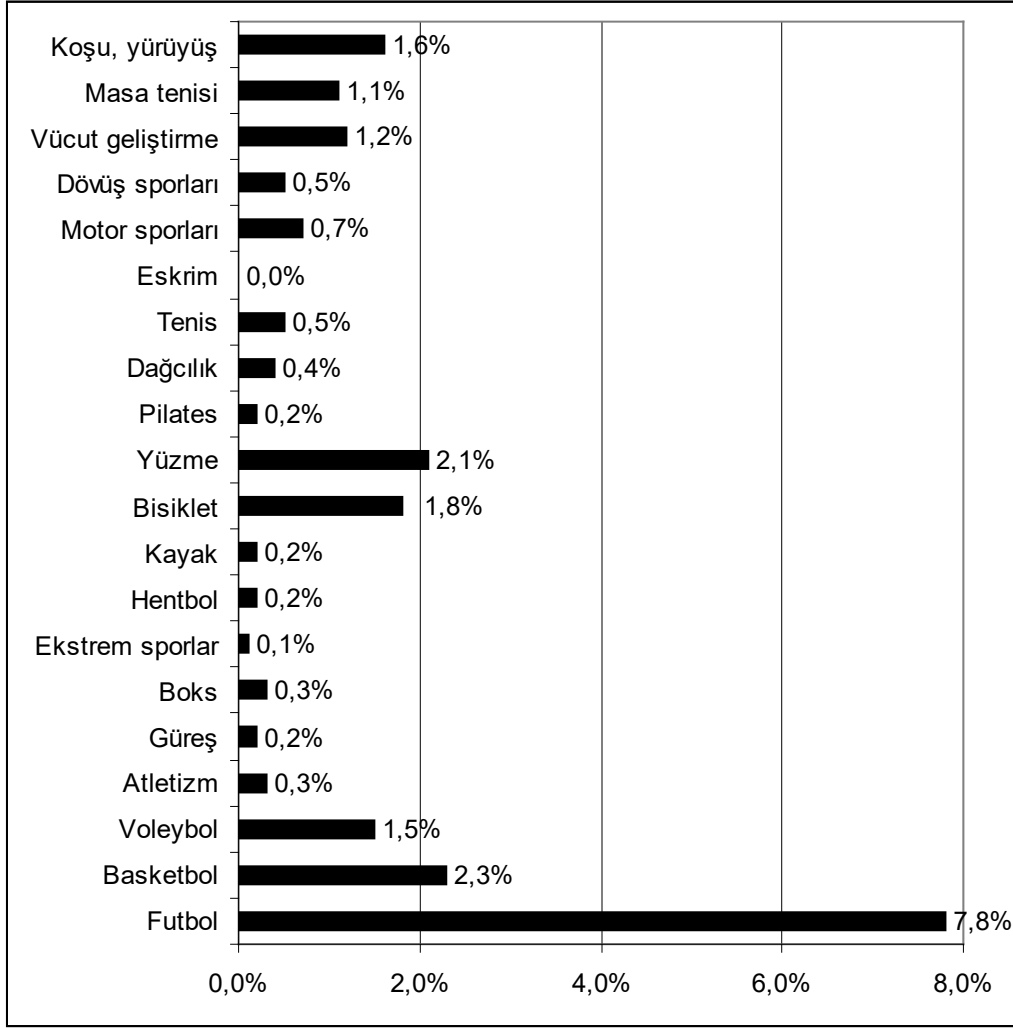
- ***Gençler, bir hobi edinmek veya sosyal açıdan kendilerini geliştirmek için neredeyse hiçbir kursa rağbet etmiyor.*** Herhangi bir müzik kursuna katılan gençlerin oranı sadece % 4,8. Katıldıkları kurslar açısından en fazla spor kurslarına devam edilmiş, ama bu da % 8,6'da kalmış.

Şekil 19 Çeşitli Kurslara Katılanlar

- ***Gençler spor da yapmıyor.*** Gençlerin spor dallarına ilgisi futbolu dışarda bırakırsak % 50'nin üstünde değil. Spor yapanların oranı ise futbolda dahi % 40'ın üstünde değil. Sık sık ya da düzenli futbol oynayanlar ise % 23,8 oranında. Futbolu, % 10,3 ile yüzme, % 8,4 ile koşu, jogging, yürüyüş % 8 ile basketbol, % 7,8 ile bisiklet , % 6,3 ile voleybol takip ediyor.

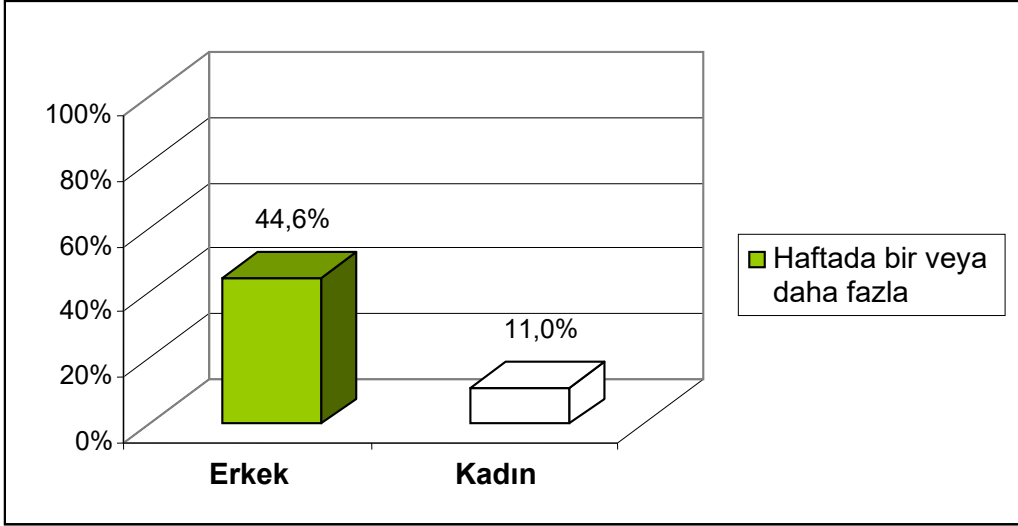
Şekil 20 Çeşitli Spor Dallarında Aktif Olduğunu Söyleyenler

Sosyal, sanatsal etkinlikler ve eğlence alışkanlıkları

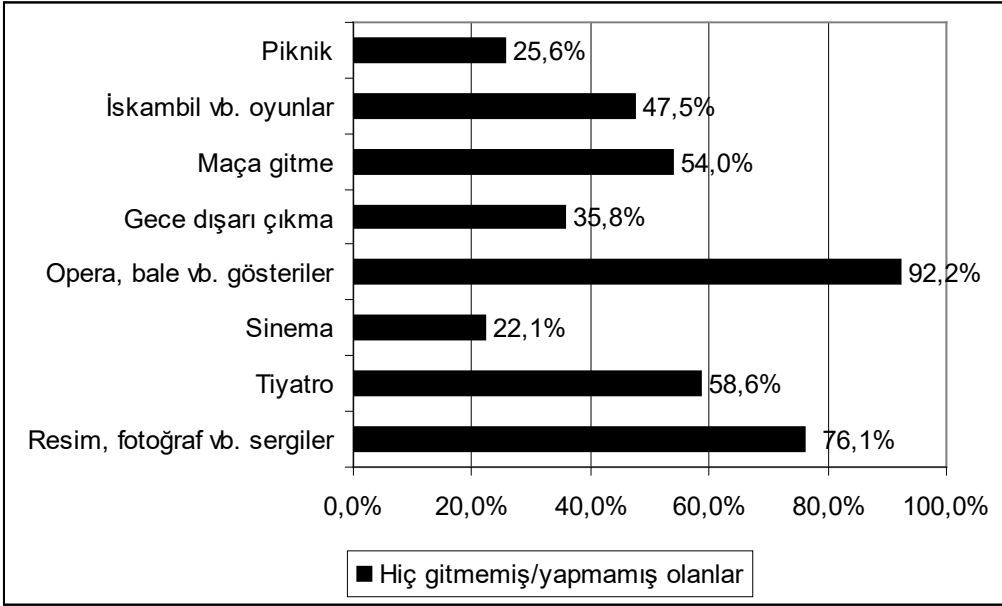
- **Gece dışarı çıkma konusunda cinsiyetler arasında net bir mesafe var.** Gençlerin % 27,9'u haftada bir ya da daha fazla kez gece arkadaşlarıyla dışarı çıkıyor. Ancak bu oranın yüksekliğinde genç erkeklerin payı büyük. Şekil 25'te de görüldüğü gibi erkeklerin yarıya yakını haftada bir ya da daha fazla kez gece arkadaşlarıyla dışarı çıkarken genç kadınlarda bu oran % 11'de kalıyor. Ailenin genç kadınlar üzerindeki belirleyiciliğinin daha fazla olduğu da düşünüldüğünde, bu veri onların eve bağımlılıklarının bir başka göstergesi.

Şekil 21 Cinsiyete Göre Gece Dışarı Çıkma ("haftada bir veya daha fazla")

- **Gençlerin sanatsal etkinliklere katılımı çok sınırlı.** % 76,1'i, resim, fotoğraf vb. sergilere, % 58,6'sı tiyatroya, % 92'si opera veya baleye hiç gitmemiş.

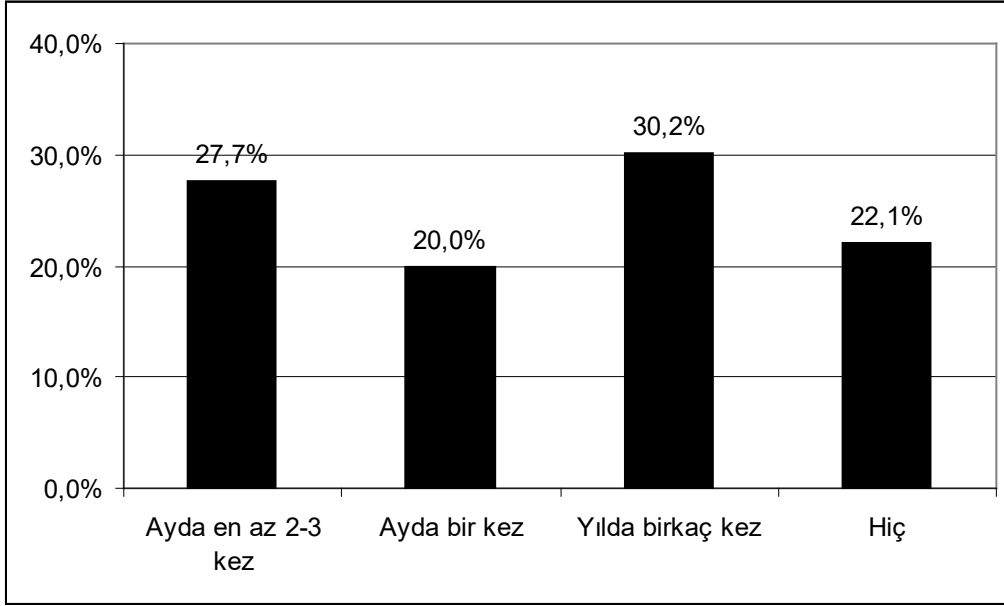
Şekil 22 Çeşitli Sosyal-Sanatsal Etkinliklere Hiç Katılmamış Olanlar

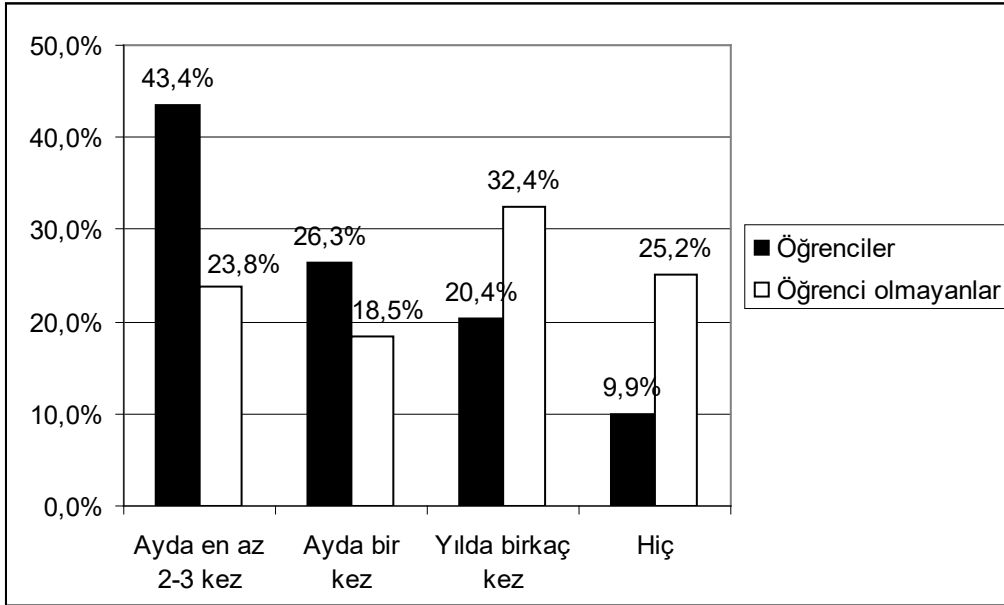
- **Daha fazla gerçekleştirilen sosyal etkinlik, sinemaya gitmek.** Gençlerin % 20'si ayda bir kez sinemaya gittiğini ifade ediyor. Bugüne kadar hiç sinemaya gitmemiş olan gençlerin oranı üniversite mezunları arasında % 7,7 iken, ilkökul mezunlarında bu oran % 34,4'e yükseliyor. Sinemaya gitme eğilimindeki bir farklılık da öğrencilerle öğrenci olmayanlar arasında. Öğrenciler daha fazla sinemaya gidiyor. Öğrencilerin % 14,8'i haftada bir veya daha fazla kez sinemaya giderlerken, öğrenci olmayanların sadece % 7,7'si aynı sıklıkta sinemaya gidiyor.

Şekil 23 Sinemaya Gitme Sıklığı

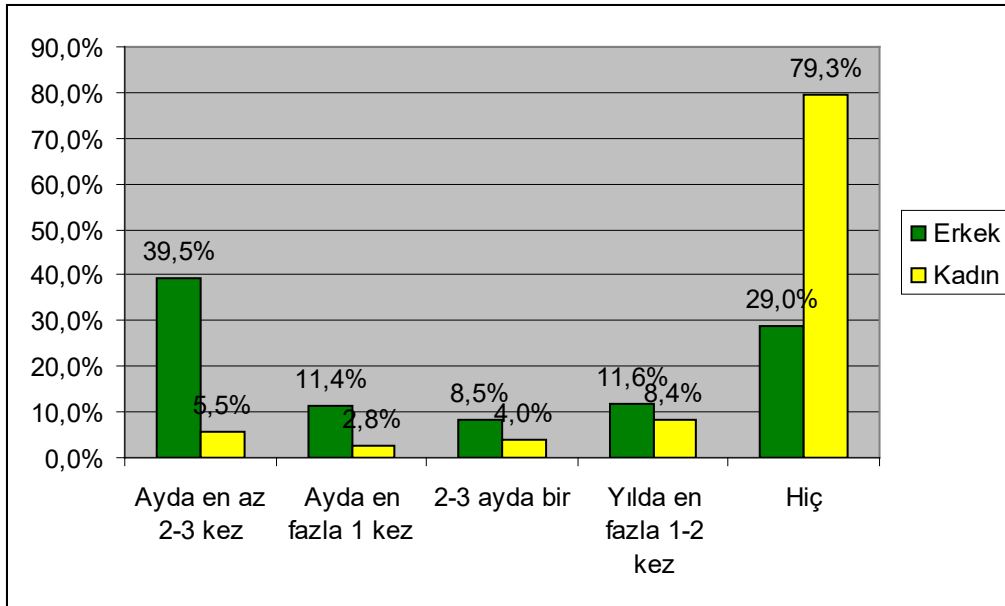

Şekil 24 Öğrenci Olmaya Göre Sinemaya Gitme Sıklığı

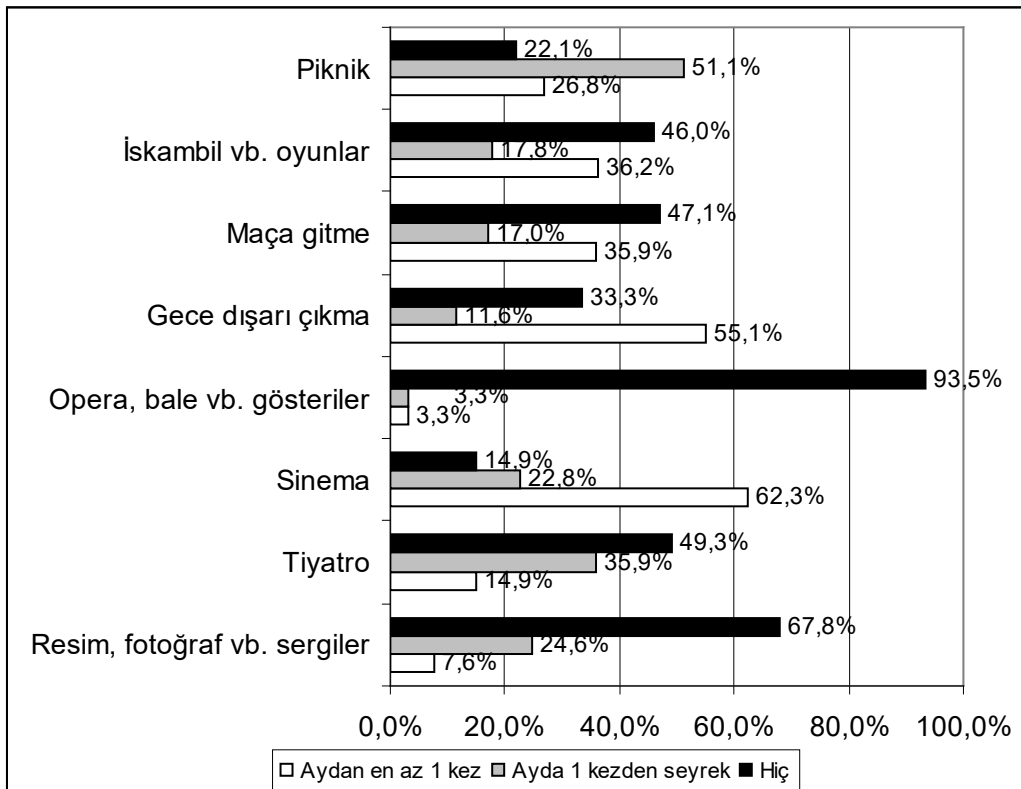
- **Görece daha sık yapılan bir başka faaliyet de maça gitmek.** Sosyal katılımın genelde gençler arasında çok düşük olduğunu düşünürsek, sinemaya gitmekten sonra görece sık yapılan bir başka etkinlik de maça gitmek. Beklenebileceği gibi erkeklerin kadınlardan çok daha fazla bu faaliyete rağbet ettiğini görüyoruz. Yine de genç erkeklerin %29'unun hiç maça gitmemiş olduğunu da görüyoruz.

Şekil 25 Maça Gitme Sıklığı

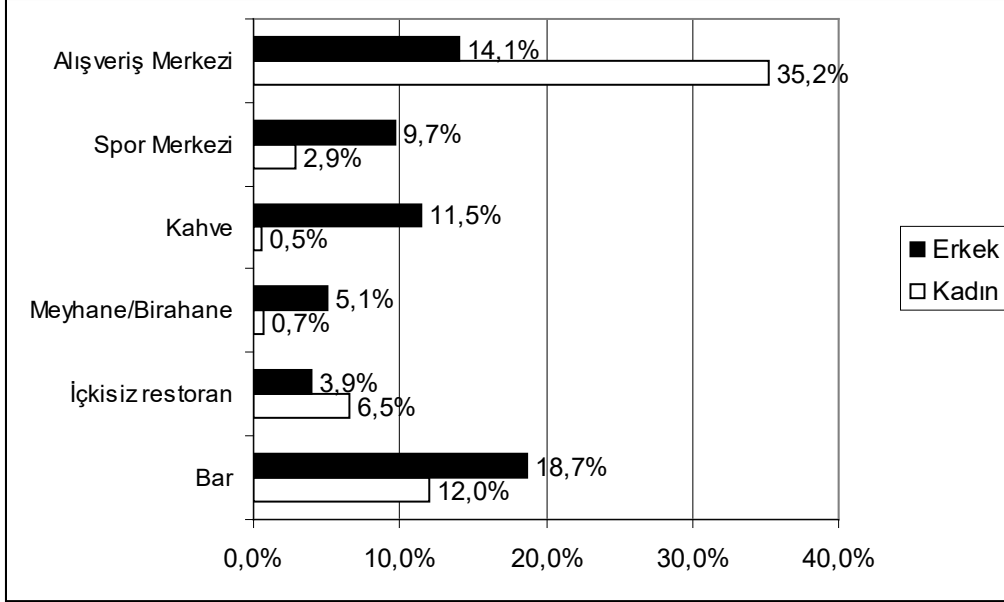
- **Sosyal katılımın üniversite sınavına hazırlanan gençler arasında da sınırlı olduğu görülüyor.** Bu grubun en sık gerçekleştirdiği sosyal ve sanatsal faaliyetlerin başında sinemaya gitmek, gece arkadaşlarla dışarı çıkmak ve iskambil oyunları ya da okey oynamak geliyor. Bu gruba giren gençlerin tamamına yakını opera, bale gibi etkinliklere hiç katılmazken, yarıdan fazlası resim, fotoğraf vb. sergilere hiç gitmiyor. Hiç tiyatroya gitmeyenler ise üniversite sınavına hazırlanan gençlerin yarısını oluşturmaktadır.

Şekil 26 Üniversite Sınavına Hazırlananlar ve Sosyal-Sanatsal Faaliyetlere Katılım

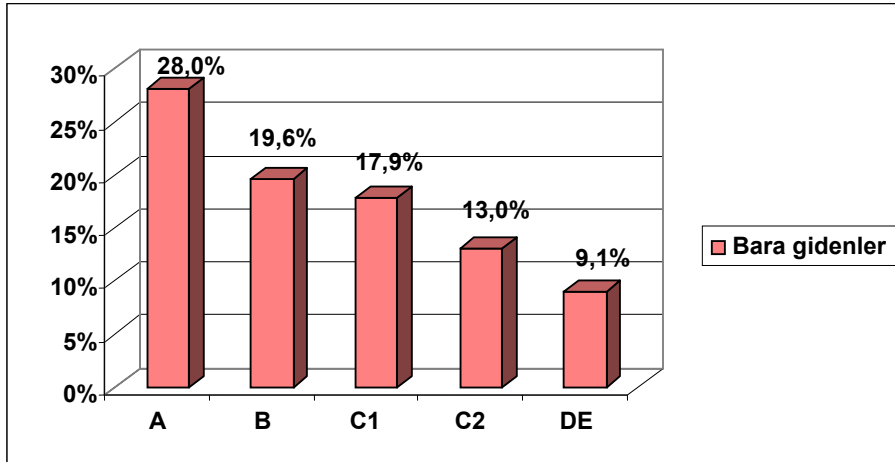
- **Gençler eğlenmek için en çok alışveriş merkezlerine gitmeyi tercih ediyorlar.** Alışveriş merkezlerine gitmek genç kadınların % 35,2'sinin, genç erkeklerin % 14,1'inin eğlenmek için başta gelen tercihleri arasında. Diğer eğlence yerlerine gitme oranı düşük olsa da, erkekler arasında bara gitme görece daha çok tercih ediliyor.

Şekil 27 Cinsiyete Göre Çeşitli Eğlence Yerlerine Gitme

- **Gençlerin ekonomik koşullarındaki yükseliş eğlenme biçimlerinde farklılaşmalara yol açıyor.** Örneğin eğlenmek için bara gitmek sosyo-ekonomik statü ile doğrudan bir bağlantı içinde. Söz konusu eğlenme biçimi en alt statüdeki gençlerin %9'u için söz konusuyken, en yüksek sosyo-ekonomik statü grubuna giren gençlerin %28'i bu faaliyeti yaşamlarının bir parçası haline getirmiş durumda.

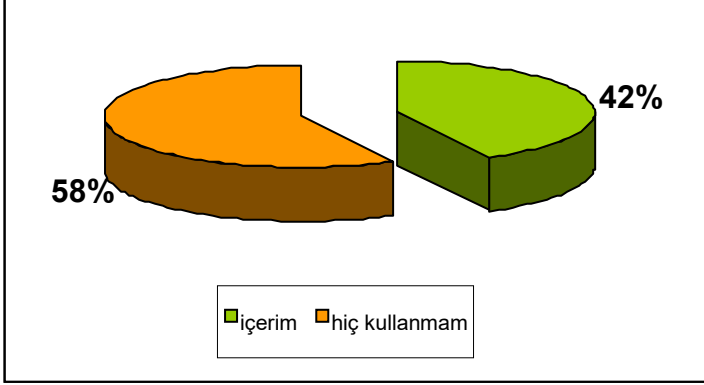
Şekil 28 SES'e Göre Bara Gitme

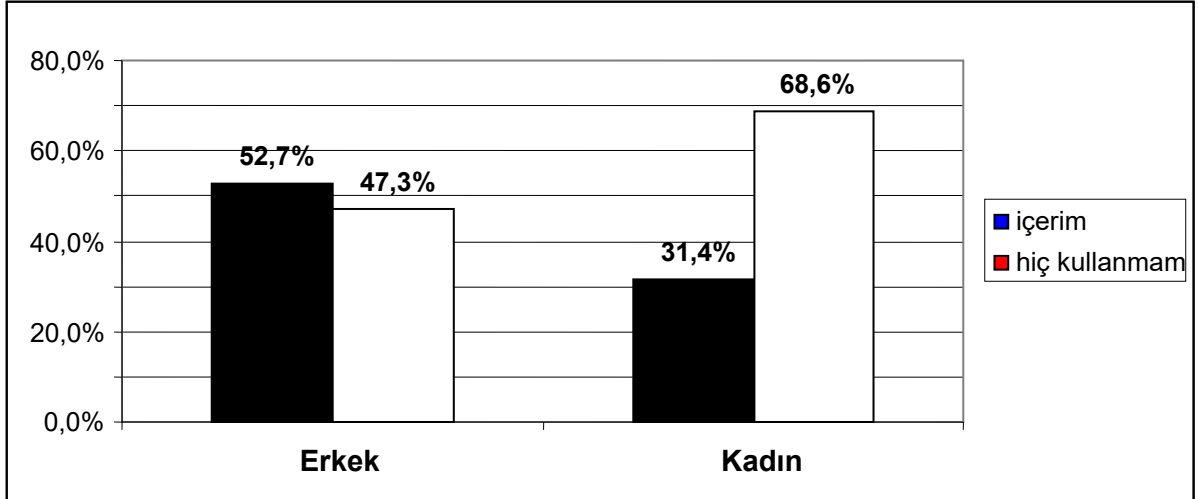
- **15-24 yaş arası gençlerin %42'si alkollü içki kullanıyor.** 16-18 yaş arası gençlerde bu oranın %36,3'e düştüğü, 22-24 yaş arası gençlerde ise neredeyse yarıya yaklaştığı görülüyor. Yine de reşit olmayan gençler arasında % 36,3'ün düşük bir oran olmadığını söylemek gerekiyor.

- **Genç erkekler genç kadınlardan daha yüksek oranda içki içiyor.** Genç erkeklerin yarısından fazlası herhangi bir sıklıkla alkol kullandığını belirtirken genç kadınlarda bu oran %31,4'e düşüyor. Öte yandan içki kullanımına gençlerin yaşadığı ortam üzerinden bakarsak aile dışında (yalnız, arkadaşlarla, yurttta, vs.) yaşayan gençlerin yarısından fazlasının çeşitli sıklıklarda alkol kullandığını görüyoruz. Aile içinde yaşamamanın alkol kullanımı üzerinde kısıtlayıcı bir etkisi olduğu söylenebilir.

Şekil 29 Alkollü İçki İçme

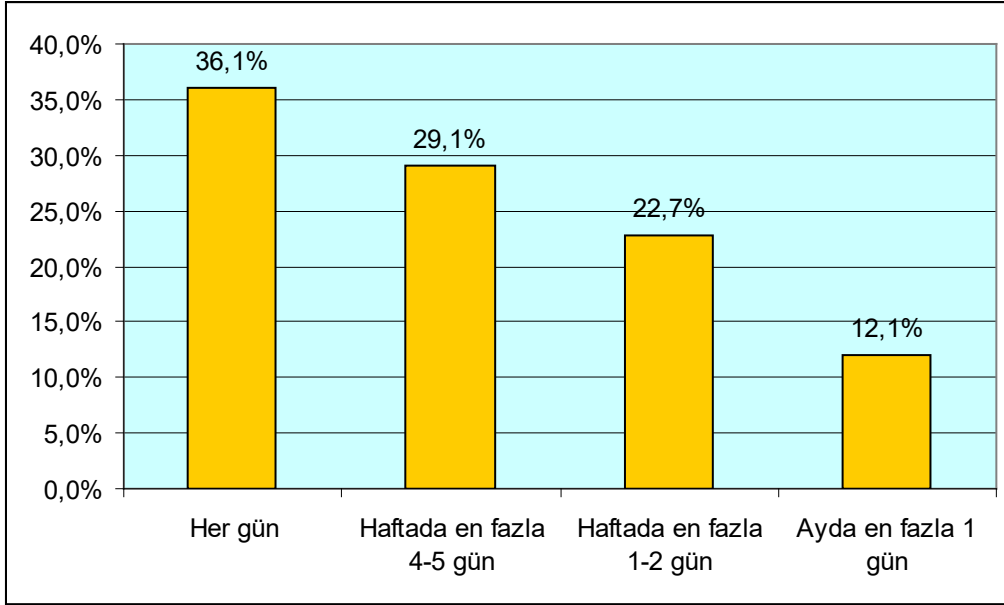
Şekil 30 Cinsiyete Göre Alkollü İçki İçme

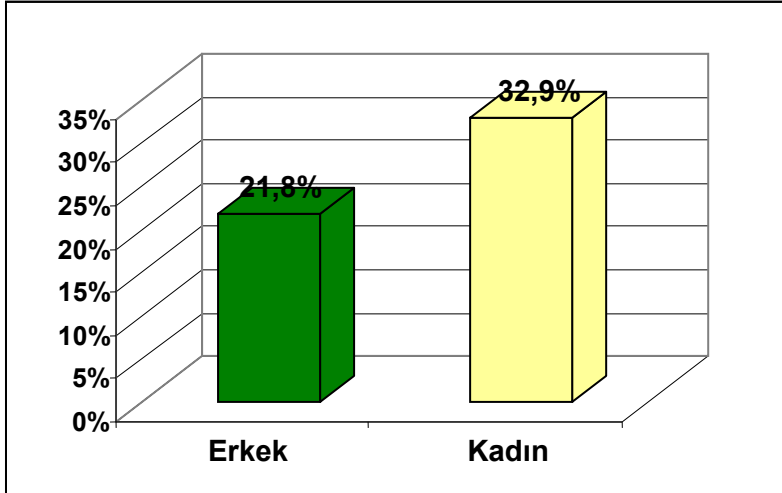
- **Gençlerin okuma alışkanlığı düşük oranlarda.** Her gün gazete okuyan gençlerin oranı % 36,1. Kitap okuyan gençler ise daha da az: % 27,4. Burada ilginç olan düzenli kitap okuyan gençler arasında kadınların oranının (% 32,9'u düzenli okumakta) genç erkeklerden (%21,8) daha yüksek olması. Okul hayatının bitmesiyle gençler kitap okuma alışkanlıklarından da uzaklaşıyorlar. Geçim derdi, üniversite sınavına hazırlık gibi etkenler gençleri kitap okumaktan alıkoyan önemli etkenler. Araştırma

bulgularına göre öğrenci olmayanlar arasında düzenli kitap okuma alışkanlığına sahip olanların oranı, öğrencilerin yaklaşık yarısına tekabül ediyor (Şekil 31).

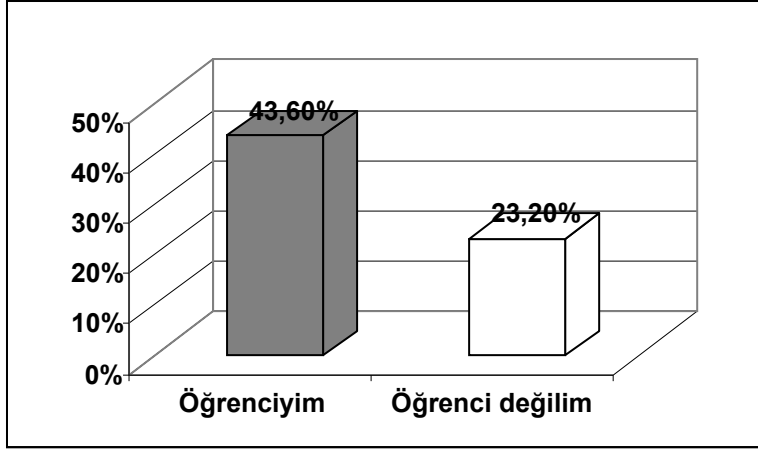
Şekil 31 Gazete Okuma Sıklığı

Şekil 32 Cinsiyete Göre Düzenli Kitap Okuma

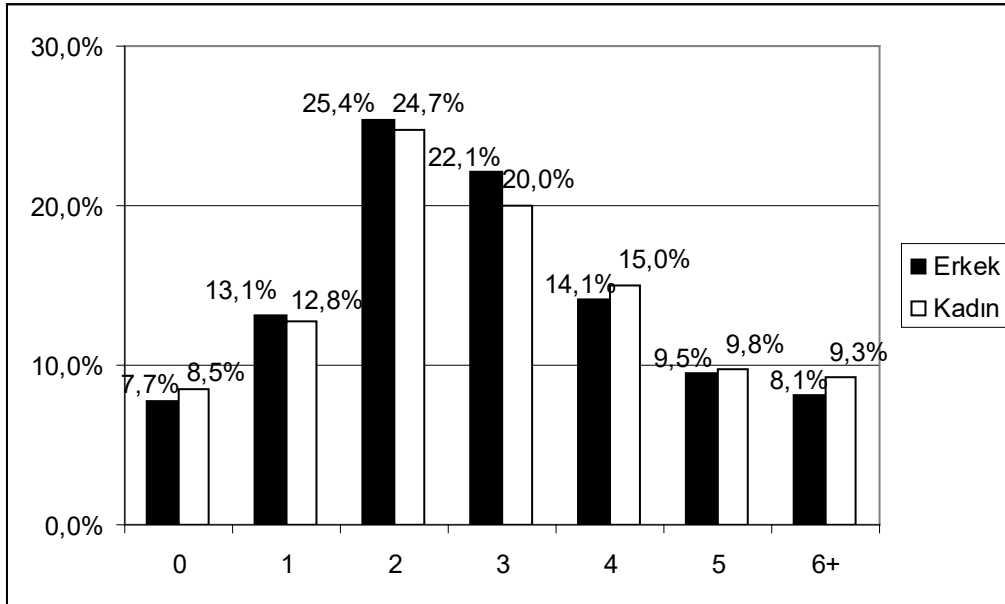

Şekil 33 Öğrenci Olmaya Göre Düzenli Kitap Okuma

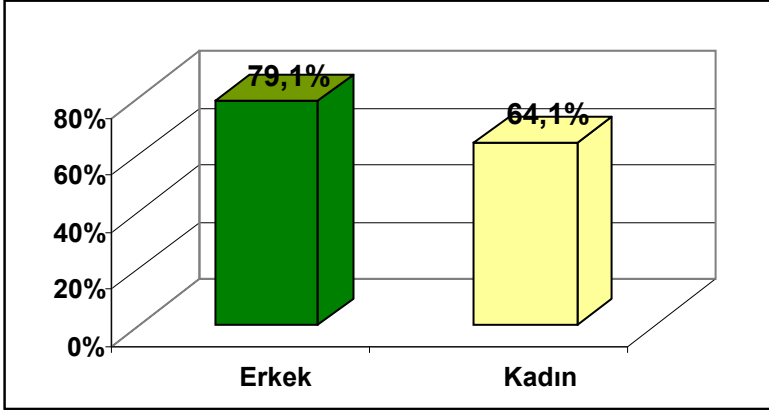
- **Televizyon izlemek gençler için en önemli boş zaman faaliyetlerinden birini oluşturuyor.** Televizyon karşısında hergün 2 saatten fazla zaman geçirenlerin oranı %53,8. Televizyon izleme sıklığı konusunda genç erkek ve kadınlar arasında önemli farklar bulunmuyor. Ancak ortalama 5 saat ve 6 saatten fazla televizyon karşısında zaman geçirme oranı genç kadınlar için erkeklere oranla daha fazla. Günde 5 saat TV izleme kadınlar için %9,8 oranında söz konusuysen, erkekler için bu oran %9,5. Ortalama 6 saatten fazla TV izleyen genç kadınlar %9,3'lük bir dilimi oluşturuyor. Erkeklerin ise %8,1'i aynı sıklıkta TV izlemekte.

Şekil 34 Cinsiyete Göre Günde Ortalama TV İzleme Süresi (saat)

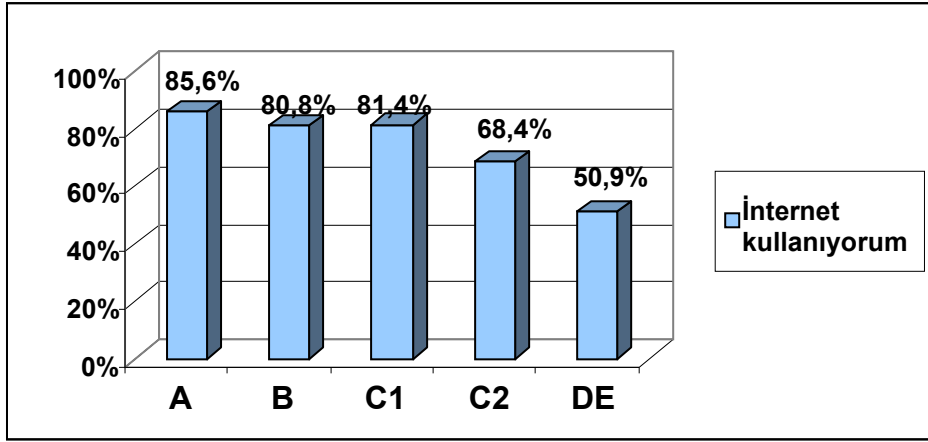

- **Gençlerin TV izlemek dışındaki en çok gerçekleştirdikleri etkinlik internet kullanmak.** Genç erkeklerin % 79,1, genç kadınların % 64,1'i internet kullanıyor. Eğitim düzeyi ve sosyo-ekonomik düzey yükseldikçe bu oran daha da yükseliyor. Öte yandan yaş düştükçe internet kullanımını artırıyor. En alt yaş grubundaki gençler daha fazla internet kullanıyor.

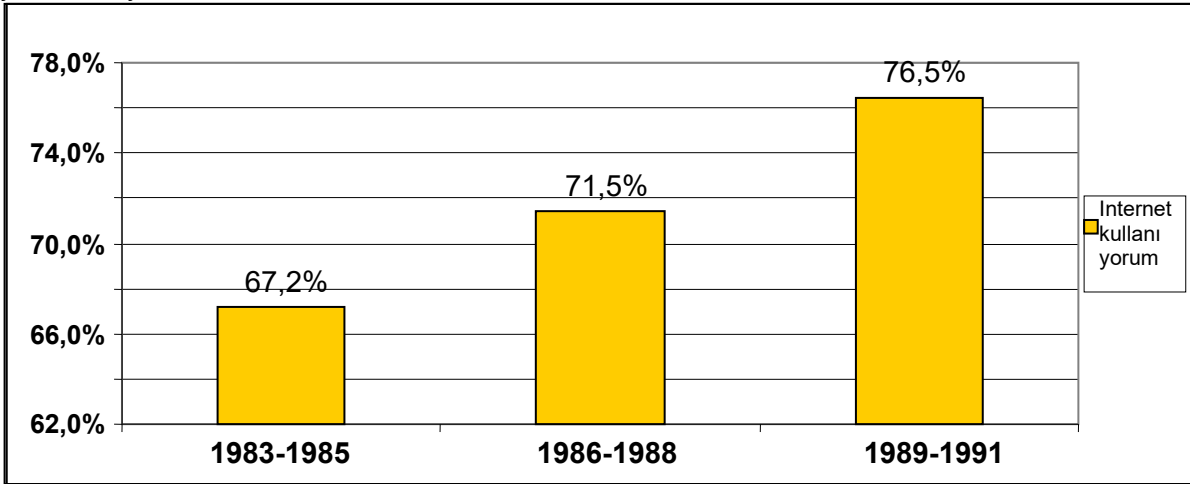
Şekil 35 Cinsiyete Göre İnternet Kullanımı

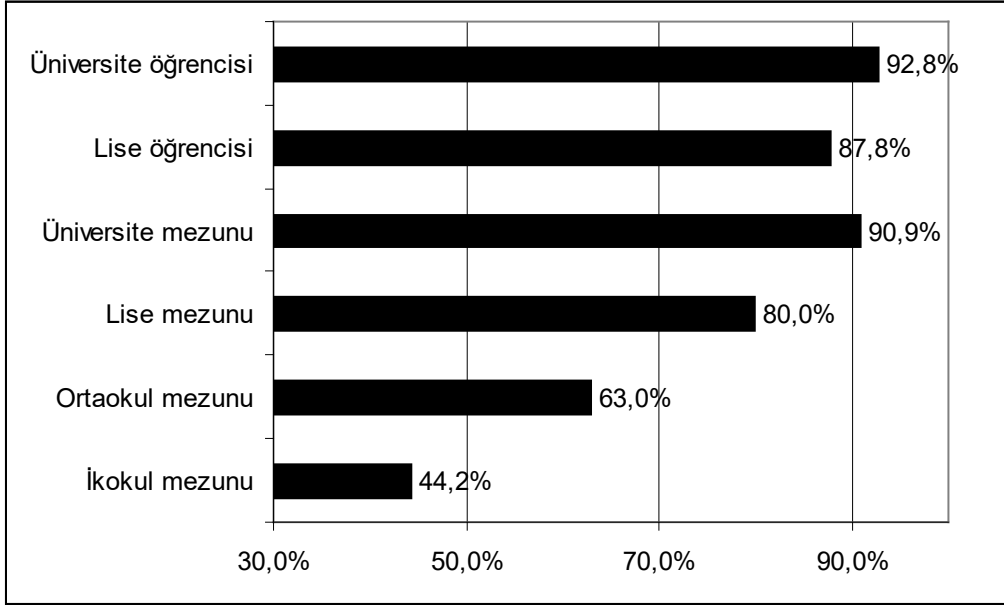
Şekil 36 SES'e Göre İnternet Kullanımı

Şekil 37 Yaş Grubuna Göre İnternet Kullanımı

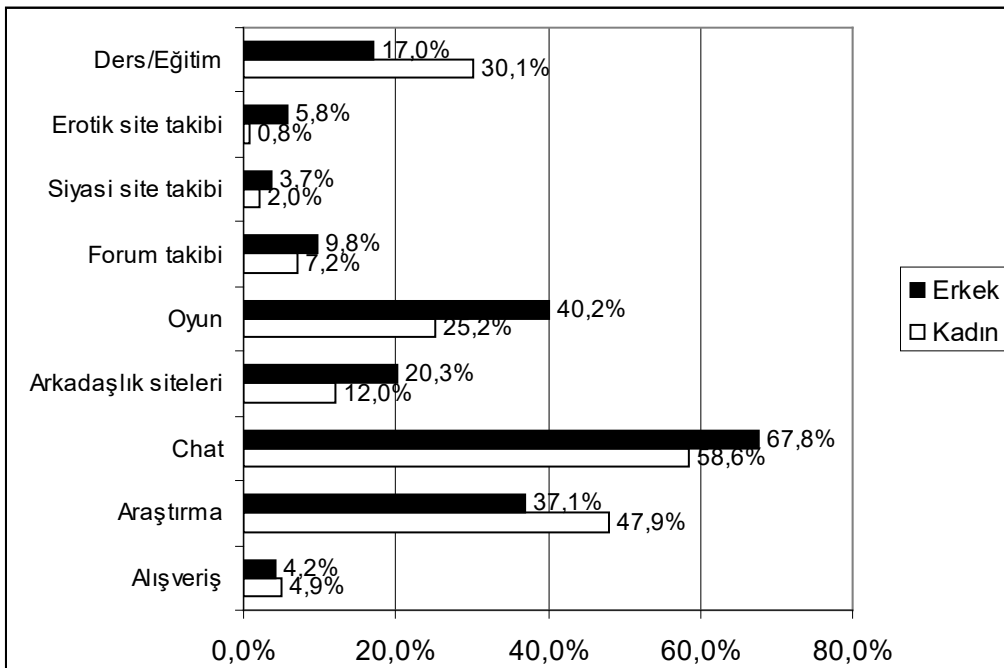

Şekil 38 Eğitim Durumuna Göre İnternet Kullanımı

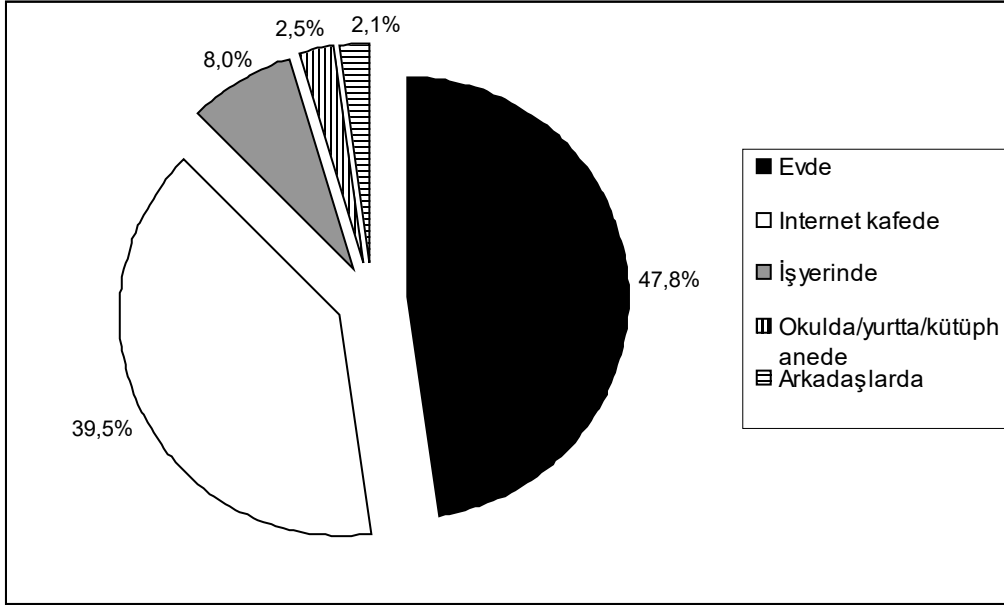
- **İnternet Türkiye’de en çok “chat yapmak” amacıyla kullanılıyor.** Genç erkeklerin % 67,8’isinin; genç kadınların % 58,6’ısının interneti kullanma amaçları arasında en çok chat yapmak yer alıyor.
- **Gençlerin internet kullanımı konusundaki genel tablo bize yarıya yakının interneti evde kullanmakta olduğunu gösteriyor.** Evde internet kullanımını %39,5’lik oranla internet kafeye gitmek takip etmekte. Öte yandan internet kullanma mekanı cinsiyetler arası farklılıklar içermekte. Genç kadınlar %51,4 oranında evde internete giriyorken, bu oran erkekler için %45. İnternet kafeye gitme oranının cinsiyete göre dağılımı ise daha çarpıcı. Kadınların %32,9’u internet kullanmak için kafelere gitmekte. Oysa aynı oran erkeklerde %44,7.

Şekil 39 Cinsiyete Göre İnternet Kullanım Amaçları

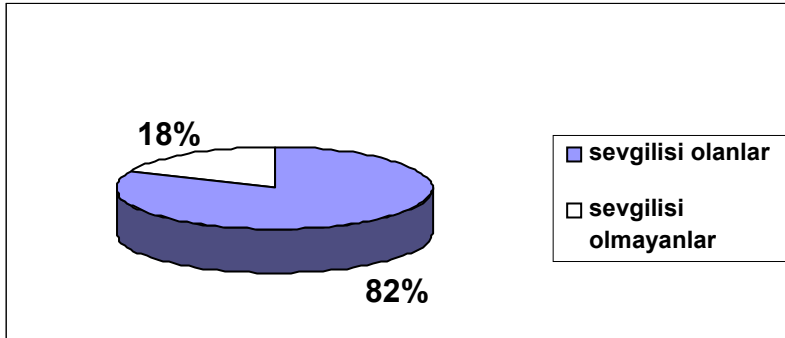
Şekil 40 İnternetin En Çok Kullanıldığı Yerler

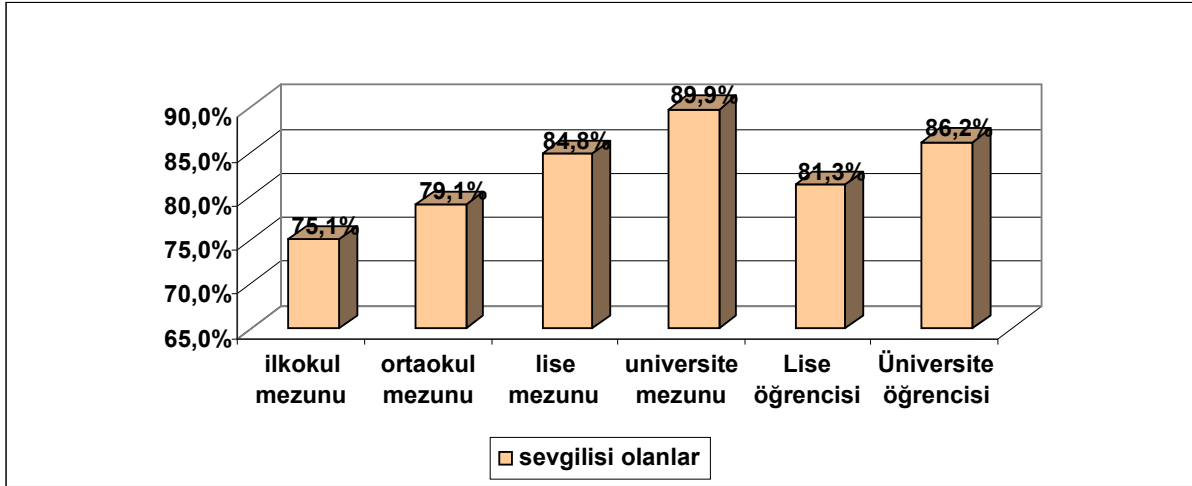
Sevgililik ve Cinsellik

- **Gençlerin %82'sinin sevgilisi olmuş ya da var.** Sevgilisi olan gençlerin eğitim hallerine baktığımızda ise üniversite mezunları 89,9% oranla başta geliyor. Üniversite mezunlarını %86,2 ile üniversite öğrencileri, 84,0% ile lise mezunları, 81,3 % ile lise öğrencileri, 19,1% ile ortaokul mezunları ve son olarak 75,1% ile ilkokul mezunları takip ediyor (bak. Şekil 41).

Şekil 41 Hiç Sevgilisi Olup Olmadığı

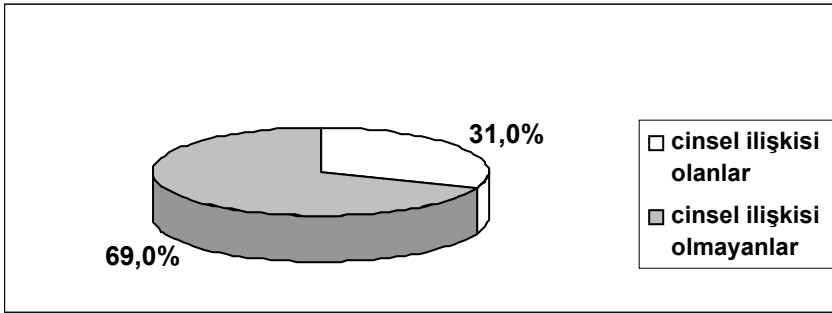

Şekil 42 Eğitim Durumuna Göre Sevgilisi Olma

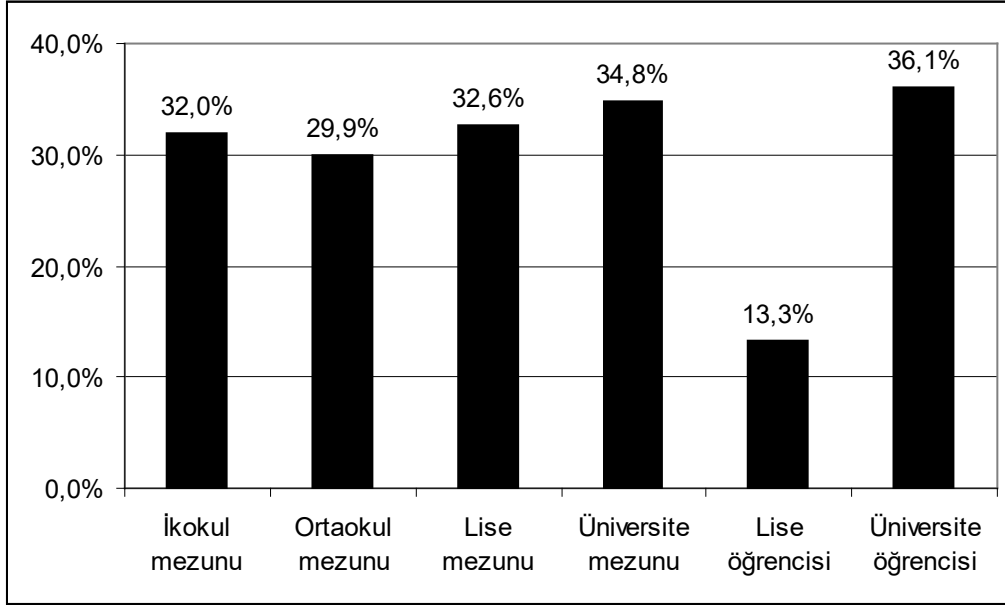
- **16-24 yaş arası gençlerin %69'u cinsel ilişki yaşamamış.** Gençlerin medeni hallerine göre cinsel ilişkileri olup olmadığına baktığımızda ise bekar olanların %27'si, sözlü/nişanlı olanların da %31,9'u cinsel ilişki yaşamış olduğunu görüyoruz.

Şekil 43 Cinsel İlişkisi Olma

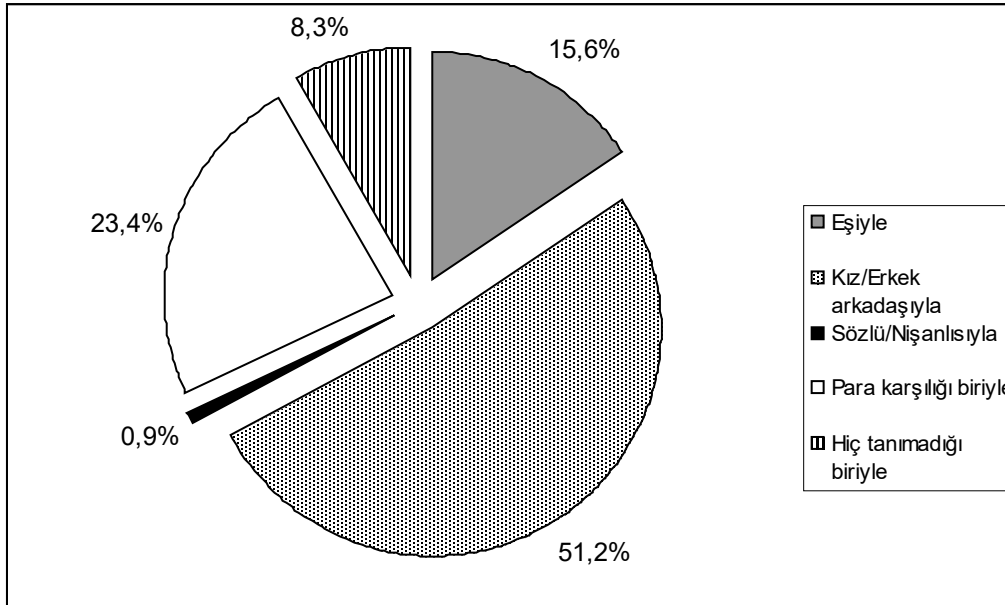
- **Üniversite öğrencilerinin %36,1'inin, lise öğrencilerinin ise sadece %13,3'ünün cinsel ilişki tecrübesi olmuş.** Eğitim durumuna göre baktığımızda en düşük orana lise öğrencilerinin sahip olduğunu görüyoruz. Bunun yanında eğitim durumu en yüksek olanlar cinsel ilişki konusunda ortalamanın daha çok üstüne çıkmışlar. Kısacası üniversite yaşamının cinsellik açısından özgürleştirici bir etkisi olduğunu söyleyebiliriz.
- **Eğitim seviyesi yükseldikçe sevgililik oranı da artıyor.** Eğitim seviyesindeki artış, gençlerin sevgili edinme oranında da artışa tekabül ediyor. Üniversite mezunu gençlerin %90'a yakını bu tip bir ilişki yaşamışken, ilkokul mezunu gençlerin dörtte birinin hiç sevgilisi olmamış.

Şekil 44 Eğitim Durumuna Göre Cinsellik

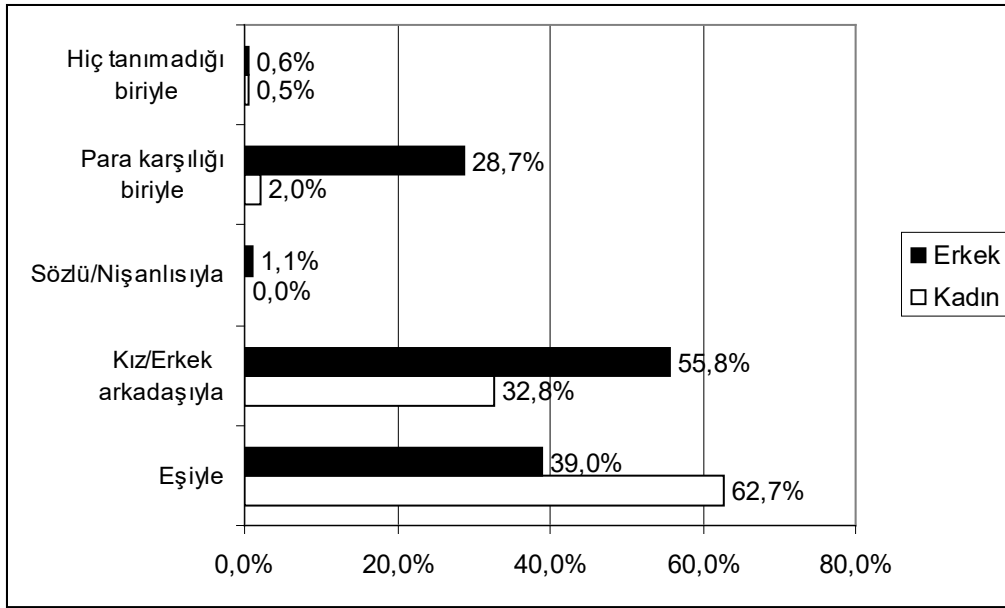

- **Gençler arasında cinsel ilişki en çok sevgiliyle ve para karşılığı biriyle tecrübe edilmiş.** Gençler ilk cinsel ilişkilerini %51,2lik dilimle kız ya da erkek arkadaşlarıyla yaşamışlar. %23,4'lük bir dilimi ise ilk cinsel ilişkisini para karşılığında biriyle yaşadığını söyleyen gençler oluşturuyor. Aynı kategorilere cinsiyetle beraber baktığımızda ise durum değişiyor. Erkekler ilk cinsel ilişkilerini %55,8 ile kız arkadaşlarıyla ve %28,7 ile ise para karşılığında biriyle yaşarken, kadınların %62,7si evlendikten sonra %32,8'i ise erkek arkadaşlarıyla yaşadığını belirtiyor.

Şekil 45 İlk Cinsel İlişisini Kiminle Yaşadığı

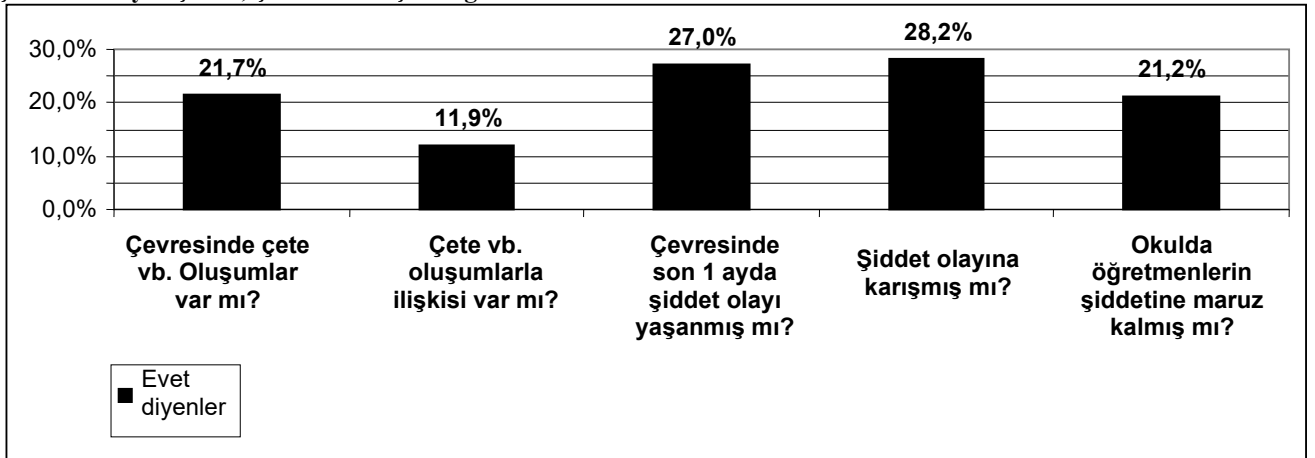
Şekil 46 Cinsiyete Göre İlk Cinsel İlişkini Kiminle Yaşadığı

Sosyal çevrede şiddet ve suç

- **Gençlerin azımsanmayacak bir kısmının sosyal çevresinde şiddet ve suç var.** Gençlerin %21,7'si sosyal çevrelerinde veya okullarında çete vb oluşumlar olduğunu söylüyor. %11,9'u da bu tür oluşumlarla ilişkilerinin olup olmadığı sorusuna evet yanıtını veriyor. Son bir ayda sosyal çevresinde veya okulunda kavga ve şiddet olayı yaşayanlar % 27,0 iken, bu olaylardan en az birine katılanlar % 28,2'lik dilimi oluşturuyor. Okul yaşamında öğretmenlerinden ya da okul yöneticilerinden fiziksel şiddet görenler ise %21,2.
- **Bu tabloda karşımıza, 16-24 yaş arası gençler arasında dörtte bir civarında bir kısmının çevresinde şiddet ve suçu gözlemlediği veya bizzat şiddet ve suçta karıştığı gibi bir manzara çıkıyor.** Gençlerin beşte birinin okul yaşamında şiddete maruz kalmış olduğunu belirtmesi de çarpıcı bir sonuç.

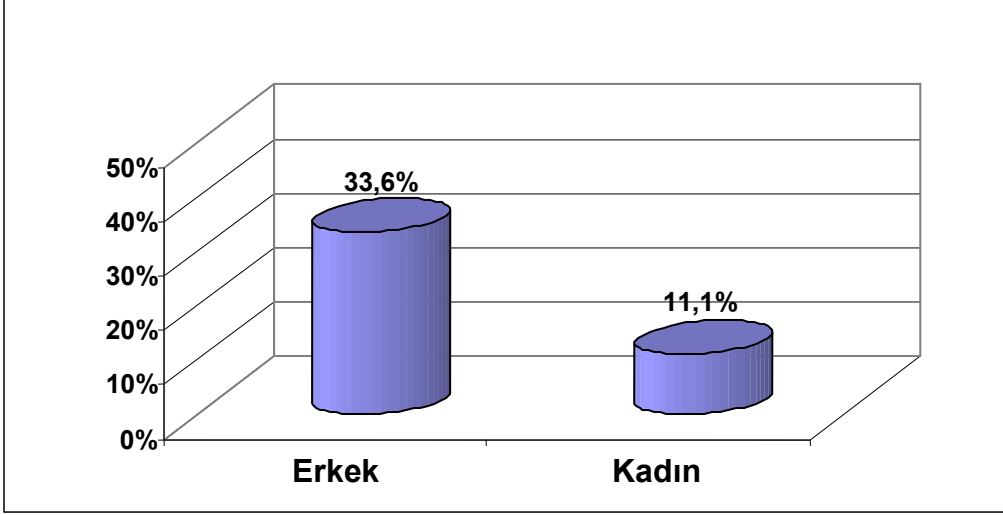
Şekil 47 Sosyal Çevre, Şiddet ve Suç ile İlgili İfadeler

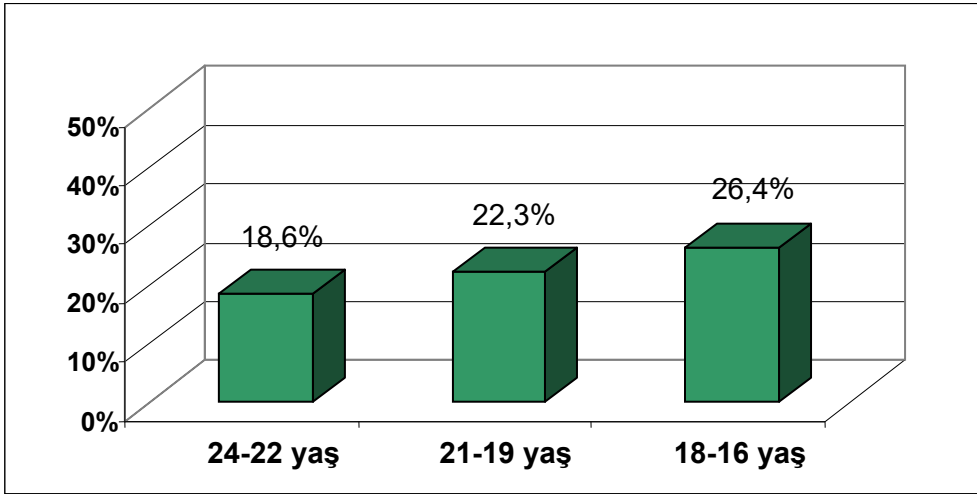
- **Genç erkeklerin %33,6'sının son bir yıl içinde silah kullanan arkadaşı olmuş.** Bu yüksek oran genç kadınlarda azalıyor, %11'e düşüyor.

- **Arkadaş çevresinde silah kullanmış olanlar bulunan gençler 16-18 yaş grubunda daha fazla.** Bu dilimde son bir yıl içinde silah veya kesici alet kullanan arkadaşı olan %26,4'lük bir genç kesim var. Diğer yaş aralıklarında bu oran düşüyor. Buradan lise çağındaki genç erkeklerin azımsanmayacak bir kısmının arkadaş çevresinde silah veya kesici aletlerle haşır neşir olanlar olduğunu söyleyebiliriz.

Şekil 48 Cinsiyete Göre Son Bir Yıl İçinde Silah veya Kesici Alet Kullanan Arkadaşı Olanlar

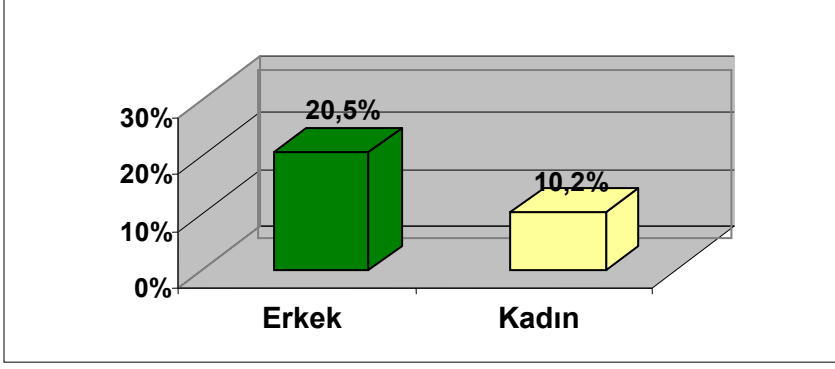

Şekil 49 Yaş Gruplarına Göre Son Bir Yıl İçinde Silah veya Kesici Alet Kullanan Arkadaşı Olanlar

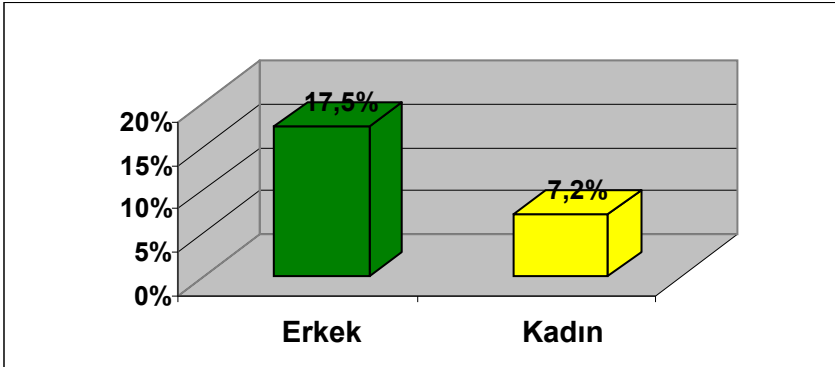
- **Daha çok erkeklerin okuldan atılan veya uzaklaştırılan arkadaşı var.** Erkekler arasında bu oran beşte bir iken kadınlarda onda bire düşüyor.

Şekil 50 Cinsiyete Göre Son Bir Yıl İçinde Okuldan Atılan veya Uzaklaştırılan Arkadaşı Olanlar

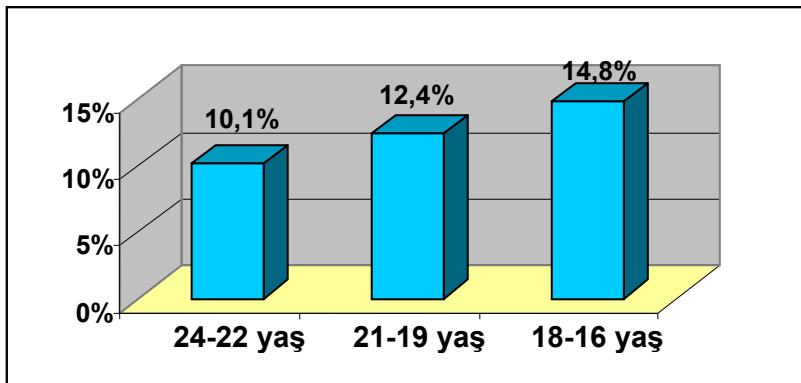

- **Genç erkeklerin %17,5'inin son bir yıl içinde uyuşturucu kullanan arkadaşı olmuş.** Genç erkeklerin sosyal çevresinde genç kadınlardan daha fazla uyuşturucu kullanan arkadaşı olduğunu görüyoruz.
- **16-18 yaş grubunda çevresinde uyuşturucu kullanan arkadaşı olan genç daha fazla.** Bu yaş grubundaki gençlerin %14,8'i son bir yıl içinde uyuşturucu kullanan arkadaşı olduğunu söylüyor. Diğer yaş gruplarında oran daha düşük.

Şekil 51 Cinsiyete Göre Son Bir Yıl İçinde Uyuşturucu Kullanan Arkadaşı Olanlar

Şekil 52 Yaş Gruplarına Göre Son Bir Yıl İçinde Uyuşturucu Kullanan Arkadaşı Olanlar

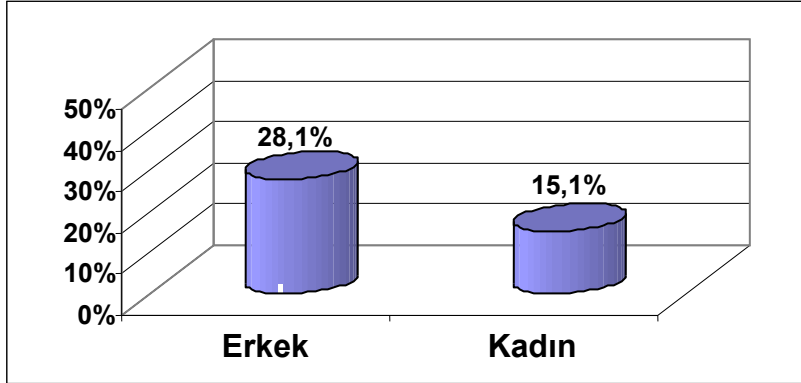

- **Genç erkeklerin %28'i, genç kadınların %15'i çevresinde çete benzeri oluşumlar olduğunu söylüyor.** Sosyal çevresinde çete ve benzeri oluşumlar olduğunu söyleyen oldukça yüksek bir genç erkek oranı var. Genç kadınlar arasındaki %15 oranının da

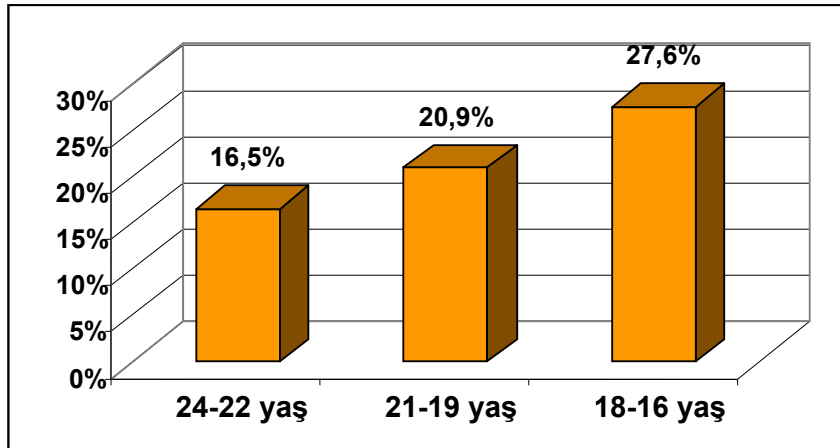
düşük bir oran olmadığını söylemek gerekiyor. Diğer sorularda olduğu gibi burada da erkeklerin şiddet ve suç unsurları ile daha yakın temas ettikleri görülüyor.

- **Çete oluşumları 16-18 yaş arası gençlerin çevresinde daha fazla.** Bu yaş grubunun çete oluşumları konusunda da %27,6'lık bir oranla öne çıktığını görüyoruz. Bu tür oluşumlar bu yaş grubundaki gençlere somut olarak ne kadar temas ediyor bilinmemekle beraber, gençlerin bu konuda farkındalık sahibi olduğu ortada. Daha “yaşlı” gençlerin sosyal çevresinde çete oluşumları daha az görülüyor.

Şekil 53 Cinsiyete Göre Sosyal Çevresinde veya Okulunda Çete vb. Oluşumlar Olanlar

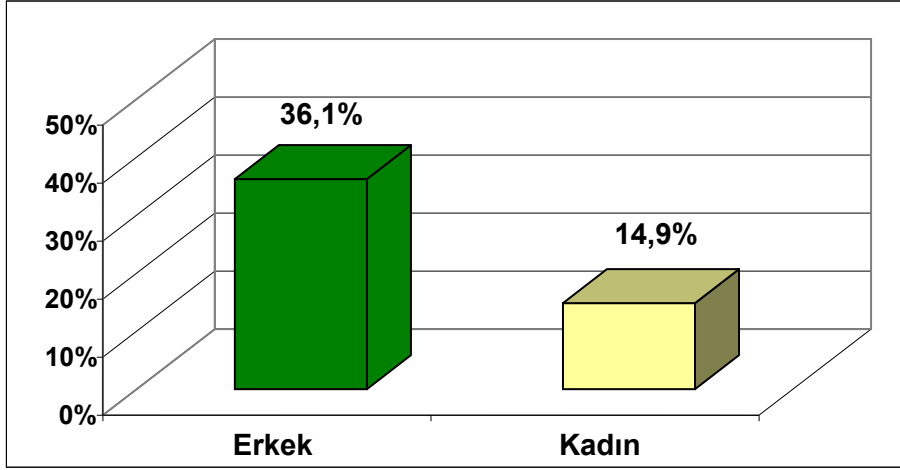

Şekil 54 Yaş Gruplarına Göre Sosyal Çevresinde veya Okulunda Çete vb. Oluşumlar Olanlar

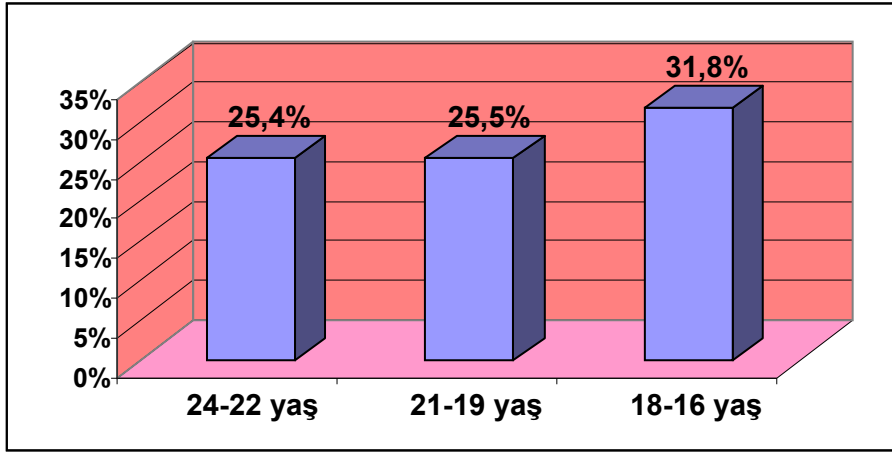

- **Genç erkeklerin %36'sı son bir ayda şiddet olayına karışmış.** Bu oldukça çarpıcı bir sonuç. Son bir ayda okulda veya çevresinde şiddet olayına karıştığını söyleyen %40'a yakın bir genç kesim var. Genç kadınlarda bu oran %14,9'a düşüyor.
- **Kavga veya şiddet olayına daha çok 16-18 yaş arası gençler karışıyor.** Hukuki olarak henüz reşit olmayan genç grubunun tekrar yüksek bir oranla karşımıza çıktığını görüyoruz. Bu grubun %31,8'i bu tür olaylara son bir ay içinde karıştığını söylüyor.

Şekil 55 Cinsiyete Göre Son Bir Ayda Sosyal Çevresinde veya Okulunda bir Kavga veya Şiddet Olayına Karışmış Olanlar

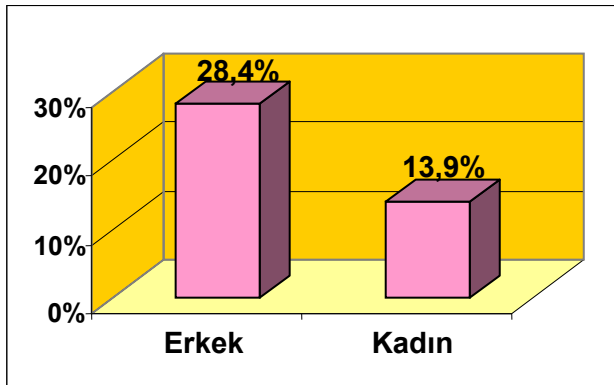

Şekil 56 Yaş Gruplarına Göre Son Bir Ayda Sosyal Çevresinde veya Okulunda bir Kavga veya Şiddet Olayına Karışmış Olanlar

- *Genç erkeklerin neredeyse %30'u okulda öğretmenlerin veya okul yöneticilerinin şiddetine maruz kalmış.* Erkeklerde %28,4 olan oran kadınlarda %13,9'a düşüyor. Şiddetle, uyuşturucu kullanımıyla, çete gibi oluşumlarla iç içe olma gibi konularda ön planda olan genç erkeklerin aynı zamanda kendilerinin de fiziksel şiddete fazlasıyla maruz kaldığını görüyoruz.

Şekil 57 Cinsiyete Göre Okulda Şiddete Maruz Kalma

Gençlik ve Sosyalleşme

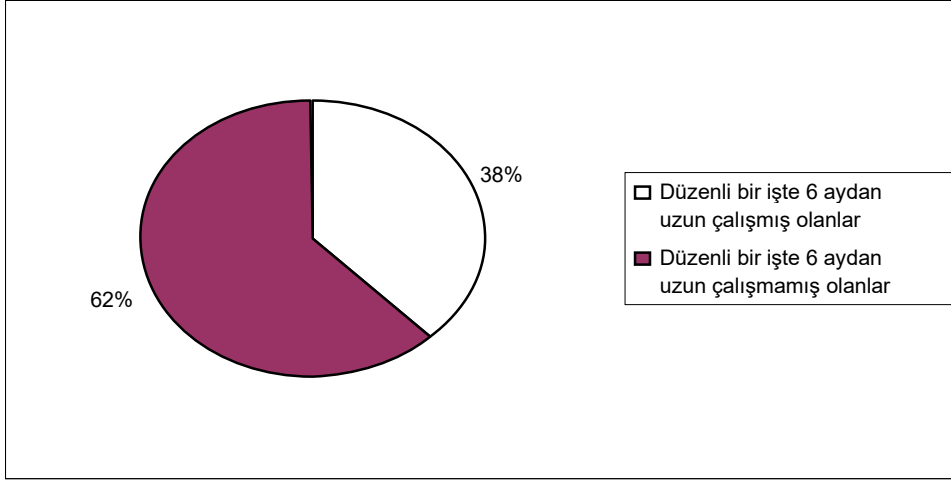
- **16-24 yaş arası gençlerin çoğu düzenli olarak spor yapmıyorlar ve hobilerini geliştirmekle ilgilenmiyorlar.** Araştırmamızda ancak düşük oranda futbol ve basketbolla (spor yapmak anlamında) ilgilenen gençler karşımıza çıktı. Çeşitli becerilerin ve hobilerin geliştirilebileceği kurslarla ilgilenenlerin oranı çok daha düşük. **Gençlerin çoğu bedensel ve zihinsel kapasitelerini geliştirmek için çaba sarf etmiyor.**
- **Gençlerin hane dışındaki sosyal ve sanatsal faaliyetlere katılımı da düşük.** Görece en sık yapılan faaliyetler sinemaya (tüm gençler için) ve maça (erkekler için) gitmek, bunun dışında gençler sanatsal olayları pek izlemiyorlar. Eğlence için çoğu, alışveriş merkezlerine gitmeyi tercih ediyor.
- **16-24 yaş arası gençlerin %42'si alkollü içki kullanıyor.** 3. bölümde bu oranın dindarlık arttıkça azaldığını tartışacağız, ancak bu genel durumun “düşük” diye yorumlanamayacak olduğunu söylememiz lazım. 22-24 yaş arası gençlerde ve erkeklerde alkol kullanımı %50'ye çıkıyor.
- **Gençler yaygın biçimde İnternet kullanıyor.** Araştırmamızda gençlerin İnternet'i oldukça fazla kullandığını ve çoğunlukla sanal ortamda sosyalleşmek amacıyla İnternet'e başvurduklarını gözlemledik. Neredeyse yarıya yakın genç, kendi evlerinde İnternet'e erişebiliyor.
- **Eğitilmiş gençler daha fazla cinsel ve duygusal tecrübe yaşıyorlar.** Gençlerin genel olarak bir sevgili edinme yüzdeleri yüksek, ancak bu üniversite öğrencileri ve mezunları için daha da yüksek çıkıyor. Bu eğitim gruplarında cinsel ilişki tecrübe etme yüzdesi de daha yüksek.
- **Gençlerin %20'ye yakın bir kesimi sosyal çevrelerinde şiddete ve suça maruz kalma riski altında.** Suç veya şiddet unsuru içeren ve gençlerin sosyal çevresini ilgilendiren çeşitli sorularda karşımıza aynı manzara çıktı: %20 civarında seyreden bir genç kesimin sosyal çevresinde uyuşturucu kullanan, silah taşıyan arkadaşlar, kavga veya şiddet olayları, çete benzeri oluşumlar mevcut gözüküyor. **Özellikle 16-18 yaş arası gençlerde ve erkeklerde şiddetle ve suçla ilişkide olma yüzdesi daha fazla.**

Kariyer Halleri

Bir geçiş dönemi olan gençlikteki önemli geçişlerden biri de gençlerin gelecek planlarını uygulamaya koymalarıyla başlıyor. İmkanlar dahilinde eğitim hayatına devam etmek veya iş hayatına girmek gençlerin önündeki seçeneklerden ikisi. Öte yandan gencin bu iki yolu da tercih etmemesi de mümkün.

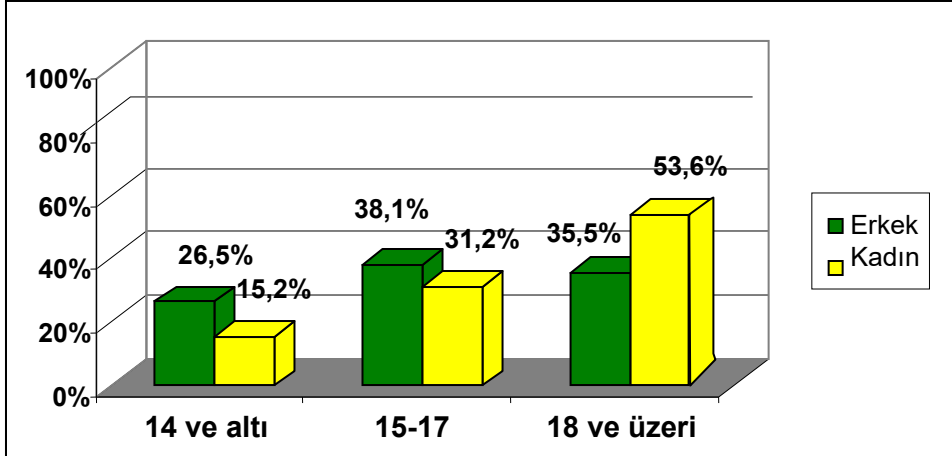
- Bu bölümde, gençliği **Kariyer Halleri** adını verdiğimiz hayat karşısındaki bu talepler açısından bir değerlendirmeye tabi tutmaya çalıştık. Kariyer Hallerine göre gençlerin üç grupta toplandığını gördük: **çalışma talep edenler, eğitim talep edenler ve talepsizler.** Bu gruplar hakkında konuşmadan önce, gençlerin çalışma hayatındaki hallerine bir göz atalım.

Şekil 58 Öğrenci Olmayanların Düzenli Bir İşte 6 Aydan Uzun Çalışıp Çalışmadığı

- Şekil 61’de gençlerin çalışma hayatına girip girmediğine baktığımızda %62’lik bir çoğunluğun henüz çalışma hayatıyla tanışmadığını görüyoruz.

Şekil 59 Cinsiyete Göre İlk Kez Düzenli Bir İşte Çalışmaya Başladığı Yaş

- **Kadınlar çalışma hayatına daha geç katılıyor.** Şekil 59’da cinsiyete göre çalışmaya başlama yaşlarının karşılaştırılması görülüyor. 14 yaş ve altında çalışmaya başlama oranının erkeklerde %26,5, kadınlarda %15,2; 15-17 yaş arası çalışmaya başlama oranının erkeklerde %38,1, kadınlarda %31,2 olduğunu; 18 yaş ve üzerinde çalışmaya başlama oranının ise erkeklerde %35,5 iken kadınlarda %53,6 olduğunu görüyoruz. Görüldüğü gibi erkeklerde çalışmaya başlama yaşı, yaş grupları arasında daha eşit dağılırken, kadınlarda 18 yaş ve üstünde çalışmaya başlama oranı yarıdan fazla. Burada erkeklerin çalışma hayatına daha erken yaşlarda girdikleri tespiti yapmak zor değil.

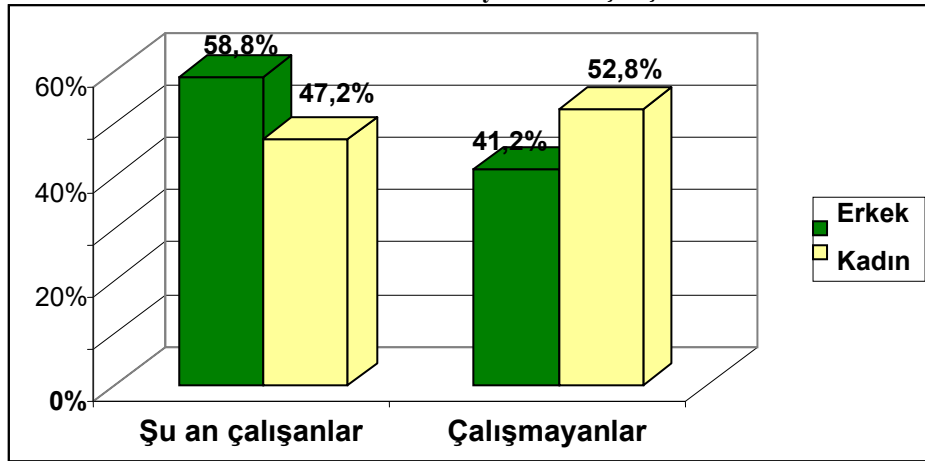
Tablo 3 Yaş Grubu, Eğitim Grubu ve Cinsiyete göre Çalışanlar

Cinsiyet	Yaş Grubu	1983-1985	Sayı	Eğitim grubu						Toplam
				İlkokul mezunu	Ortaokul mezunu	Lise mezunu	Üniversite mezunu	Lise öğrencisi	Üniversite öğrencisi	
Erkek	1983-1985	Sayı	150	111	172	79	4	65	581	
	% Yas Grubu		25.8%	19.1%	29.6%	13.6%	0.7%	11.2%	100.0%	
Kadın	1986-1988	Sayı	71	127	228	21	12	98	557	

Kadın	1989-1991	% Yas Grubu	12.7%	22.8%	40.9%	3.8%	2.2%	17.6%	100.0%
		Sayı	67	160	150	2	126	28	533
	Toplam	% Yas Grubu	12.6%	30.0%	28.1%	0.4%	23.6%	5.3%	100.0%
		Sayı	288	398	550	102	142	191	1,671
	1983-1985	% Yas Grubu	17.2%	23.8%	32.9%	6.1%	8.5%	11.4%	100.0%
		Sayı	149	96	141	80	1	60	527
	1986-1988	% Yas Grubu	28.3%	18.2%	26.8%	15.2%	0.2%	11.4%	100.0%
		Sayı	133	119	164	24	11	109	560
	1989-1991	% Yas Grubu	23.8%	21.3%	29.3%	4.3%	2.0%	19.5%	100.0%
		Sayı	104	158	145	2	124	31	564
	Toplam	% Yas Grubu	18.4%	28.0%	25.7%	0.4%	22.0%	5.5%	100.0%
		Sayı	386	373	450	106	136	200	1,651
		% Yas Grubu	23.4%	22.6%	27.3%	6.4%	8.2%	12.1%	100.0%

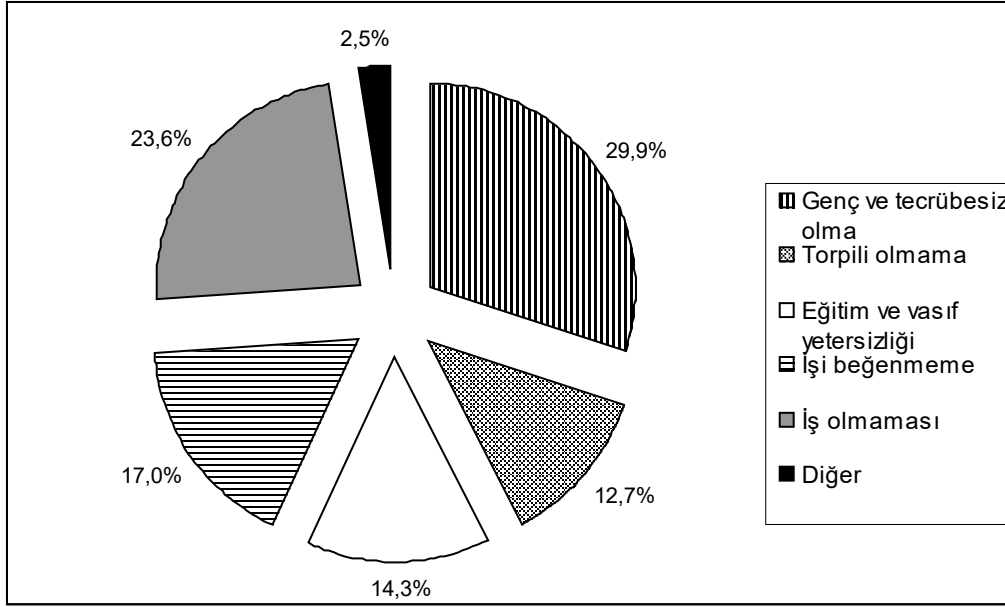
- **Çalışanlar sadece iyi eğitim alanlar değil.** Tablo 12’de çalışan gençlerin yaş grupları ve cinsiyete göre dağılımları veriliyor. Yaş arttıkça erkek ve kadınlar arasındaki dağılım birbirine yaklaşıyor. Tabloda ilk göze çarpan noktalardan biri de çalışanların sadece yüksek eğitim gruplarında toplanmadıkları. Erkeklerde de kadınlarda da çalışan gençlerin yarıya yakını ilkokul veya ortaokul mezunu.

Şekil 60 Üniversite Mezunu Olanların Cinsiyete Göre Çalışma Durumu

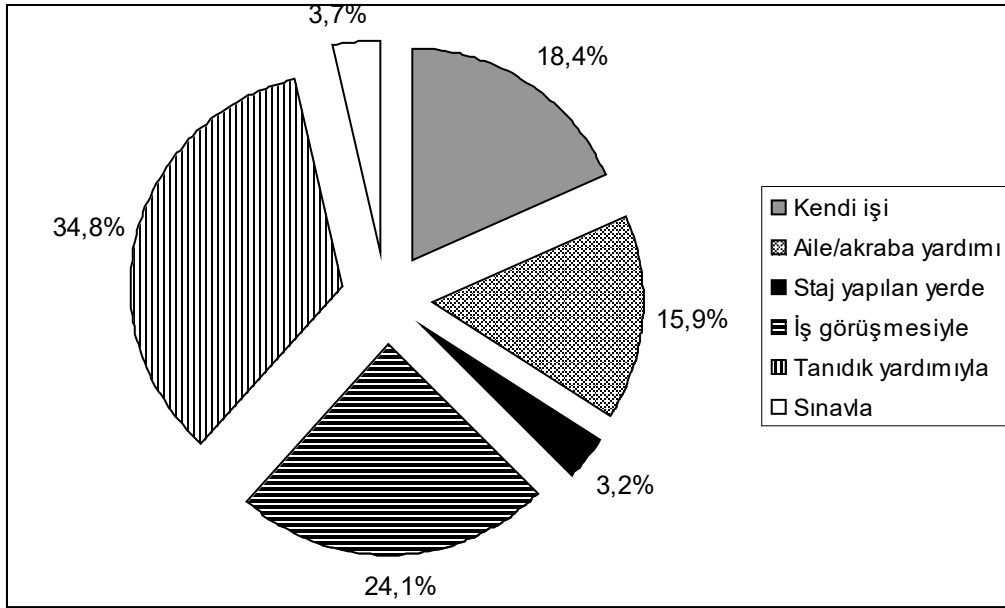
- **Üniversite mezunu olmak iş bulmayı garantilemiyor.** Şekil 60’ta üniversite mezunlarının çalışıp çalışmadıklarının cinsiyete göre dağılımına baktığımızda üniversite mezunu erkekler arasında çalışanların oranının %58,8 iken, kadınlar arasında bu oranın %47,2’ye indiğini görüyoruz. Üniversite mezunlarının yarıdan fazlasının çalışmadığı ve kadınlarda bu oranın erkeklerden daha fazla olduğu gerçeği burada karşımıza çıkıyor.

Şekil 61 İş (ya da yeni bir iş) Bulamıyor Olmasının En Önemli Nedenleri

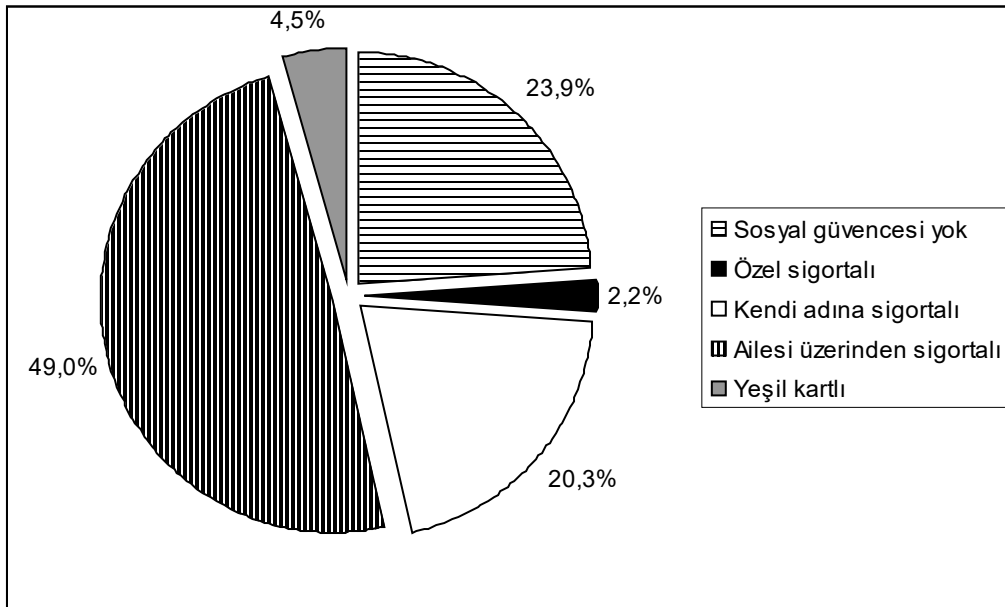
- **Genç olmak iş bulmaya engel.** Şekil 61’de iş arayan gençlerin iş bulamamalarının kendilerine göre en önemli nedenlerinin dağılımı verildi. İş bulamayan gençlerin %29,9’unun iş bulamamalarına sebep olarak genç ve tecrübesiz olmalarını gösterdiklerini görüyoruz. Bu bize iş hayatına girişin gençler için ne kadar zor bir süreç olduğunu ipuçlarını veriyor. Gençlerin tecrübesiz olmalarından dolayı karşılaştıkları diğer güçlükleri de ileri kısımlarda göreceğiz.
- **Gençlerin iş bulamamalarına sebep olarak gösterdikleri en büyük ikinci sebep ise %23,6 ile iş olmaması.** Zaten dar olan istihdam piyasasının gençler için daha sıkıntılı bir durum arz ettiği yadsınamaz bir gerçek. %14,3 ile gençlerin iş bulamamalarına gösterdikleri bir başka sebep de eğitim ve/veya vasıflarının yetersiz olduklarını düşünmeleri. Bunun genç ve tecrübesiz olmakla paralel bir cevap olduğu düşünülebilir ki bunun yanında üniversite mezunlarında da çalışma oranının düşük olması bize işe girmek için eğitimin tek başına yeterli olmadığını veya eğitimin niceliği kadar niteliğinin de önemli olduğunu gösteriyor.
- **Gençlerin %12,7’si için iş bulamamalarının sebebi ise torpillerinin olmaması.** Şekil 3.5’te bunun ne kadar geçerli bir sebep olduğunu daha iyi anlayacağız. Gençlerin % 17’si için ise iş bulamamalarının sebebi iş seçeneklerini beğenmemeleri.

Şekil 62 Şu An Çalıştığı İşe Nasıl Girdiği

- **Torpilsiz işe girmek gençler için çok zor.** Şekil 62’de gençlerin çalıştıkları işe nasıl girdiklerini görüyoruz. %34,8 ile en büyük yüzdenin tanıdık yardımıyla seçeneğinin olması ile iş bulma konusunda tanıdıkların veya yaygın tabirle torpilin ne kadar kritik bir faktör olduğunu burada da görüyoruz. Buna ilaveten gençlerin % 18,4’ünün kendi işinde çalışması ve %15,9’unun da aile/akraba işinde çalışıyor oluşu formel yollarla işe girme oranının ne kadar düşük olduğunu gözler önüne seriyor. İş görüşmesi, sınav/mülakat veya staj deneyimiyle işe girme oranlarının toplamı ise %30’u geçemiyor.

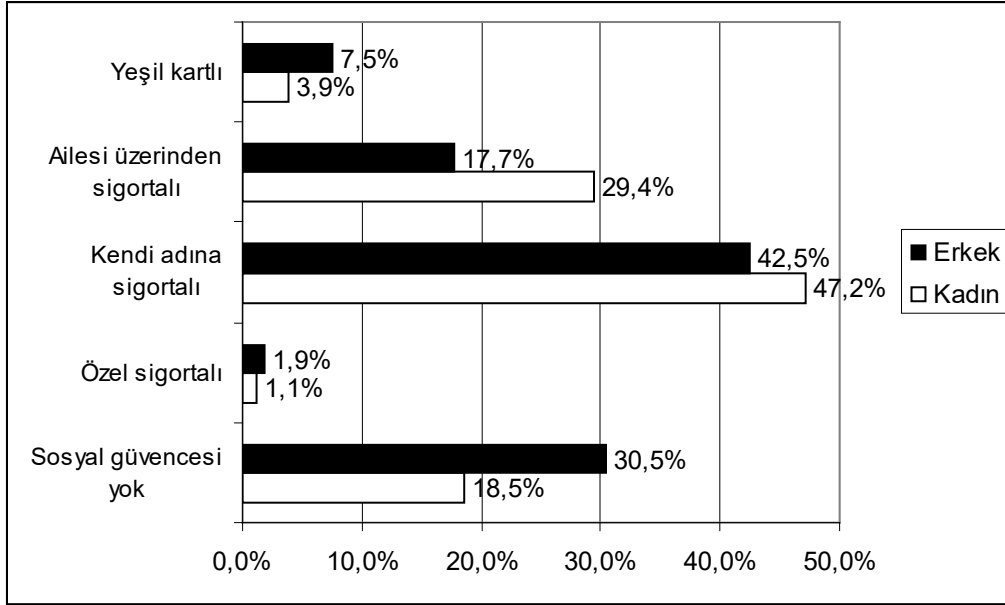
Şekil 63 Sosyal Güvence Durumu

- **Gençlerin dörtte birinin sosyal güvencesi yok.** Şekil 66’da gençlerin sosyal güvence hallerinin dağılımları verilmekte. Araştırmaya katılan gençlerin yarıya yakını ailesi üzerinden SSK, Emekli Sandığı veya Bağ-Kur aracılığıyla sigortalı olduğunu ifade ediyor. Herhangi bir sosyal güvencesi olmayanlar ise oldukça yüksek bir yüzdelik dilimi kapsamakta (%23,9). Bir başka şekilde ifade etmek gerekirse yaklaşık her dört gençten biri sosyal güvenceden yoksun. Öte yandan kendi adına sigortalı olanlar

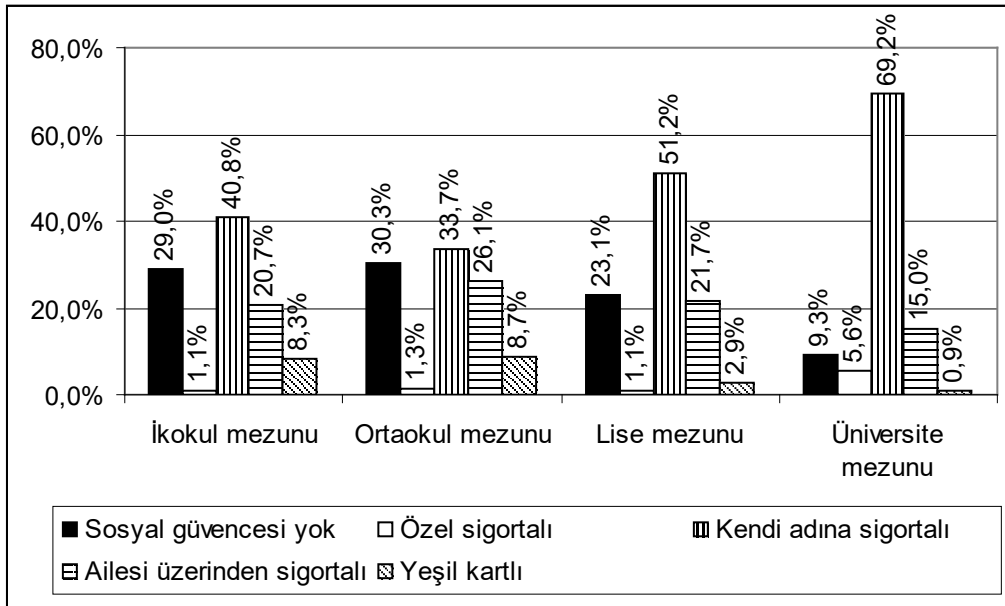
%20,3'lük bir dilimi oluşturuyorlar. Gençler arasında özel sigortalı olanların ise yok denecek kadar az olduğunu görüyoruz.

Şekil 64 Cinsiyete Göre Sosyal Güvence Durumu

- **Erkeklerin sosyal güvencesi daha da az.** Şekil 64'te sosyal güvenceye sahip olma durumunun cinsiyete göre önemli farklılıklar içerdiğini görüyoruz. Bu konuda erkeklerin genç kadınlara oranla daha dezavantajlı olması söz konusu. Herhangi bir sosyal güvenceye sahip olmayan erkeklerin oranı emsalleri kadınların neredeyse 2 katı. Öte yandan ailesi üzerinden sosyal güvenceye sahip olma oranı kadınlarda erkeklere nazaran daha yüksek.

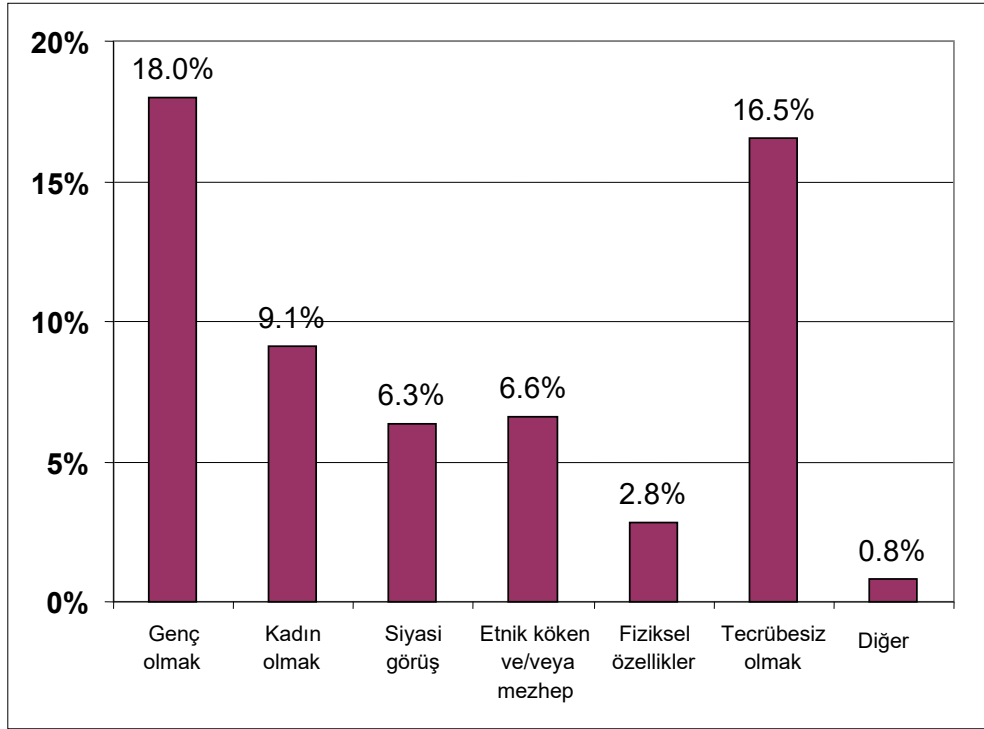
Şekil 65 Eğitim Durumuna Göre Sosyal Güvence Durumu

- Şekil 68'de eğitim durumlarına göre gençlerin sosyal güvence hallerinin karşılaştırılmasına baktığımızda öncelikle sigortalı olma oranının eğitim seviyesi arttıkça yükseldiğini fark ediyoruz. Üniversite mezunları arasında herhangi bir sosyal

güvencesi olmayanların oranı %10'un altındayken, bu oran ilkökul mezunlarında %30'lara yaklaşıyor.

Şekil 66 Çalışma Yaşamında Karşılaşılan Ayrımcılık Nedenleri

- **Genç olmak iş yaşamında bir handikap.** Çalışma hayatı ile ilgili son gösterge olan **Şekil 66** çalışma yaşamında karşılaşılan ayrımcılığın nedenlerini sergiliyor. En büyük iki ayrımcılık nedeninin genç olmak ve tecrübesiz olmak olması, daha önce gördüğümüz gibi genç olma halinin kendisinin çalışma hayatına girmekte bir problem olmasının yanında bir işe girdikten sonra da bir sorun olmaya devam ettiğini gösteriyor.

Çalışma ve Eğitim ile Kurulan ilişki

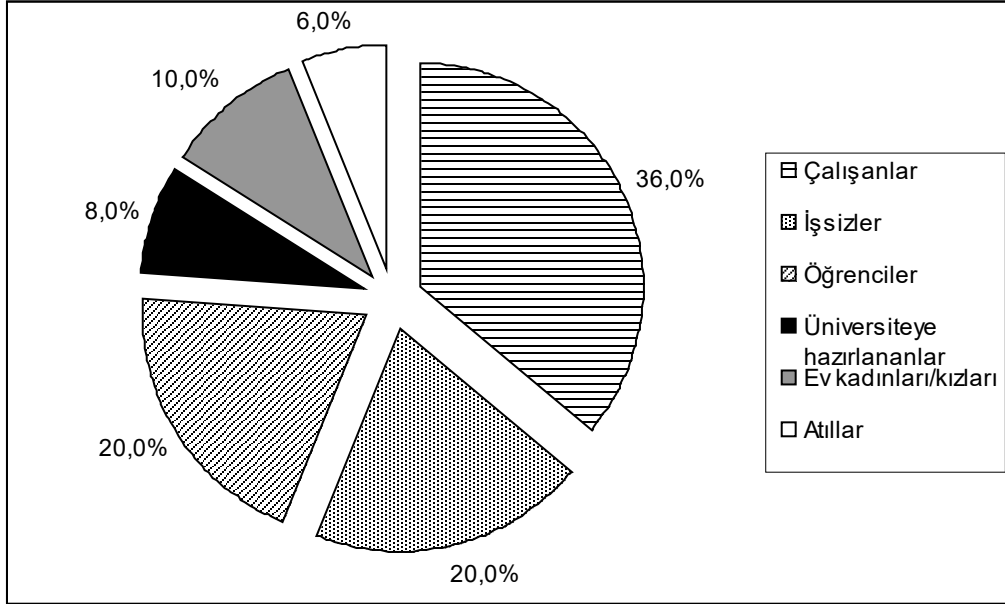
Bu bölümün başında bahsettiğimiz gibi Kariyer Hallerinin üç grupta toplandığını gördük:

1. Çalışma talep edenler
2. Eğitim talep edenler
3. Talepsizler

- Bu üç grubun da alt kategorilerini bulmak istediğimizde, çalışma talep edenlerin çalışanlar ve işsizler; eğitim talep edenlerin öğrenciler ve üniversiteye hazırlananlar; talepsizlerin de ev kadınları/ kızları ve atıllar adlarını verdiğimiz kategorilere dağıldığını gördük.
- Bu grupları tanımlarken lise ve üniversite eğitime devam edenleri **öğrenciler**; öğrenci olmayanlardan herhangi bir işte çalışanları **çalışanlar**; resmi olarak öğrenci olmayan ama üniversiteye hazırlandığı için çalışmayanları **üniversiteye hazırlananlar**; çalışmayan, öğrenci olmayan, ev

kadını/kızı olduğu için veya ailevi sebeplerle (eşinin veya ailesinin izin vermemesi, çocuk veya yaşlı birine bakması) iş de aramayan kadınları **ev kadınları/ kızları**; bunların dışındaki çalışmayan ve öğrenci olmayan gençleri **işsizler**; son olarak da öğrenci olmadığı ve çalışmadığı halde maddi durumu iyi olduğu için iş de aramadığını söyleyenleri de **atıllar** kategorilerine dâhil ettik.

Şekil 67 Kariyer Halleri

- **Tablo 5**'te görüldüğü gibi Kariyer kategorileri arasında en büyük grubu 1208 kişi ile “Çalışanlar” kategorisi oluşturuyor, çalışanların toplam içindeki payı %36,4. Ardından 676 kişi (% 20,3) ile “Öğrenciler” ve 655 kişi (%19,7) ile “İşsizler” geliyor. Ev kadınları/ kızları grubu da 335 kişi ile %10,1’lik bir dilimi oluşturuyor. 256 kişi (%7,7) ile “Üniversiteye hazırlananlar” ve 192 kişi (%5,8) ile “Atıllar” kategorileri nispeten küçük gruplar olsalar da gençliğin arasında göz ardı edilemeyecek büyüklükte bir pay arz ettikleri ve aşağıdaki analizlerden görüleceği gibi birçok bakımdan gençliğin geri kalanından farklılıklar gösterdikleri için diğer iki kategoriye oluşturuyorlar.

Kariyer Halleri ve Sosyoekonomik Özellikler

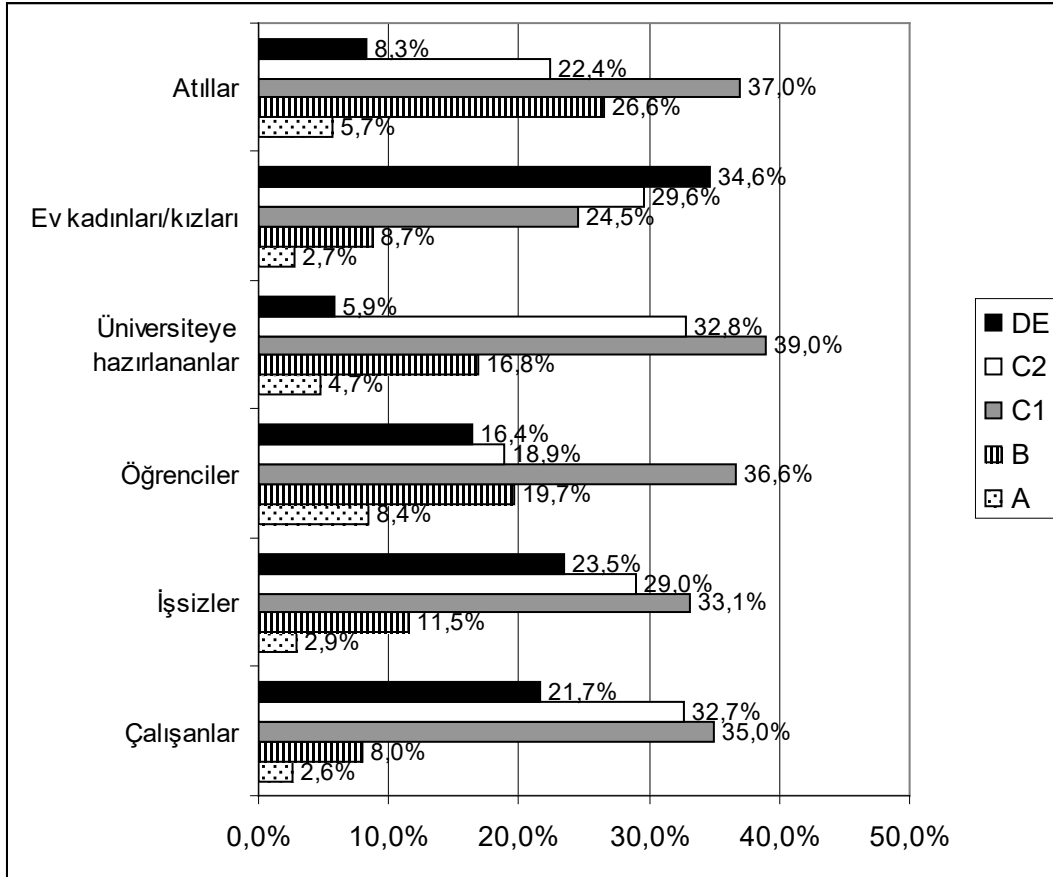
Tablo 4 Kariyer Halleri ve SES

SES		Kariyer Halleri						Toplam
		Çalışanlar	İşsizler	Öğrenciler	Üniversiteye hazırlananlar	Ev kadınları/ kızları	Atıllar	
A	Sayı	31	19	57	12	9	11	139
	% Kariyer Halleri	2.6%	2.9%	8.4%	4.7%	2.7%	5.7%	4.2%
B	Sayı	97	75	133	43	29	51	428
	% Kariyer Halleri	8.0%	11.5%	19.7%	16.8%	8.7%	26.6%	12.9%
C1	Sayı	423	217	247	102	82	71	1,142
	% Kariyer Halleri	35.0%	33.1%	36.5%	39.8%	24.5%	37.0%	34.4%
C2	Sayı	395	190	128	84	99	43	939

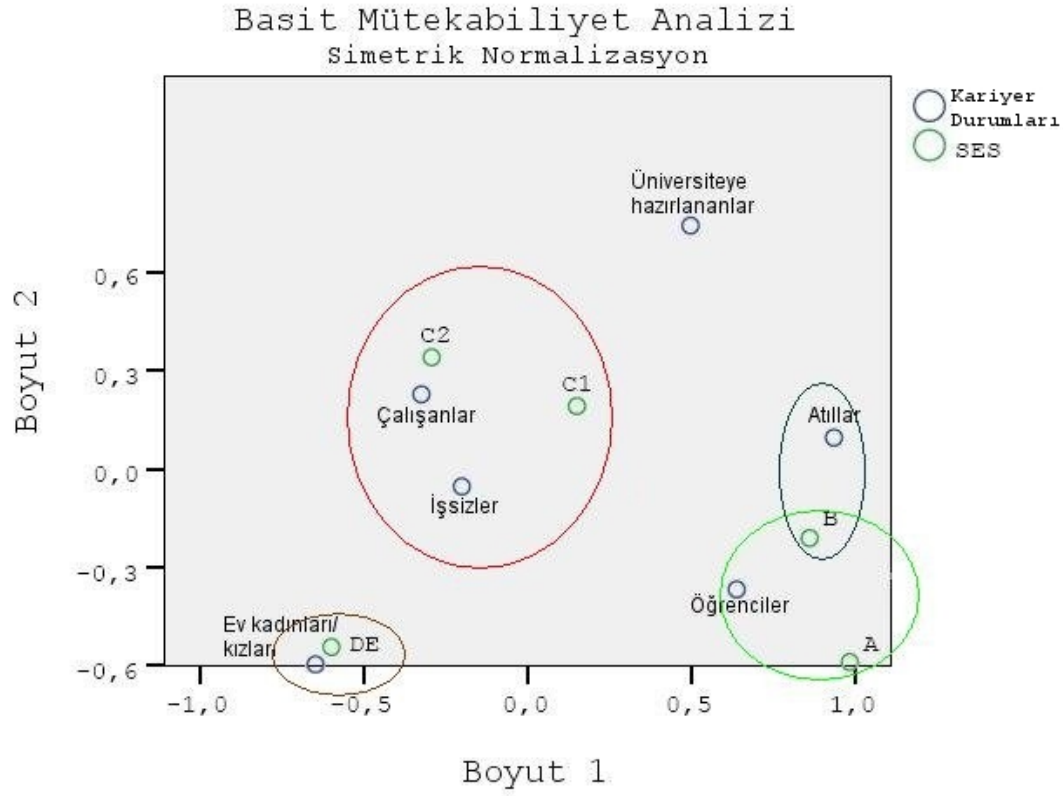
	% Kariyer Halleri	32.7%	29.0%	18.9%	32.8%	29.6%	22.4%	28.3%
DE	Sayı	262	154	111	15	116	16	674
	% Kariyer Halleri	21.7%	23.5%	16.4%	5.9%	34.6%	8.3%	20.3%
Toplam	Sayı	1,208	655	676	256	335	192	3,322
	% Kariyer Halleri	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Şekil 68 Kariyer Halleri'ne Göre SES

- **Sosyoekonomik statüsü en yüksek grup öğrenciler iken, en düşük grup ev kadınları/kızları.** Şekil 68'de görüldüğü üzere gençliğin Kariyer Halleri ile sosyoekonomik statülerinin kesin bir ayrışma gösterdiğini söylemek zor. Ancak, tablo ve şekilde gözden kaçırılmaması gereken önemli göstergeler de var. Öncelikle ev kadınları ve kızlarının en alt sosyoekonomik statü gruplarında yoğunlaştıklarını görüyoruz. Çalışanlar ve işsizler ise biraz daha üstte, orta gruplarda (C1, C2) toplanıyorlar. Atıllar ve öğrenciler ise genel dağılıma göre daha üst sosyoekonomik gruplarda toplanıyorlar. Üniversiteye hazırlananların ise yine orta gruplarda, üst gruplara yakın yerlerde yoğunlaştığı söylenebilir.
- Kariyer Halleri ve sosyoekonomik statü değişkenlerinin *mütekabiliyet* analizine baktığımızda daha net bir manzara karşımıza çıkıyor:

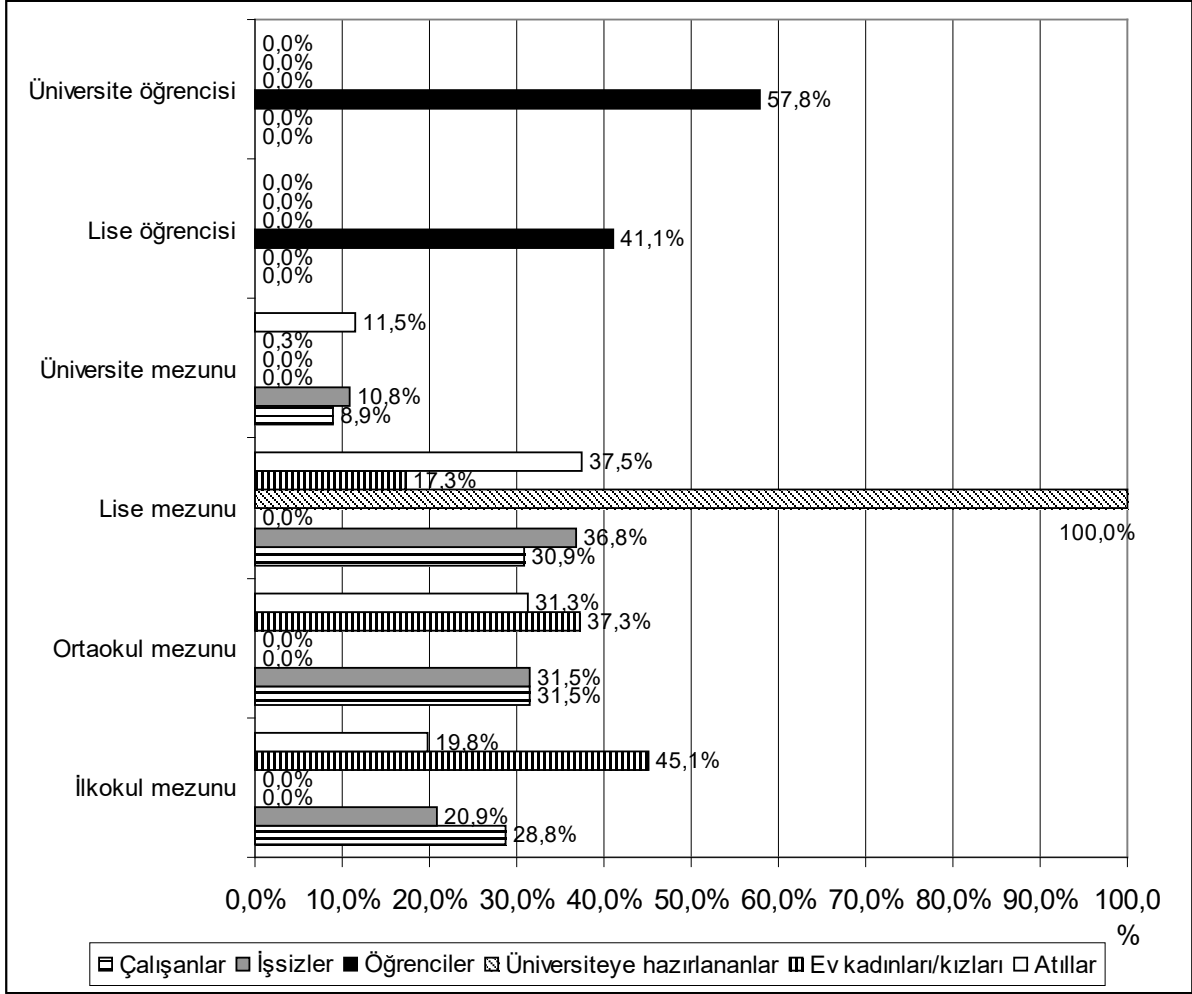
Şekil 69 Kariyer Hallerine Göre SES

Tablo 5 Kariyer Halleri ve Eğitim Durumu

		Çalışanlar	İşsizler	Öğrenciler	Üniversiteye hazırlananlar	Ev kadınıları/kızları	Atıllar	Toplam	
Eğitim grubu	İlkokul mezunu	Sayı	348	137	0	0	151	38	674
		% Kariyer Halleri	28.80%	20.90%	0.00%	0.00%	45.10%	19.80%	20.30%
	Ortaokul mezunu	Sayı	380	206	0	0	125	60	771
		% Kariyer Halleri	31.50%	31.50%	0.00%	0.00%	37.30%	31.30%	23.20%
	Lise mezunu	Sayı	373	241	0	256	58	72	1000
		% Kariyer Halleri	30.90%	36.80%	0.00%	100.00%	17.30%	37.50%	30.10%
	Üniversite mezunu	Sayı	107	71	7	0	1	22	208
		% Kariyer Halleri	8.90%	10.80%	1.00%	0.00%	0.30%	11.50%	6.30%
	Lise öğrencisi	Sayı	0	0	278	0	0	0	278
		% Kariyer Halleri	0.00%	0.00%	41.10%	0.00%	0.00%	0.00%	8.40%
	Üniversite öğrencisi	Sayı	0	0	391	0	0	0	391
		% Kariyer Halleri	0.00%	0.00%	57.80%	0.00%	0.00%	0.00%	11.80%
Toplam		Sayı	1208	655	676	256	335	192	3322
		% Kariyer Halleri	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%

Şekil 70 Kariyer Hallerine Göre Eğitim Durumu

- **Eğitim hayatını erken sonlandıranlar çalışma hayatına çok daha erken giriyorlar.** Tablo 6 ve Şekil 70 için öğrenciler ve üniversiteye hazırlananlar kategorileri eğitim grubu değişkeni de kullanılarak tanımlandıkları için hakkında yorum yapmanın anlamlı olmayacağı kategoriler. Burada öncelikle ev kadınları/kızlarının eğitim seviyelerinin, sosyoekonomik statüde olduğu gibi en düşük seviyede olduğunu söyleyelim. Daha sonra, çalışanların da eğitim gruplarının düşük olduğunu görüyoruz.
- **Burada gözden kaçırılmaması gereken durum, çalışma hayatına erken girmek için eğitimin erken sonlandırılması gereğidir.** İşsizler kategorisine baktığımızda lise mezunlarının fazla olmasıyla bunu doğrulayan bir göstereyle karşılaşıyoruz. Atıllar kategorisinin ise nispeten yüksek eğitim gruplarında yoğunlaştığını görebiliyoruz. Genel olarak şunu söyleyebiliriz ki, eğitim hayatı uzadıkça çalışma hayatına giriş gecikiyor veya çalışma durumunda olan bir gencin eğitimine uzun süre devam etmesi mümkün gözüküyor.

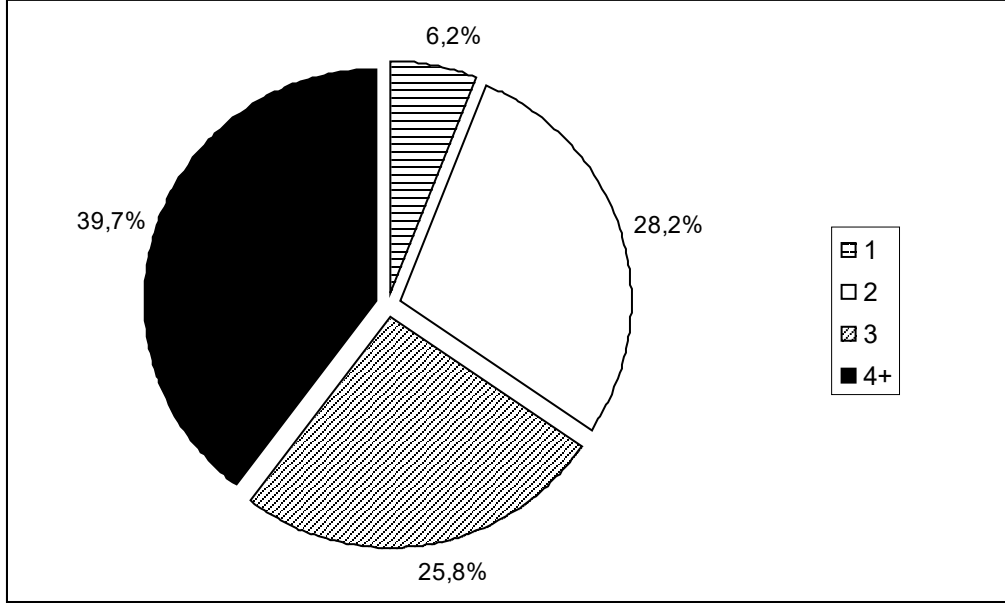
Aile Hayatı

Tablo 6 Kariyer Hallerine Göre Yaşadığı Ortam

		Çalışanlar	İşsizler	Öğrenciler	Üniversiteye hazırlananlar	Ev kadınları/ kızları	Atıllar	Toplam		
Yaşadığı ortam	Geniş aile içinde	Sayı	139	70	66	29	50	23	377	
		% Kariyer Halleri	11.5%	10.7%	9.8%	11.3%	14.9%	12.0%	11.3%	
	Çekirdek aile içinde	Sayı	846	521	441	210	218	152	2,388	
		% Kariyer Halleri	70.0%	79.5%	65.2%	82.0%	65.1%	79.2%	71.9%	
	Eş ve/veya çocuklarla	Sayı	64	11	11	2	61	2	151	
		% Kariyer Halleri	5.3%	1.7%	1.6%	0.8%	18.2%	1.0%	4.5%	
	Aile dışında (Yalnız, Yurtta, vs.)	Sayı	159	53	158	15	6	15	406	
		% Kariyer Halleri	13.2%	8.1%	23.4%	5.9%	1.8%	7.8%	12.2%	
	Toplam		Sayı	1,208	655	676	256	335	192	3,322
			% Kariyer Halleri	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

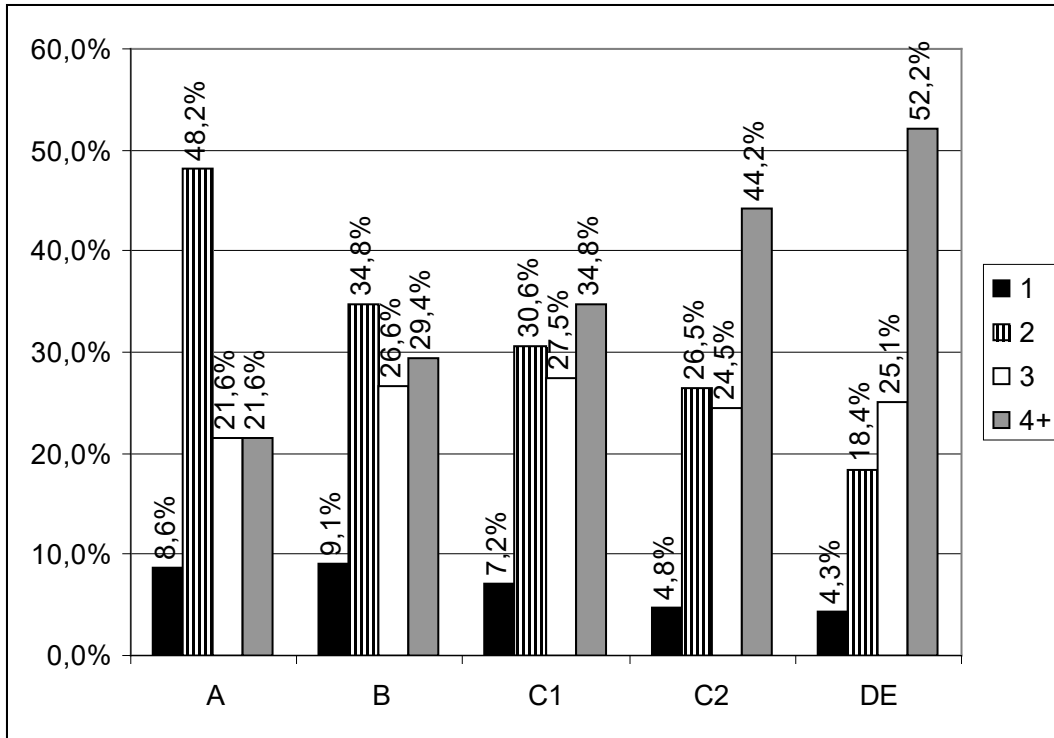
- Kariyer Halleri ile yaşadığı ortamın karşılaştırılması tablosu oldukça anlamlı. **Çoğunluğun ailesi ile birlikte yaşadığı gerçeğinin yanında aileden ayrı yaşayanların en yüksek oranda öğrenciler olduğu görülüyor.** Bunun hemen hemen tamamının üniversite öğrencileri olduğunu biliyoruz. İşsizler, üniversiteye hazırlananlar ve atıllar kategorilerinde çekirdek aile ile birlikte yaşama oranının daha da fazla olması bu kategorilerin karakteristikleri hakkında ipuçları sunuyor. İşsizler ve üniversiteye hazırlananlar kategorilerinin sırasıyla çalışanlar ve öğrenciler kategorilerine geçiş kategorileri olduğu, öte yandan atıllar kategorisinin de geçişsiz veya şimdilik başka bir hale geçmek istemeyen bir kategori olduğu burada hatırlanmalı.
- Bir başka dikkati çeken nokta da eş veya çocuklarla yaşama durumunun en yüksek oranda ev kadınları/ kızlarında görülmesi.
- **Baba hâla evin direği.** Ailede en çok gelire sahip olan kişinin büyük bir çoğunlukta (%76.6) baba olmasının yanı sıra bu oranın atıllar diye adlandırdığımız çalışmayan, öğrenci olmayan ve maddi durumu iyi olduğu için iş aramadığını söyleyen gençler arasında yüzde doksanın üzerine çıkması ve çalışanlarda bile yüzde altmışların üstünde olması çarpıcı. Gençlerin ekonomik olarak büyük oranlarda babalarına bağlı oldukları gerçeği burada gözler önüne seriliyor.
- **Bekârken ekonomik olarak babaya bağımlı olan kadınlar evlendikten sonra da eşlerine bağımlı hala geliyorlar.** Ailede en çok gelire sahip olan kişi sorusunu sadece kadınlar için değerlendirdiğimizde kendisi cevabının azaldığını, eşi cevabının arttığını görüyoruz. Gençliğin genelinde yüzde 10 dolayında olan ailede en çok gelire sahip olan kişi olma durumunun kadınlarda yüzde altılara düşmesi; çalışanlar için de bu oranın genelde yüzde 28 iken kadınlarda yüzde yirmilerde olması, kadınların ekonomik olarak erkeklerle nasıl eşitlikli koşullarda olduğunun göstergesi.

Şekil 71 Kendisi Dahil Kardeş Sayısı

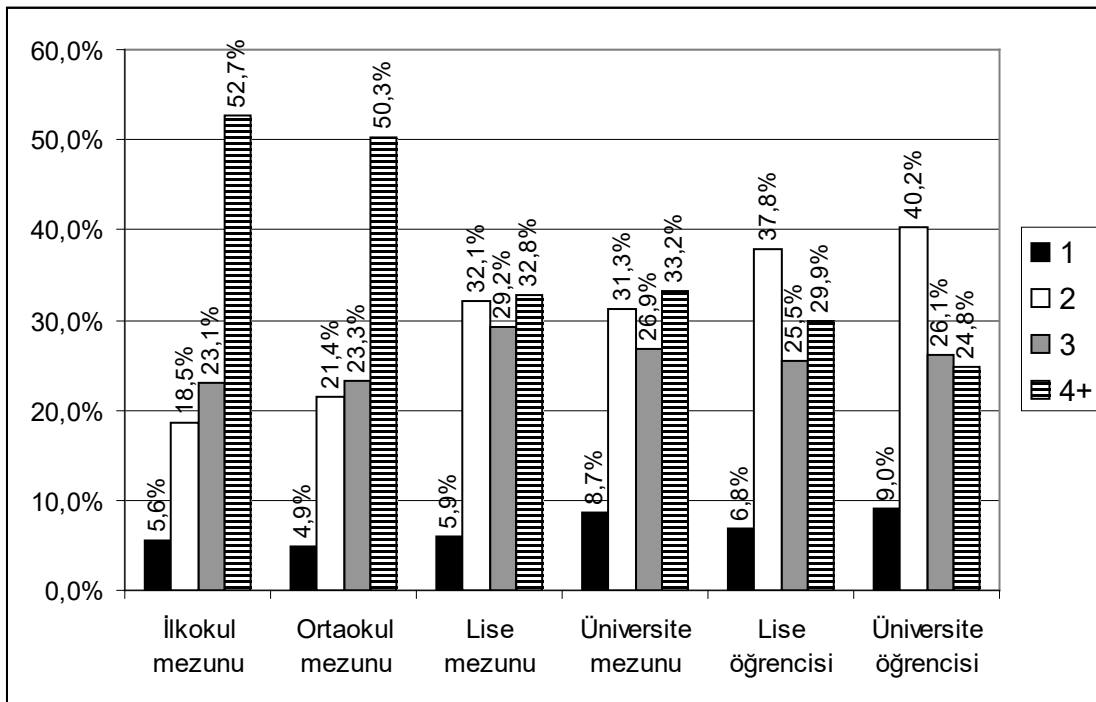
- Oldukça genç bir nüfusa sahip olan ülkemizde çok kardeşli olmak gençler için sıklıkla rastlanan bir durum. **Gençlerin %39,7'si dört ve üzeri çocuklu ailelere mensup.** Üç kardeş olanlar ise % 25'8'lik bir dilimi oluşturuyor. Öte yandan tek çocuk olma oranı % 6,2 iken, gençlerin %28,2'si bir kardeşe sahip. Kardeş sayısı olanaklara dair bir bölünmeyi de çoğu kez beraberinde getiriyor. Çok kardeşli olanların ekonomik konuma, eğitime ve sahip olunan çeşitli olanaklara ilişkin olarak daha dezavantajlı olmaları söz konusu... Bu göstergenin önemini, aşağıda kardeş sayısını sosyoekonomik statü ve eğitim durumu gibi değişkenlerle birlikte incelediğimizde göreceğiz.

Şekil 72 Kardeş Sayısına Göre SES

- **Sosyoekonomik statüdeki düşüş kardeş sayısındaki artışı da beraberinde getiriyor.** En üst statüye sahip olanların oluşturduğu A grubuna dahil olan gençlerin %21,6'sı dört ve üzeri çocuklu ailelere mensupken, aynı oran B,C1, C2 ve DE grupları için sırasıyla %29,4; %34,8; %44,2 ve % 52,2. Bir başka deyişle en alt sosyoekonomik gruba dahil olan gençlerin yarısından fazlası dört ve üzeri çocuklu kalabalık ailelerin çocukları.

Şekil 73 Kardeş Sayısına Göre Eğitim Durumu

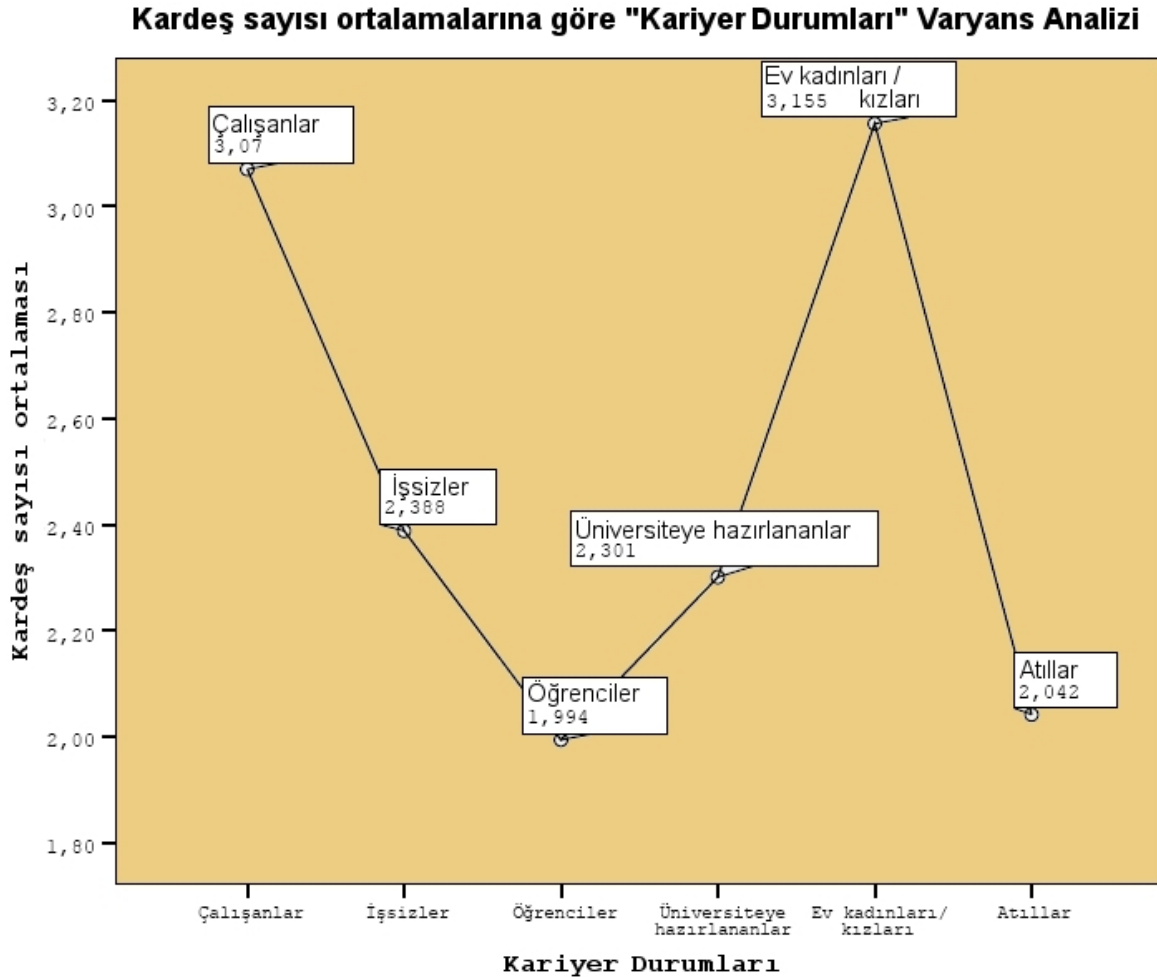
- **Kalabalık ailelere mensup olmak gençlerin eğitim basamaklarını tırmanması konusunda önemli engeller oluşturuyor.** İlkokuldan sonra eğitimine devam etmemiş olanların %52,7'si dört ve üzeri çocuklu ailelerden gelmekte. Ortaokuldan sonra öğrenim hayatına devam etmemiş olanlar için ise bu oran %50,3.

Tablo 7 Kardeş Sayısı Ortalaması

	Ortalama	Standart Sapma
Kardeş Sayısı	2.61	2.06

- **Araştırmaya katılan gencin kendisi de sayıldığına kardeş sayısının ortalama 2.61 olduğunu ve bu ortalamasının standart sapmasının da 2.06 olduğunu görüyoruz.** Araştırmaya katılan gençlerin genelinde 2.61 olan kardeş sayısı ortalamasını Kariyer Halleri kategorilerine göre varyans analizi ile karşılaştırdığımızda kategoriler arasında kardeş sayıları ortalamaları bakımından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunduğunu gördük. Kariyer Halleri kategorilerine göre kardeş sayıları ortalamaları aşağıdaki şekilde görülebilir:

Şekil 74 Kardeş Sayısı Ortalamalarına Göre Kariyer Halleri – Varyans Analizi

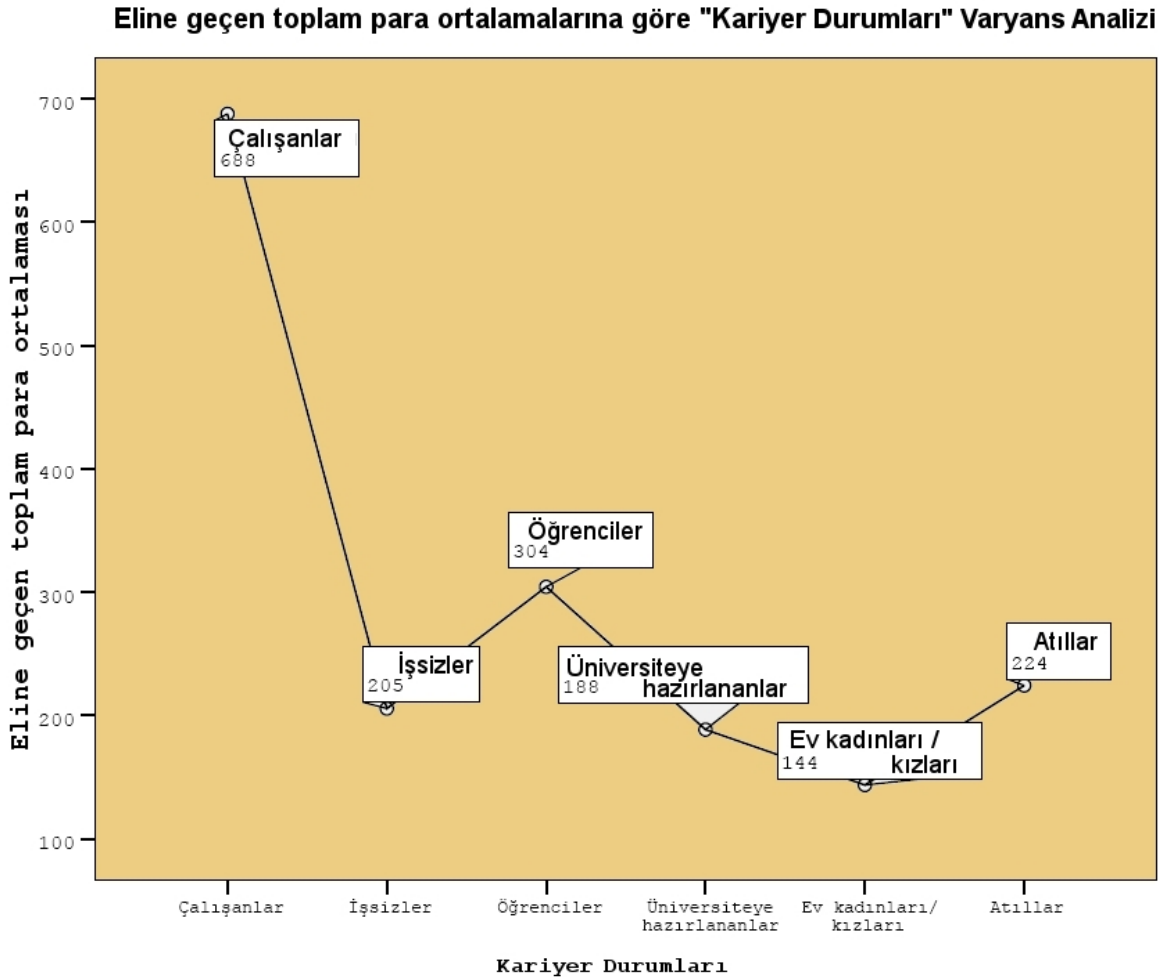

- **En fazla kardeş sayısının çalışanlar ve ev kadınları/ kızları kategorilerinde olduğu görülüyor.** Daha önce kardeş sayısı arttıkça eğitim seviyesini artırma şansının azaldığını söylemiştik. Bu grafiği gördükten sonra, kardeş sayısı fazla olan gençlerin eğitimlerini daha erken sonlandırıp, çalışma hayatına girmek durumunda kaldıklarını

söyleyebiliriz. Bunun yanında en fazla kardeşe sahip diğer kariyer hali ev kadınlığı/kızlığını da benzer bir açıdan değerlendirebiliriz.

- Alt sosyoekonomik statülerden ve düşük eğitim gruplarından geldiklerini daha önce tespit ettiğimiz bu gençlerin, çok çocuklu ailelere mensup oldukları sonucunu, çalışanlar için yaptığımız değerlendirmeye birleştirecek; düşük sosyoekonomik statü gruplarından, çok çocuklu ailelerde, gençlerin eğitimlerini erken sonlandırdıkları ve daha sonra erken yaşta çalışma hayatına girdikleri veya kadın olanlarının ev kadını/kızı olarak ev işlerinde ailelerine destek oldukları sonucuna varabiliriz. **Şekil 74**'te en az kardeş sayısı ortalamalarının da öğrenciler ve atıllarda gözlemlendiğini görüyoruz. Atıllar kategorisinin sosyoekonomik statüde olduğu gibi kardeş sayısında da öğrenciler kategorisiyle yakınlığını burada izleyebiliyoruz.
- Gençlerin aylık olarak ellerine geçen toplam parayı(maaş, harçlık vb.) Kariyer Hallerine göre varyans analizi ile karşılaştırdığımızda kategoriler arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulduk. **Şekil 75**'te bu ortalamaların karşılaştırılması görülebilir:

Şekil 75 Aylık Eline Geçen Toplam Para Ortalamalarına Göre Kariyer Halleri – Varyans Analizi

- **Eline en fazla para geçen grup aylık 688 YTL ile büyük bir farkla çalışanlar.** Onları 304 YTL ile öğrenciler izliyor. Burada aynı zamanda öğrenciliğin yüksek maliyetini de görüyoruz ki bu da birçok gencin eğitim hayatını erken sonlandırmak zorunda olmasının veya çok çocuklu ailelerde eğitim seviyesinin düşmesinin sebebini bize

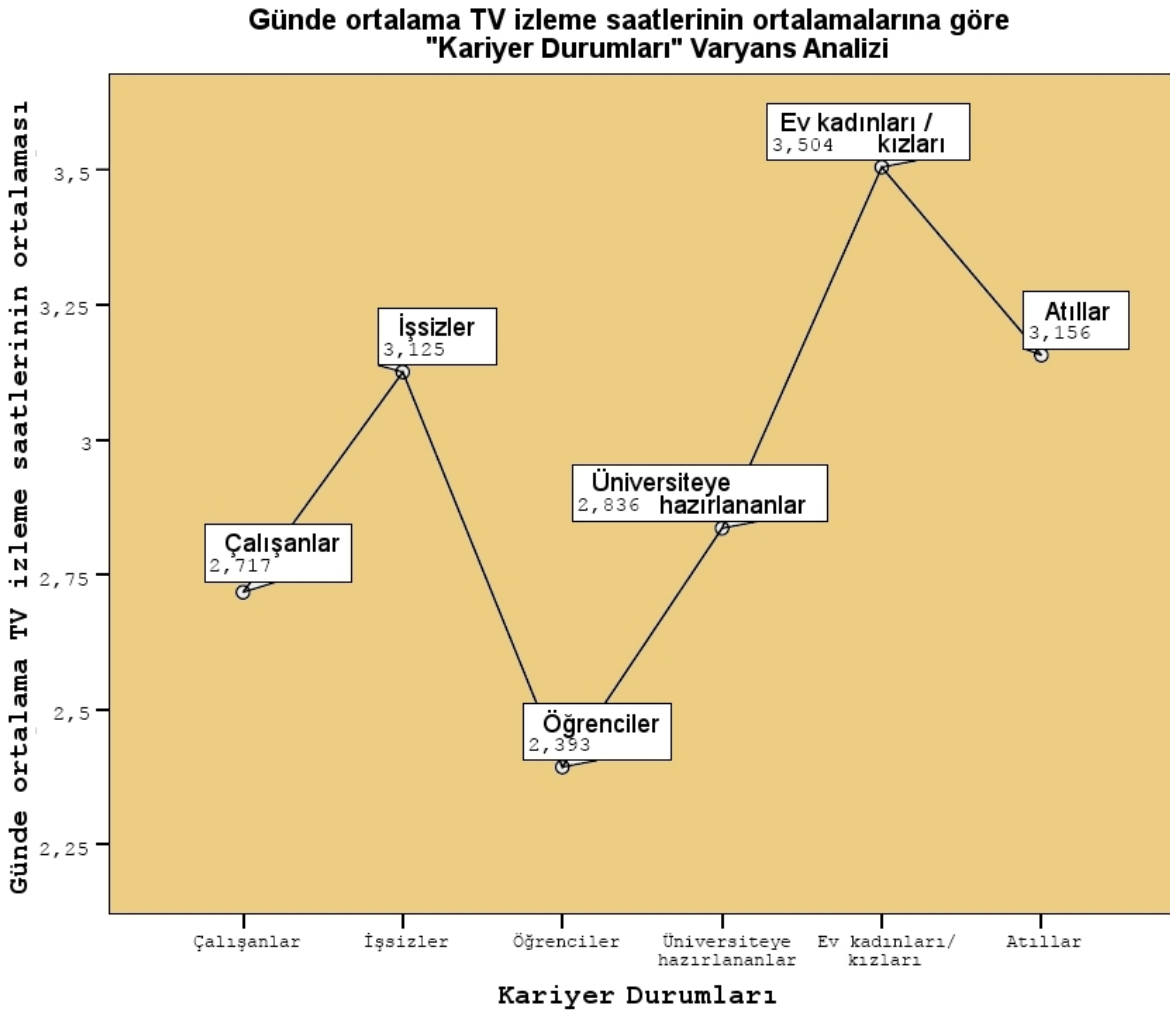

gösteriyor. Öğrencilerden sonra aylık ellerine geçen para ortalaması atıllarda 224 YTL, işsizlerde 205 YTL, üniversiteye hazırlananlarda 188 YTL. Bu grupların kendi aralarında önemli bir fark gösterdiklerini söylemek güç. Burada gözden kaçırılmaması gereken noktanın maddi durumu iyi olduğu için iş aramadığını söyleyen atılların aslında gelir yönünden işsizlerden çok da farklı olmadığı gerçeği olduğunu düşünüyoruz. Öte yandan yine en alttaki kategorinin aylık ortalama 144 YTL ile ev kadınları/kızları olması, ev içi emeğin karşılıksız kaldığı gerçeğini bir kez daha karşımıza çıkarıyor.

Sosyal Hayat

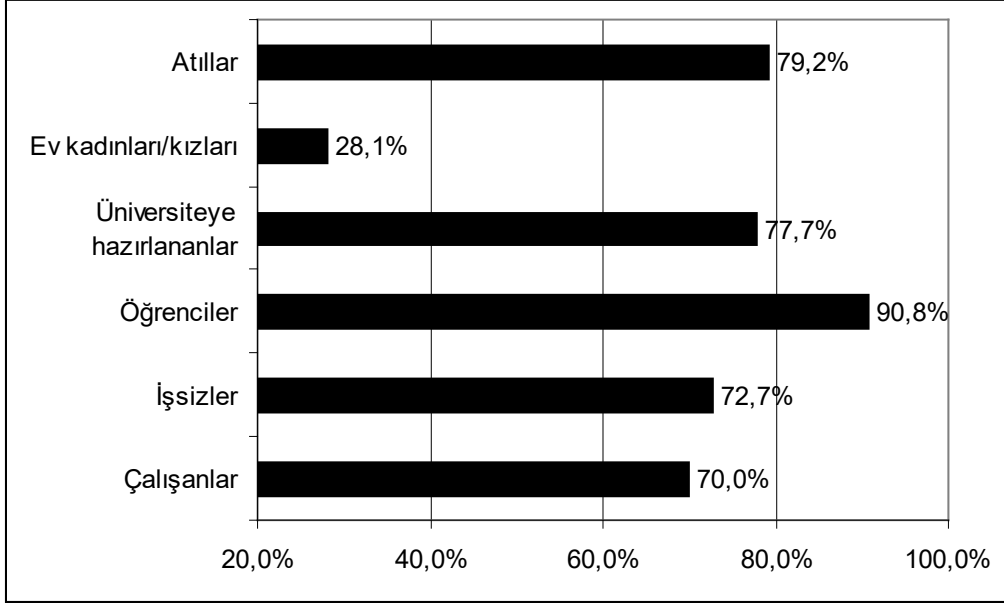
- Gençlerin günlük ortalama TV izleme sürelerini varyans analizi ile karşılaştırdık ve istatistiksel olarak anlamlı farklar bulduk:

Şekil 76 Günlük Ortalama TV İzleme Süresine Göre Kariyer Halleri – Varyans Analizi

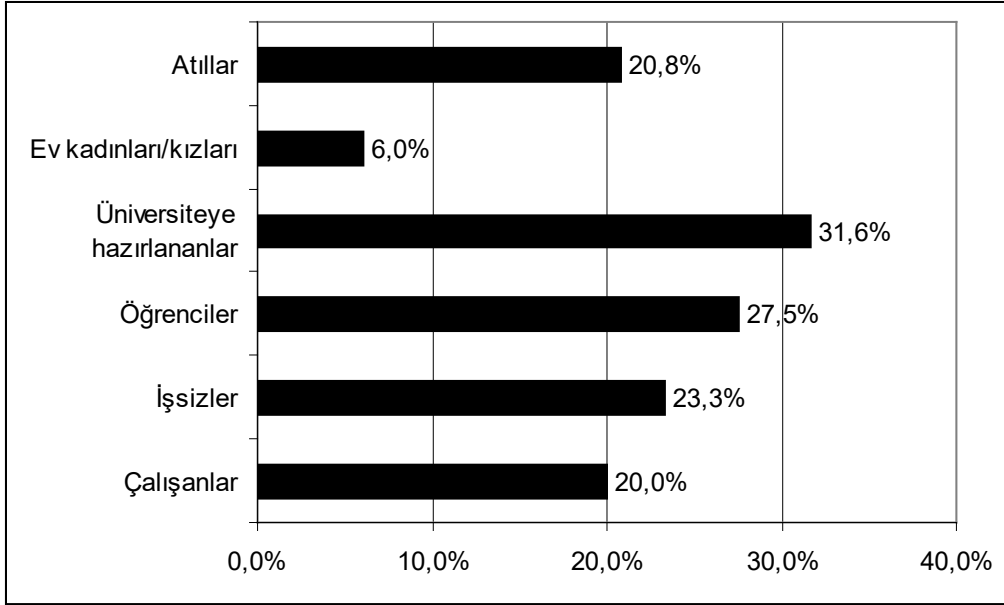
- En fazla TV izleyen grup günde ortalama 3,5 saatle ev kadınları/ kızları, en az TV izleyen grup da günlük yaklaşık 2,4 saatle öğrenciler.** TV izleme ortalamalarında atıllar, işsizler ve üniversiteye hazırlananlar gruplarının, aylık ellerine geçen para ortalamalarında olduğu gibi ortada birbirlerine yaklaştığını görüyoruz.

Şekil 77 Kariyer Hallerine Göre İnternet Kullananlar

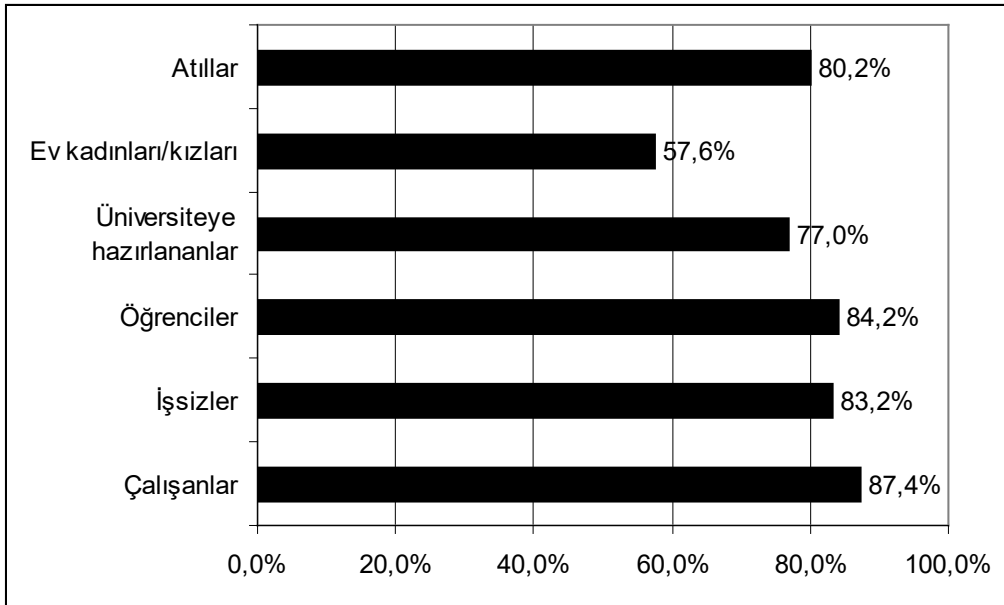
- **Ev kadınları/ kızları internetten de yoksun.** Gençlerin genelinde yüzde yetmişler seviyesinde olan internet kullanma oranının Kariyer Halleri kategorileri arasında öğrencilerde % 90,8 ile en üstte, % 28,1 ile ev kadınları/ kızlarında diğer gruplardan oldukça ayrıksı bir biçimde en düşük seviyede olduğunu görüyoruz. Sosyoekonomik değişkenlerde hep en alt seviyelerde olan ev kadınları/ kızlarının internet konusunda da gençliğin geri kalan kısmından radikal şekilde ayrıldığını ve internetten mahrum kaldığını açık bir şekilde tespit edebiliyoruz.
- **Yeni kuşaklar internetle büyüyor.** Genele baktığımızda yaş küçüldükçe internet kullanma oranının arttığını görüyoruz. Özellikle internet kullanımının en düşük olduğu ev kadınları/kızlarında 1989-91 doğumlular için bu oran bir sıçrama yaparak yüzde yirmilerden yüzde kırklara kadar çıkıyor. Gençlerin genelinde olduğu gibi ev kadınları/kızlarının internetle giderek daha fazla haşır neşir olmaya başladıkları söylenebilir. İnternet kullanımının yaşa göre en az farklılık gösterdiği grup ise çalışanlar. Bunun sebebi de çalışanlar kategorisinde internet kullananların pek çoğunun iş dolayısıyla internet kullanıyor olması olabilir.

Şekil 78 Kariyer Hallerine Göre Sosyal Çevresinde Veya Okulunda Çete vb. Oluşumlar Olanlar

- **Şekil 78'e** baktığımızda gençlerin en az % 20'sinin çevresinde çete benzeri oluşumların olduğu görülüyor. Bu oranın eğitime hala devam eden, öğrenciler ve üniversiteye hazırlananlar kategorilerinde en yüksek seviyelerde olması çarpıcı bir nokta. Bu, son yıllarda gündeme gelen, okullarda şiddetin arttığı iddialarını destekleyen bir sonuç.

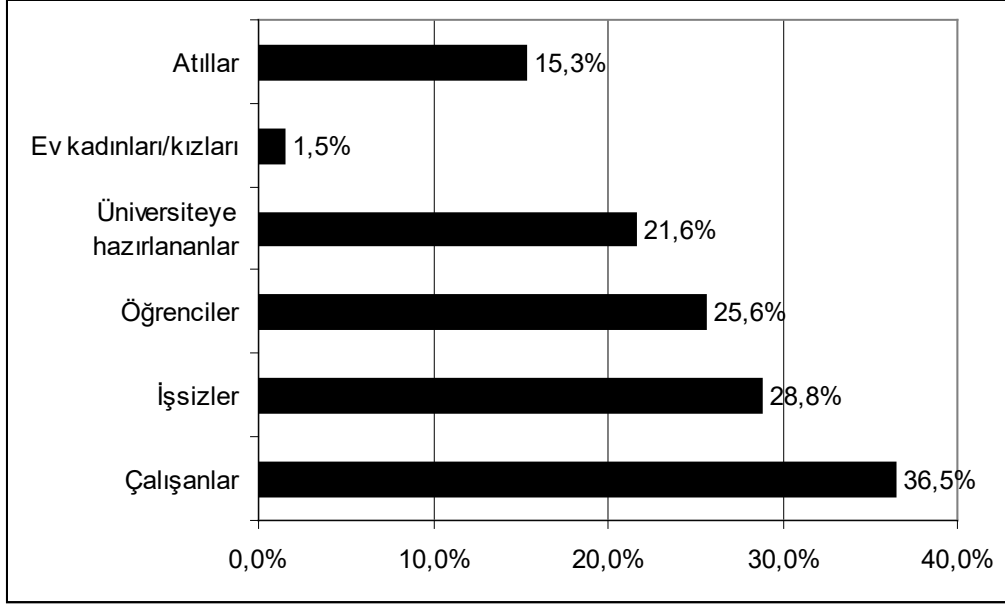
Şekil 79 Kariyer Hallerine Göre Sevgilisi Olanlar

- **Şekil 79'dan** gençlerin yüzde sekseninden fazlasının sevgilisinin olmuş olduğunu görüyoruz. Bu oran çalışanlarda az bir farkla % 87 olarak en fazla iken ev

kadınları/kızları ise yine pek çok sosyal konuda olduğu gibi burada da en alttaki grup. Ev kadınları/kızları arasında hiç sevgilisi olup olmadığı sorusuna verilen evet cevabı % 57,6'da kalıyor.

Şekil 80 Kariyer Halleri ve Cinsel İlişki Deneyimi Olanlar

- Genele baktığımızda gençler arasında cinsel ilişkide bulunmuş olma oranının % 27 civarında olduğunu, bu rakamın çalışanlar kategorisinde % 36,5 ile en yüksek olduğunu ve yine ev kadınları/kızları kategorisinde % 1,5 gibi marjinal sayılabilecek bir oranla en düşük seviyede olduğunu görüyoruz.
- *Ayrıca atıllar kategorisinde de cinsel ilişki yaşamış olanların % 15 ile ortalamanın oldukça altında olması gözden kaçırılmaması gereken bir nokta.*

Gençlik ve Kariyer

Kariyer Hallerine göre bir değerlendirmeye analiz etmeye çalıştığımız gençlik hallerinin oluşturduğumuz kategorilere göre bize anlamlı farklılıklar sunduğunu söyleyebiliriz. Bu Kariyer Hallerinin sosyal ve ekonomik olarak gençler arasında belirli farklılıklar oluşturduğunu görebiliyoruz.

- *En kalabalık kategori olan çalışanlar, çok çocuklu, sosyoekonomik statü olarak aşağıda kalan ailelerden geliyorlar.* Eğitimlerini erken sonlandırıp, çalışma hayatına girdiklerini ve yavaş yavaş geçiş süreçlerini tamamlayıp, hayatlarını kurmaya başladıklarını gördük.
- *İşsizler geçişi tam anlamıyla yaşamakta olan gruplardan biri.* İşsizler, sosyoekonomik yönlerden zaman zaman çalışanlarla, zaman zaman üniversiteye hazırlananlar ve atıllarla benzerlikler gösteriyorlar.
- *Öğrenciler ise ekonomik olarak çalışanlar dışındaki diğer gruplar gibi ailelerine bağımlı olsalar da sosyal olarak diğer gruplardan ayrılır.*

- **Üniversiteye hazırlananlar tam bir geçiş kategorisi oluşturuyorlar.** Zaman zaman öğrencilerle, zaman zaman da işsizler veya atıllarla benzeşen bir grup. Lise öğrenimini tamamlamış, üniversiteye girmeye çalışan ve halihazırda işgücünde de olmayan, azınsanamayacak büyüklükte bir kitle ve sosyoekonomik olarak da ayrı bir grup ve bir Türkiye gerçeği olarak karşımızda üniversiteye hazırlananlar.
- **Ev kadınları ve kızlarının gençliğin “kaybedenleri” olduğu görülüyor.** Sosyoekonomik olarak en alt düzeyden gelen, çok çocuklu ailelerin çocukları... Eğitimlerini erken sonlandırmış, bunun yanında anne-babaları veya eş ve çocukları için ev işlerini yürütürken ekonomik olarak bunun karşılığını bulamayan; bekar ise babasına, evli ise eşine ekonomik yönden bağımlı genç kadınlar... Ev kadınları/kızları sosyal olarak da en gerideki grup. Sosyal alanda ortalamanın üzerinde oldukları tek değişken, TV izleme oranları.
- **Atıllar ise kariyer ve eğitim açısından geçişsiz bir yerde konumlanmayı seçmiş, ya da bu konuma kısılmış bir kategori.** Sosyoekonomik statü olarak nispeten yukarıda gözükseler, maddi halleri iyi olduğu için iş aramadıklarını söyleseler de gelir düzeyi olarak çok da üstte sayılamayacak gençlerden oluşuyor atıllar. Sosyoekonomik statü veya kardeş sayısı gibi değişkenlerde öğrencilerle benzerlik gösterirken, sosyal alanlarda daha çok işsizler ve üniversiteye hazırlananlar kategorilerine yakınlar.

3. Sonuç

Türkiye gençliğinin içinde bulunduğu farklı halleri görmeye çalıştığımız araştırmamızın sonuç kısmını, yaptığımız analizlerinden elde ettiğimiz bulgular doğrultusunda gençliğe yönelik bazı politika önerileri yapmaya ayırdık.

En başından beri belirttiğimiz gibi gençlik özdeş bir kategori değildir ve geçer. Ancak, bugün ülkemizde gençliğin yekpare bir hal olarak anlaşılması sorunların çözümünde ne kadar başta olduğumuzun göstergesidir. Gençlerin kendilerine has sorunlarını dikkate alan, insan hakları odaklı, insani gelişmişlik önceliklerini hesaba katan, gençlerin özgür ve vakur bir yaşam sürmelerine katkıda bulunacak politikalara acilen ihtiyaç vardır. Oluşturulacak politikaların gençlerin farklılıklarını göz önüne alması, birbirinden farklı özellikler gösteren ve dolayısıyla farklı sorunlarla karşı karşıya gelen gençlere yönelik farklı çözümler sunması elzemdir. Gençliğin sadece öğrencilerden veya erkeklerden oluşmadığı; çalışanların veya işsizlerin, evlerinde annelerine yardım eden bekâr veya erken yaşta evlenip çocuğuna bakan kadınların, üniversiteye hazırlananların veya askerliğini bekleyenlerin, anne babasıyla yaşayan veya kendi ailesini kurmuş olanların da gençliğin farklı unsurları olduğu unutulmamalıdır.

Türkiye’de aile kültürel olarak birey için çok değerlidir. Hayata atılım sürecinde gence en büyük desteği veren aile aynı zamanda özgürlüğü kısıtlayıcı bir unsur da olabilmektedir. Gencin ev dışındaki yaşamına da müdahalelerde bulunan aile gençlerin evlenmeden önce kendi yaşamlarını kurabilmelerine de engel olurken, gençler aile içi karar alma süreçlerinde de söz sahibi olamıyorlar. Kendi ayakları üzerinde durabilen, katılımcı, özgüvene sahip bireyler olmalarının önü aile kurumunun kendini geliştirmesinden geçmektedir. Bu anlamda, oluşturulacak gençlik politikaları gençler kadar ailelerin dönüşümünü de hedef almalıdır.

Gençliğin ve dolayısıyla ülkenin gelişimini hızlandıracak politikalarda eğitime verilecek önemin büyüklüğü tartışılmazdır. Eğitim olanaklarının herkes için ve eşit bir şekilde sunulması en büyük önceliklerdir. Okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması, asgari eğitim kalitesinin ülkenin her yanında ve her okulda sağlanması, farklı yoksunluk gruplarına yönelik özel çözümlerin geliştirilmesi, öğrencilere maddi desteğin artırılması, kadınlara uygulanacak pozitif ayrımcılık stratejileri, meslek liseleri ve meslek lisesi mezunlarına hükümet, iş dünyası ve toplumun vereceği destek ve tabii ki dersane sistemine bağımlılığı azaltacak bir üniversite giriş sistemi uygulanması gereken politikaların belli başlı özelliklerindedir. Ayrıca öğretmenlerin de bu değişimdeki rolleri atlanmayıp, mesleki yetenek ve becerilerinin gelişimine destek ve katkı sunulması da önemli bir ihtiyaçtır.

Bunların yanında eğitim hayatından iş hayatına geçiş süreci de gençlik için çok sancılı bir dönemdir. Geliştirilecek olan gençlik politikalarının arasında işsizliğin azaltılması politikalarının da olması şarttır. Gençlerin eğitim seviyesini yükseltme stratejilerinin içinde mesleki eğitimin yaygınlaşmasına verilecek önem de işsizliği önleme politikalarının kritik noktalarından biridir.

Çalışma hayatına girdikten sonra da gençler için sıkıntılar son bulmamaktadır. Eğitim hayatlarını bitirdikten sonra sosyal güvencesiz kalan gençler için sosyal güvencesi olan nitelikli işler edinmek de ayrı bir problemdir. Meslek içi eğitim olanaklarının artması tecrübesizliklerinden dolayı çalışma hayatında ayrımcılığa uğrayan gençler için de bir ihtiyaçtır.

Araştırmanın sonuçları, gençlerin sosyal hayata çeşitli boyutlarda katılımı konusunda ciddi eksiklikler olduğunu göstermektedir. Gençlik alanında politika üretecek aktörler, gençlerin sosyal ve siyasal hayata katılımları; gerek ailede veya sosyal çevrede gerek siyasal hayatta veya sivil toplum kuruluşlarında karar alma mekanizmaları içinde yer almaları konusunda boşluklar bulunduğunu göz önüne almalıdırlar.

Türkiye'nin 16-24 yaş arası gençlerinin siyasete katılımlarının çok düşük olduğu ve STK'larda neredeyse hemen hiç aktif olmadıkları görülmektedir. Buradan, çeşitli düzeylerde siyasi katılım ve karar alma mekanizmalarına gençlerin dahil edilmesine yönelik bir politika alanı boşluğu olduğu sonucu çıkarılabilir. Dahası, dernek ve vakıflarda ve diğer türden STK'larda gönüllü, profesyonel çalışan, yönetici gibi konumlarda daha fazla gencin yer almasına yönelik de bir faaliyet alanı boşluğu tespit edilebilir.

Katılım konusunda araştırmanın gösterdiği ciddi boşluklardan bir tanesi de, görece çok düşük oranlarda gencin spor, sanat ve kültür faaliyetlerinin aktif katılımcısı olduğu olgusudur. Araştırmaya göre 16-24 yaş arası gençlerin sosyal yaşam alanları TV, kahvehane ve internet kafelerle sınırlı görülmektedir.

Özetle, gençlik alanı ile ilgili tüm aktörlerin, devlet kurumlarının, özel sektör temsilcilerinin, STK'ların, siyasi partilerin ve diğerlerinin alandaki boşlukları doldurmaya yönelik faaliyetlerinde göz önüne alması gereken ilk (ve en temel) nokta, araştırma sonuçlarının da gösterdiği gibi, bütün sorunları aynı olan yekpare bir "gençlik"ten sözedilemeyeceğidir. Çalışma, sosyo-ekonomik fırsatlar ve eğitim durumu açısından farklılaşan gençlerin sorun ve ihtiyaçları da farklılaşmaktadır. Öte yandan araştırma, 16-24 yaş arası gençlerin tamamını etkileyen sorun alanlarına da işaret etmektedir, "ailenin ağırlığı", "sosyal yaşama katılım" gibi. Gençlere yönelik politika ve faaliyetlerin, gençlerin sorun ve ihtiyaçlarının hangi konularda ayrışıp hangi konularda benzeştiğini doğru tahlil ederek tasarlanması gerekmektedir.